

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari 1902, kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

(I. A.)

Ordinarie anslag.

Statskontoret.

1:o) Uti den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under denna hufvudtitel uti punkten 1 föreslagit Riksdagen att dels höja det i statskontorets stat uppförda anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden med 4,700 kronor eller från 21,200 kronor till 25,900 kronor, hvarigenom således anslaget till statskontoret skulle i sin helhet ökas från 107,300 kronor till 112,000 kronor, dels ock medgifva, att för innevarande år ett mot berörda höjning af anslaget svarande belopp af 4,700 kronor finge af statskontoret med under händer varande medel förskjutas för att sedan hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Ang. anslag till statskontoret. Höjning af anslaget till vikariat, renskrifning m. m.

[1.]

Enligt hvad i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 11 näst-Bih. till Riksd. Prot. 1902. 4 Saml. 1 Afd. 8 Häft. (N:o 8.)

lidne januari meddelas, hade från och med år 1893, då det i statskontorets stat uppförda anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden höjts med 2,000 kronor, nämnda anslag utgjort 21,200 kronor; och hade statskontoret i skrifvelse till Kongl. Maj:t den 29 oktober 1901 gjort framställning om höjning af detta anslag samt till stöd härför anfört hufvudsakligen följande.

Hos statskontoret hade de inom embetsverket anställda amanuenser, 11 till antalet, anhållit, att statskontoret ville bereda dem någon förbättring i deras nuvarande aflöningsvilkor. Såsom skäl för denna begäran hade sökandena, jemte erinran, hurusom de, till följd deraf att Riksdagen icke beviljat af Kongl. Maj:t äskade medel till dyrtidstillägg åt amanuenser och med dem likstälde tjänstemän, icke kommit i åtnjutande af nämnda förmån, vidare anfört, att deras anställning såsom amanuenser föregåtts af en tjänstgöringstid såsom extra ordinarie tjänstemän inom embetsverket, hvilken, i medeltal räknadt, för hvar och en uppginge till närmare sju år, samt att skötandet af dem åliggande göromål året om kräfde en daglig tjänstgöringstid af flere timmar.

Statskontoret, som nu lemnat å sido frågan, om och i hvad mån dyrtidstillägg vore för amanuenser i embetsverket af behovet påkalladt, hade dock icke kunnat undgå att finna den ersättning, embetsverket hittills varit i tillfälle att bereda sina extra arbetskrafter, vara i de allra flesta fall otillfredsställande. Nu, såsom tillförene, måste visserligen den, som vunne inträde för tjänstgöring i något af statens embetsverk, göra sig förtrogen med den tanken, att han först efter många års förlopp kunde påräkna sådan ersättning för utfördt arbete, att denna kunde täcka hans lefnadskostnader, men det syntes dock ligga makt uppå, att den ersättning, som tilldelades sådana extra tjänstemän, hvilkas arbete måste påräknas, för att göromålen skulle gå sin behöriga gång, så vidt möjligt vore, blefve någorlunda skälig. Under de sista åren hade i statskontoret varit anställda 11 amanuenser, nemligen 1 å kansliet, 2 å inkomst-, fond- och stämpelbyrån, 3 å utgiftsbyrån, 1 å räntekammaren och 4 å riksbokslutsbyrån; och då göromålen inom embetsverket år efter år ökades, uteslötes härigenom all utsigt dertill, att antalet amanuenser skulle komma att i framtiden nedgå. Tydligt vore emellertid, att ökningen af antalet till embetsverket inkommande mål och ärenden måste blifva kännbar jemväl för amanuenserna i form af stegrade anspråk på större arbetsprodukt. För att visa, huru de till handläggning inom statskontoret inkommande ärendenas antal år efter år ökats, hade statskonteret åberopat ett sammandrag af embetsverkets arbetsförteckningar åren 1877—1900, utvisande, bland annat, att antalet

inkomna och afgjorda ärenden utgjort år 1877 respektive 5,685 och 5,677 samt år 1900 respektive 10,444 och 10,452. Hade, såsom förhållandet vore inom statskontoret, de åt amanuenserna bestämda årsarfvodena redan från början blifvit satta synnerligen lågt, komme missförhållandet mellan dessa arfvoden och det arbete, som af amanuenserna måste uttagas, att framträda allt mera, i mån som arbetet ökades utan motsvarande höjning af den därför afsedda godtgörelsen.

För närvarande utginge amanuensarfvodena inom embetsverket med följande belopp:

1 amanuens	kronor	1,600: —
1 dito	„	1,500: —
2 amanuenser à 1,200 kronor	„	2,400: —
6 dito à 1,000 „	„	6,000: —
1 amanuens	„	600: —
	kronor	12,100: —

Emellertid måste det för embetsverket ställa sig såsom ett önskemål att icke behöfva för någon amanuensbefattning bestämma lägre arfvodesbelopp än 1,200 kronor om året. I vissa fall vore det dock af nöden, att arfvodet utginge med högre belopp. För tillgodoseende af statskontorets behof af medel till amanuensers aflöning erfordrades enligt nyss nämnda beräkningsgrund 11×1,200 kronor eller 13,200 kronor samt derutöfver ytterligare omkring 1,000 kronor, alltså tillhoppa för detta ändamål 14,200 kronor.

Utom dessa så att säga fast anstälde extra tjänstemän funnes och måste alltid finnas andra extra ordinarie tjänstemän, hvilkas antal vore vexlande och hvilkas arbete, om än icke för embetsverket nödvändigt i samma grad som amanuensernas, dock svårligen kunde undvaras. För att bereda välförtjent uppmuntran åt sådana extra biträden erfordrades jemväl medel; och efter hvad erfarenheten ådagalagt, kunde det belopp, som för sådant ändamål borde stå till statskontorets förfogande, icke beräknas lägre än till 4,800 kronor.

Renskrifningskostnaden, som år 1900 uppgått till 3,358 kronor 4 öre och år 1901 icke syntes komma att understiga 3,500 kronor, kunde visserligen under något år blifva lägre än det närmast föregående, men hade dock visat sig vara i stigande och kunde för framtiden beräknas uppgå till 3,500 à 4,000 kronor om året eller i medeltal 3,750 kronor.

* Till ersättning för semestervikariat erfordrades årligen 2,600 kronor och till tjänstgöringspenningar åt en extra föredragande under 1½ månad

årligen 250 kronor eller tillsammans 2,850 kronor, hvarförutom till gratifikationer åt verkets extra ordinarie vaktbetjente måste påräknas minst 600 kronor.

Oaktadt den höjning med 2,000 kronor, som år 1893 egt rum å ifrågavarande anslag, och ehuru från och med år 1900 anslaget icke tagits i anspråk för den hos statskontoret anstälde ombudsmannen, åt hvilken aflöning numera bereddets uteslutande af anslag från vissa fonders medel, hade det från och med år 1897 varit nödigt att bereda statskontoret ökade tillgångar för att kunna åt de extra tjenstemännen och extra vaktbetjente utdela gratifikationer, och hade, på derom af statskontoret gjorda framställningar, Kongl. Maj:t för nyssberörda ändamål anvisat åren 1897—1900 respektive 1,000, 900, 1,500 och 1,200 kronor.

Med åberopande af hvad sålunda anförts hade statskontoret hemställt, att framställning till Riksdagen måtte göras dels om höjning med 5,000 kronor af ifrågavarande anslag, dels ock, enär nämnda anslagsökning vore af trängande behof påkallad, om medgifvande dertill, att embetsverket finge redan från och med innevarande år komma i åtnjutande af anslagshöjningen.

Departementschefen hade derefter vidare anført, att statskontorets förevarande framställning åsyftade, såsom af det förestående framginge, höjning med 5,000 kronor af det å embetsverkets stat för närvarande med 21,200 kronor uppförda anslaget till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden, så att detta anslag skulle komma att uppgå till 26,200 kronor. Af detta belopp hade beräknats åtgå

till arfvoden åt amanuenser	kronor 14,200: —
„ gratifikationer åt andra extra biträden	„ 4,800: —
„ renskrifning	„ 3,750: —
„ semestervikariat och tjenstgöringspenningar åt en extra föredragande	„ 2,850: —
„ gratifikationer åt extra ordinarie vaktbetjente	„ 600: —
	<hr/> Summa 26,200: —

Enligt från statskontoret meddelad uppgift hade år 1877 eller det år, med hvilket det af statskontoret föredetta sammandraget öfver inkomna och afgjorda ärenden började, antalet amanuenser utgjort 6, hvarjemte såsom amanuenser då jemväl tjenstgjort 3 å gammal stat uppförda kammarskrifvare, hvilkas aflöning utgått från nu ifrågavarande anslag. För närvarande vore, såsom förut nämnts, hos statskontoret anstälde 11 amanuenser. Med hänsyn till embetsverkets under årens lopp ständigt

ökade göromål kunde detta antal icke anses vara större, än som erfordrades för att jemte den ordinarie personalen bereda embetsverket erforderliga arbetskrafter, och hvad anginge beloppet af dessa tjänstemäns aflöning, syntes ett årligt arfvode i medeltal af 1,200 kronor för en amanuens med flere timmars daglig tjänstgöring icke vara för högt. Hvad statskontoret i denna del af ärendet anfört föranledde icke heller annan erinran från departementschefens sida, än att, då 2 amanuenser redan nu åtnjöte årliga arfvoden, den ena med 1,600 kronor och den andra med 1,500 kronor, samt ökning af dessa arfvoden icke borde vara behöflig, det af statskontoret till aflöning åt amanuenser beräknade beloppet, 14,200 kronor, syntes kunna nedsättas med 300 kronor eller till 13,900 kronor.

Vidkommande de till gratifikationer åt extra tjänstemän och extra vaktbetjente disponibla medlen hade dessa visat sig vara otillräckliga. Af denna anledning hade också, enligt hvad statskontoret jemväl erinrat, fyllnad i dem under åren 1897—1900 måst anvisas af sjunde hufvudtitelns anslag till extra utgifter; och hade äfven för år 1901 dylik fyllnad af Kongl. Maj:t enligt bref den 22 november samma år anvisats med 1,500 kronor. Behovvet af ökad tillgång för sistberörda ändamål hade således visat sig vara återkommande under hvarje af de senaste fem åren; och då det icke kunde vara lämpligt att för ändamålet allt fortfarande anlita sjunde hufvudtitelns anslag till extra utgifter, hvilket anslag strängt anlidades för andra ändamål, påkallades äfven häraf en ökning af statskontorets ifrågasvarande anslag.

Departementschefen hade icke funnit något att anmärka mot de belopp, hvartill statskontoret beräknat öfriga erforderliga utgifter från anslaget, samt icke heller haft något att erinra vid statskontorets begäran att äfven för innevarande år få komma i åtnjutande af ett belopp, motsvarande den från och med år 1903 ifrågasatta ökningen af anslaget.

Statsutskottet, som funnit behovvet af förhöjning uti ifrågasvarande anslag ådagalagdt samt icke haft något att erinra mot det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet och dess beviljande jemväl för innevarande år, får alltså hemställa,

att Riksdagen må

a) höja det i statskontorets stat uppförda anslag till vikariat, renskrifning, flitpenningar och tillfälliga biträden med 4,700 kronor, eller från 21,200 kronor till 25,900 kronor; och

b) medgifva, att för innevarande år ett mot berörda höjning af anslaget svarande belopp af 4,700 kronor må af statskontoret med under händer varande medel förskjutas för att sedan hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Vid bifall till hvad utskottet under mom. a) föreslagit, kommer anslaget till statskontoret att i sin helhet ökas från 107,300 kronor till 112,000 kronor.

Tullverket.

Ang. anslag
till tullverket.
[2.]

2:o) Kongl. Maj:t har beträffande tullverket föreslagit, att Riksdagen, med godkännande af de enligt förut omförmälda protokoll öfver finansärenden tillstyrkta förändringar i tullverkets stater, måtte för år 1903 bestämman anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 2,982,000 kronor, att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har departementschefen uti förevarande ärende anfört följande.

I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 11 sistlidne november hade generaltullstyrelsen afgifvit förslag till tullverkets stater för år 1903, och hade styrelsen dervid anmält, att *öfvergångs aflöningsstaten*, för år 1902 beräknad till 9,500 kronor, genom en derå uppförd persons afgang minskats med 5,500 kronor eller till 4,000 kronor samt att å *indragningsstaten*, som för samma år upptagits till 9,740 kronor, uppstått en minskning af 2,440 kronor, i följd hvaraf denna stats slutsumma för år 1903 uppginge till 7,300 kronor.

I afseende å tullverkets öfriga ordinarie utgiftsstater hade generaltullstyrelsen icke föreslagit någon annan ändring, än att de å *omkostnadsstaten* uppförda förslagsanslagen till ved, ljus och lyktors underhåll och till skrifmaterialier samt boktrycknings- och bokbindningskostnader, af hvilka hvart och ett, såsom för dermed afsedda ändamål otillräckligt, måst öfverskridas med belopp, som, för de senaste fyra åren räknadt, ej något år understigit 5,000 kronor, måtte i någon mån ökas, i hvilket afseende styrelsen hemställt, att af de belopp, med hvilka öfvergångs- och indragningsstaterna, enligt hvad ofvan nämnts, minskats, samt det belopp, hvarmed anslaget till diverse utgifter syntes för jemnande af staternas slutsumma böra minskas, eller tillhopa 8,000 kronor, måtte tilläggas

anslaget till ved, ljus och lyktors underhåll 3,000 kronor och anslaget till skrifmaterialier samt boktrycknings- och bokbindningskostnader 5,000 kronor.

Med iakttagande af sålunda föreslagna ändringar skulle tullverkets ordinarie utgiftsstaten för år 1903 komma att upptaga följande slutsummor, nemligen:

aflöningsstaten	kronor 2,216,300: —
öfvergångsaflöningsstaten	„ 4,000: —
ålderstilläggsstaten	„ 220,000: —
indragningsstaten	„ 7,300: —
pensionsstaten för afskedade tjänstemän och betjente	„ 227,000: —
pensionsstaten för afidne tjänstemäns och be- tjentes efterlemnade enkor och barn (deraf 10,000 kronor bestämdt anslag)	„ 41,800: —
omkostnadsstaten	„ 265,600: —
	Summa kronor 2,982,000: —

eller samma belopp, hvarå motsvarande stater för år 1902 slutade.

Departementschefen har vidare erinrat derom, att Riksdagen till förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket på extra stat för år 1902 beviljat ett anslag af 217,600 kronor samt att han hade för afsigt att tillstyrka Kongl. Maj:t att jemväl för år 1903 af Riksdagen för omförmälda ändamål begära ett extra anslag till enahanda belopp. Vid hvad generaltullstyrelsen nu föreslagit i fråga om tullverkets ordinarie utgiftsstaten har departementschefen förklarad sig icke hafva funnit något att erinra.

Utskottet hemställer,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Kommerskollegium.

3:o) Kongl. Maj:t har i punkten 3 under denna hufvudtitel i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen medgifva, att i den för kommerskollegium gällande staten finge uppföras aflöningar för ytterligare en byråchef, en förste aktuarie och en vaktmästare med samma aflöningsförmåner, som gälde för de i den fastställda staten med enahanda be-

*Ang. anslag
till kommers-
kollegium.*

[3.]

nämningar redan upptagna tjänstemän och betjente; att dessutom i staten finge uppföras »till dels arvoden åt specialagenter och fasta korrespondenter samt ersättning för åstadkommande af särskilda primäruppgifter, dels ock godtgörelse för särskildt tillkallade komiterade och sakkunnige» ett anslag af 13,000 kronor, och att å detta anslag under något år möjligen uppkommande öfverskott finge reserveras och ett annat år användas för det med anslaget afsedda ändamål; samt att anslaget »till juridiskt biträde, amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.» finge höjas med 8,800 kronor, eller till 37,150 kronor; hvarigenom anslagstiteln »kommerskollegium» komme att höjas med 33,500 kronor eller sålunda från 78,450 kronor till 111,950 kronor.

*Sjöfarts-
statistiken.*

Till statsrådsprotokollet har departementschefen i detta ärende anført, hurusom Kongl. Maj:t genom bref den 24 maj 1901 meddelat förändrade bestämmelser i fråga om utarbetande af den berättelse angående Sveriges sjöfart, som det åläge kommerskollegium att årligen afgifva, och enligt kungörelse samma dag förordnat, bland annat, att redare af fartyg om 20 tons drägtighet och derutöfver skulle vara pligtig att angående näringens utöfning afgifva vissa statistiska uppgifter.

I ett till kommerskollegium den 19 september 1901 afgifvet, af kollegium med skrifvelse den 11 derpåföljde december till Kongl. Maj:t öfverlemnadt memorial hade förste aktuarien å kollegii statistiska afdelning anført, hurusom på grund af bestämmelserna i berörda kongl. bref, hvilka skulle ega tillämpning i afseende å berättelsen om sjöfarten för 1902 och intill dess annorlunda kunde varda förordnad, arbetet å statistiska afdelningen komme att högst afsevärdt ökas. En mängd nya uppgifter skulle samlas, bearbetas och i berättelsen inflyta, under det att vissa af de i berättelsen hittills meddelade uppgifterna komme att redovisas efter väsentligt förändrade grunder.

Ur bearbetningssynpunkt mest betungande blefve otvifvelaktigt de redogörelser, som skulle lemnas af fartygsrederierna, från hvilka hittills ej några för sjöfartsstatistiken afsedda primäruppgifter till kollegium afgifvits. De i förenämnda kungörelse föreskrifna uppgifter, som hvarje redare af fartyg om 20 ton och deröfver skulle vara skyldig att å för ändamålet tryckta formulärblanketter årligen meddela, afsåge hufvudsakligen: handelsfartygens användning i olika fart, nemligen dels i fart endast mellan utländska hamnar, dels i direkt fart mellan svenska och utländska hamnar, dels i fart såväl mellan svenska som mellan svenska och utländska hamnar, dels ock endast i fart mellan svenska

hamnar; bruttofrakter, intjenta af svenska fartyg i fart på Norge; fartygsbesättningar å svenska fartyg, hvarvid befälhafvare, styrmän, maskinister och sjömän skulle upptagas hvar för sig; samt för bevillning uppskattad inkomst af rederirörelse. Då antalet fartygsegare eller hufvudredare i Sverige, såvidt utrönas kunnat, uppginge till minst 1,500, och då från en och hvar af dem skulle lemnas formulärenlig upplysning om förenämnda förhållanden i hvad anginge honom tillhöriga fartyg, insåges lätt, hvilket vidlyftigt nytt material för granskning, kontrollering med ledning af allmänna fartygsregistret och slutlig bearbetning kollegii statistiska afdelning finge att behandla i nu ifrågavarande rederiuppgifter. Bland öfriga uppgifter, som i berättelsen om sjöfarten skulle tillkomma på grund af de nya bestämmelserna, komme enligt förste aktuariens förmenande redovisandet af influtna konsulatafgifter att kräva det drygaste förarbetet, särskildt med hänsyn till den mängd reduktioner från främmande myntslag, som blefve erforderlig. I sin helhet skulle upprättandet af en fullständig, i detalj gående öfversigt af konsulatafgifterna sannolikt erfordra en tid af minst två månader för en dermed uteslutande sysselsatt person.

Att de nuvarande arbetskrafterna å kollegii statistiska afdelning icke skulle visa sig tillräckliga för utförande, på behörigt sätt och inom föreskrifven tid, af omförmälda och öfriga förbättringar i sjöfartsstatistiken, som med de nya bestämmelserna åsyftats, kunde med visshet förutses. Härtill komme dessutom, att ett mer eller mindre ökad arbete för afdelningen jemväl måste beräknas blifva en följd af de förändringar i handelsstatistiken, hvilka antagligen vore att förvänta med anledning af det förslag i ämnet, som af särskilde komiterade blifvit till Kongl. Maj:t öfverlemnadt och sedermera varit föremål för utlåtanden af såväl kommerskollegium och generaltullstyrelsen gemensamt som ock statistiska tabellkommissionen. Den behöfliga förstärkningen i arbetskrafter ansåge förste aktuarien dock kunna begränsas till anställandet af ytterligare två extra biträden med enahanda aflöningsförmåner som de nu å afdelningen tjenstgörande qvinliga biträdena eller 90 kronor i månaden. Den härför erforderliga anslagsökningen skulle alltså för år räknadt uppgå till ett belopp af 2,160 kronor.

I förenämnda memorial hade förste aktuarien jemväl afgifvit förslag i fråga om arbetsstatistikens ordnande och i sådant afseende anført följande:

Arbetsstatistiken.

1893 års Riksdags
dagsskrifvelse.

Uti skrifvelse den 2 maj 1893 hade Riksdagen, i anledning af en inom Andra Kamraren i ämnet väckt motion, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes föranstalta om en utredning rörande lämpligaste sättet för samlande, bearbetande och publicerande genom statens försorg af en svensk »arbetsstatistik» samt om framläggande för Riksdagen af de förslag, som med anledning deraf kunde synas påkallade.

Embetsverkens
utlåtande år
1894.

I anledning af denna Riksdagens framställning hade Kongl. Maj:t anbefalt kommerskollegium och statistiska centralbyrån att i ärendet afgifva gemensamt utlåtande. Uti sitt till åtlydnad häraf den 1 oktober 1894 afgifna yttrande hade bemälda embetsverk lemnat en vidlyftig utredning angående sättet för samlande, bearbetande och publicerande af den tillämnade arbetsstatistiken samt dervid till särskild behandling upptagit de olika grenar af densamma, som angifvits i den motion, hvilken föranledt Riksdagens ofvanberörda skrifvelse.

De särskilda områden, hvilka sålunda ifrågasatts såsom föremål för socialstatistisk undersökning, omfattade följande ämnen: antalet i de särskilda yrkena anställda arbetare, fördelade efter ålder, kön och civilstånd; aflöning och aflöningssätt inom yrkena; arbetstiden; arbetslokalernas tillstånd, helsovådliga inflytelser m. m.; födans beskaffenhet; livsmedelsprisen; arbetarnes utgifter för sitt uppehälle; bostadsfrågan; hustruns sysselsättning utom hemmet; arbetslöshet; strejker; olycksfall i arbetet; sparskassar och insättningar i sparbanker; kooperativa företag; inrättningar till främjande af arbetsklassens materiella, intellektuella och moraliska fromma. Förutom dessa ämnen, hvilka tillhörde den del af socialstatistiken, som sammanfattades under benämningen »arbetarefrågan», hade utredning jemväl ansetts kunna lemnas i fråga om industriens ställning, för såvidt den rönnte inflytande af den socialekonomiska lagstiftningen; och hade bland de till sistnämnda grupp af statistiska undersökningar hörande frågor särskildt angifvits sådana uppgifter rörande affärsställningen inom de olika industrigrenarne, hvarigenom lagstiftaren sattes i tillfälle att bedöma, i hvad mån åtgärder, som medförde en ökning i produktionskostnaderna, kunde vidtagas, utan att derigenom möjligheten att bestå i konkurrensen alltför mycket försvårades eller rent af omintetgjordes.

Embetsverken hade emellertid uttryckligen framhållit, att en mera detaljerad utredning af ämnet, i betraktande af dess omfattning och mångskiftande beskaffenhet, svårligen läte sig på förhand göra, enär hvarje särskild undersökning uppstälde problem, som kunde formuleras och lösas endast med hänsyn till den för tillfället valda begränsningen

af ämnet och de med undersökningen afsedda olika ändamål. Men då — såsom äfven Riksdagen antydt — en dylik socialstatistik skulle utgöra en hufvudsaklig förutsättning för att lagstiftningen skulle kunna framgångsrikt ingripa i fråga om förbättrande af arbetsklassens vilkor, syntes det embetsverken deraf framgå, att undersökningens uppgift, åtminstone till en del, måste vara beroende af det mål, som man med den ifrågavarande lagstiftningen afsåge att uppnå, liksom ock de flesta hittills utförda socialstatistiska undersökningarne vore föranledda af önskingar eller planer i en bestämd rigtning för vissa för handen varande förhållandens reformerande eller af mera allmänt uttalade klagomål öfver bestående missförhållanden. Den uppgift, som här föreläge såsom möjlig, kunde för den skull, enligt embetsverkens förmenande, endast vara att framställa några mera allmänna synpunkter och undersöka, i hvad mån desamma kunde tillämpas å de undersökningsområden, som närmast kunde komma att varda socialstatistiken förelagda.

På uti betänkandet närmare angifna skäl syntes det embetsverken uppenbart, att socialstatistiken i vårt land i regeln skulle blifva hänvisad väsentligen till de upplysningar, som kunde på frivillighetens väg lemnas af enskilde. Understundom borde bistånd kunna påräknas från arbetsgifvareföreningar och arbetareföreningar; i vissa fall, såsom t. ex. i fråga om sjuk- och begravnings- eller pensionskassor, åtminstone de registrerade, borde uppgifternas afgifvande till och med kunna göras obligatoriskt.

Efter att hafva lemnat en närmare redogörelse angående de olika metoderna för uppgifternas insamlande — hvarom mera i det följande — hade embetsverken öfvergått till frågan om de arbetsstatistiska uppgifternas bearbetande och publicerande.

Embetsverken hade dervid framhållit, att, ehuru väl materialets anskaffande delvis borde anförtros åt för tillfället antagna sakkunnige, sammanställningen och bearbetningen af materialet dock, för vinnande af nödig enhet, måste helt och hållet öfverlemnas åt den statistiska anstalten sjelf. I öfrigt syntes sättet för uppgifternas behandling icke komma att skilja sig från det annars inom statistiken öfliga, ehuru särskild uppmärksamhet borde egnas deråt, att materialet blefve fullständigt genomarbetadt, så att det kunde framläggas för allmänheten i möjligast öfversigtliga och lättfattliga form. Att, såsom i den amerikanska socialstatistiken plägade ske, i tryck framlägga jemväl sjelfva primäruppgifterna, hvilket ju erbjöde vissa fördelar för en fortsatt forskning, ansåge embetsverken redan på grund af de med ett dylikt

förfaringssätt förenade mycket stora kostnader icke mana till efterföljd hos oss.

I anslutning till hvad Riksdagen i sin skrifvelse yttrat derom, att det med de ständiga förändringar, som egde rum på det ekonomiska och industriella området, icke vore nog med en socialstatistisk belysning för en gång af vissa förhållanden, utan att det behöfdes *dels* en fortlöpande, mera allmän statistik, *dels* mångsidiga, efter vissa mellantider upprepade detaljundersökningar, framhölle embetsverken önskvärdheten deraf, att i vårt land åstadkommes en officiel arbetsstatistisk anstalt, hvars publikationer komme att utgöras dels af en periodiskt utkommande, mera allmänt ekonomisk tidskrift, dels af specialundersökningar, hvilka senare sannolikt med tiden skulle fördela sig i tvenne grupper, den ena omfattande de med regelbundna mellantider återkommande publikationerna, den senare mera tillfälliga utredningar, som verkställdes blott för en eller annan gång. Hvad särskildt beträffade tidskriften, skulle dess innehåll komma att utgöras af redogörelser för lagstiftningen å det ekonomiska området såväl inom som utom fäderneslandet, berättelse om viktigare tilldragelser och förhållanden å det ekonomiska området och framför allt inom arbetareverlden, såsom föreningar, möten, strejker o. s. v.; innehållet i sammanträngd form af viktigare revisions- och årsberättelser från industriella företag, försäkringsinrättningar och dylikt, samt revisionsberättelser från sjuk-, begravnings- och pensionskassor; uppgifter om inträffande lönehöjningar och lönesänkningar inom industrien och öfriga näringar; redogörelse, i sammanträngd form, för yrkesinspektörernas berättelser; referat af in- och utländska publikationer af socialstatistiskt intresse; samt slutligen tillvaratagande af den ej obetydliga mängd af statistiska notiser, som meddelades i tidningarne och andra källor och hvilka tillsammans bildade en belysning af konjunkturerna för dagen såväl för arbetsgifvarne som för arbetarne.

Förmeddelst tidskriften skulle ock den socialstatistiska anstalten kunna underhålla en ständig förbindelse med sina uppgiftslemnare af olika slag och å olika orter, främst med arbetsgifvare- och arbetareföreningar. Vid förestående specialundersökningar borde äfven ämnet först diskuteras i tidskriften, hvarest jemväl kunde publiceras de för undersökningarne erforderliga tillkännagifvanden och cirkulär.

I fråga om organisationen af den *anstalt*, som skulle handlägga de arbetsstatistiska frågorna, ansåge sig embetsverken först böra taga i betraktande, huruvida denna statistik borde öfverlemnas åt något af de redan bestående embetsverken eller huruvida för densamma en sär-

skild statistisk byrå borde upprättas. I detta afseende äfvensom beträffande anstaltens organisation och kostnaden för densamma hade embetsverken i sitt utlåtande yttrat följande:

Af äldre statistiska embetsverk borde, i först anförda fall kunna komma i fråga endast statistiska centralbyrån och kommerskollegium. Båda dessa embetsverk hade redan en mångfald af andra uppgifter att fylla; i kommerskollegium vore statistiken i dess helhet till och med blott en afdelning vid sidan af flera andra afdelningar med alldeles olikartade uppgifter. Såväl i statistiska centralbyrån som i kommerskollegium skulle den nya statistiken i viss mån komma att intaga ställningen af ett biändamål, något, som för en så vanskelig uppgift som den här föreliggande måste anses såsom ett väsentligt hinder för det afsedda ändamålets vinnande. Socialstatistikens uppgift vore förenad med så många svårigheter och komme särskildt till en början att erbjuda så många möjligheter med afseende å metod och behandlingsätt, mellan hvilka i hvarje ögonblick måste väljas, att det syntes oundgängligt, att arbetet genast från början organiserades uti möjligast fria former och öfverlemnades åt en personal, som kunde alldeles odeladt egna sig åt sin uppgift. I denna riktning kunde ock utvecklingen mer och mer sägas gå i främmande länder.

En socialstatistisk byrå syntes åtminstone tills vidare kunna åtnöja sig med tvenne fasta tjänstemän, förutom chefen. Af de begge tjänstemännen borde den ene företrädesvis ombesörja tidskriftens utgifvande samt bibliotekariegöromålen äfvensom tillhandagå allmänheten med upplysningar, den andre åter biträda vid utarbetandet af specialundersökningarne samt bestrida registratorsgöromålen.

Beträffande aflöningsbeloppen hade embetsverken föreslagit, att de skulle utgöra för anstaltens chef 4,400 kronor i lön och 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar, förutom 600 kronor i ålderstillägg efter fem år, samt för den af de båda tjänstemännen, hvilken skulle utöfva redaktörskapet för tidskriften, 3,000 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar och för den andre tjänstemannen 1,800 kronor i lön och 1,200 kronor i tjänstgöringspenningar, i begge fallen förutom de tvenne sedvanliga ålderstilläggen å 500 kronor efter respektive 5 och 10 år.

Såsom ersättning åt tillfälliga biträden hade embetsverken föreslagit ett anslag af 6,000 kronor, hvarjemte ansetts böra beräknas ett belopp af 5,000 kronor årligen att utgå till specialagenter för insamlande af erforderliga primäruppgifter.

Dessutom hade beräknats såsom erforderliga till skrifmaterialier

och expenser 1,500 kronor, till tryckning af de arbetsstatistiska publikationerna 10,000 kronor, för biblioteket 500 kronor, för vaktmästare 800 kronor, jemte vanligt ålderstillägg å 100 kronor, samt för hyra af lokal 2,000 kronor.

Embetsverken hade slutligen framhållit, att för de mångskiftande uppdrag, som komme på det socialstatistiska embetsverkets lott, icke i hvarje fall kunde inom verket sjelft förefinnas tillräcklig sakkunskap, hvadan embetsverket särskildt vid upptagande af nya arbetsfält kunde komma att behöfva ett stöd af utanförstående personer med sakkänedom och erfarenhet inom olika områden.

Ett i viss mån organiseradt stöd i detta afseende skulle erbjudas genom inrättandet af en *kommission* af sakkunnige, inför hvilken plan för hvarje undersökning kunde till pröfning framläggas af den socialstatistiska anstaltens chef, hvarjemte denna kommission, som i händelse af behof kunde med sig adjungera lämpliga personer, borde ega befogenhet att hos Kongl. Maj:t göra framställningar om anordnande af äfven andra till socialstatistiken hörande undersökningar än de af anstaltens chef föreslagna.

För bestridande af kostnaderna för nyssberörda kommission äfvensom anlitaandet af särskilde sakkunnige skulle erfordras ett belopp af 1,000 kronor eller något deröfver. Lades dertill de af embetsverken beräknade kostnaderna för den socialstatistiska anstalten, förslagsvis upptagna till 39,700 kronor, skulle hela årskostnaden belöpa sig till i rundt tal 41,000 kronor.

*Kongl. Maj:ts
proposition till
1896 års Riksdag.*

Uti den af Kongl. Maj:t till 1896 års Riksdag aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t gjort framställning om ökning i den för kommerskollegium gällande stat i syfte, att kollegium måtte varda satt i stånd dels att behörigen fullgöra den kollegium åliggande skyldighet att afgifva statistiska redogörelser för vissa näringar med iakttagande deri af vissa föreslagna förbättrade anordningar, dels ock att utarbета en särskild arbetsstatistik.

Vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 13 januari 1896 af detta ärende hade dåvarande herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet lemnat en redogörelse för innehållet i såväl Riksdagens ofvanberörda skrifvelse den 2 maj 1893 som kommerskollegii och statistiska centralbyråns gemensamma utlåtande.

Beträffande arbetsstatistikens behöflighet och sättet för dess anordnande i vårt land hade departementschefen, efter att hafva till protokollet lemnat en redogörelse för de åtgärder, som i åtskilliga

främmande länder vidtagits för åstadkommande af en dylik statistik, för egen del anfört, hurusom de officiella arbetsstatistiska data, som i vårt land förekomme, vore att finna, förutom, om än mera sparsamt, i Sveriges officiella statistik rörande bergshandteringen, fabriker och manufaktur, jordbruk m. m., äfvensom i viss mån berättelserna om kommunernas fattigvård och finanser samt vår befolkningsstatistik, så godt som uteslutande i de statistiska undersökningar, som verkstälts af särskilda för utredande af vissa lithörande frågor tillsatta komitéer. Derjemte hade såväl på kommunal bekostnad som äfven på helt och hållet enskild väg föranstaltats arbetsstatistiska undersökningar i vissa frågor. Man kunde dock påstå, att, medan man flerstädes i utlandet vidtagit alltmer vidtgående åtgärder för att förskaffa sig en tillförlitlig arbetsstatistik, denna del af statistiken allenast i mycket ofullständig grad blifvit inom vårt land tillgodosedd. Krafvet på en förändring härutinnan egde därför enligt departementschefens åsigt sitt berättigande, då äfven här i landet arbetarefrågan mer och mer trädte i förgrunden och alltså helt naturligt påkallade statens medverkan för lösandet af de många spörsmål, den innebure, och till utredande af dessa spörsmål borde, efter hvad sakens natur gäfvade vid handen, upprättandet af en arbetsstatistik kunna lemna icke oväsentliga bidrag. Arbetsstatistiska undersökningar, hvilka med hänsyn till de många grannliga förhållanden, de måste beröra, oundgängligen vore af synnerligt invecklad natur, syntes emellertid icke kunna med framgång utföras af andra än personer, som särskildt deråt egnade sin verksamhet och under fortsatt öfning samt på grund af dymedelst vunnit erfarenhet allt mer och mer förvärfvade sig insigter i rätta sättet att utföra arbeten af förevarande art. Och sådana sitt värf fullt vuxna personer vore för visso icke att tillgå, om deras biträde påkallades allenast vid af större eller mindre mellanrum skilda tidpunkter.

Departementschefen hade derjemte påpekat, att man likväl icke utan vidare kunde i Sverige tillämpa de erfarenheter, hvartill arbetsstatistiken kommit i utlandet, då förhållandena derstädes i allmänhet vidt skilde sig från de inom vårt land rådande, och det syntes honom därför, om man ville vinna verkligt goda resultat, blifva nödigt att utföra grundliga och i detalj gående undersökningar just beträffande de särskilda omständigheter, under hvilka våra arbetare lefde. Verkställandet af sådana undersökningar finge ingalunda betraktas såsom allenast en klassfråga, utan den vore en angelägenhet, som rörde samhället i dess helhet. Förefintligheten af en på en sakrik arbetsstatistik fotad kännedom om arbetsklassens vilkor vore nemligen icke blott den säkraste

grundval för all lagstiftning till höjande och förbättrande af den egentlige arbetarens ställning, utan äfven ett bland de säkraste medlen att kunna förekomma eller åtminstone till sin utsträckning begränsa många strider och tvistigheter inom samhället och speciellt mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Synnerligt maktpåliggande vore emellertid, att dylika undersökningar, för att motsvara sitt ändamål, utfördes fullt opartiskt, och obestridligt syntes vara, att en sådan utredning i hithörande frågor kunde ske allenast från statens sida.

I afseende å de speciella förhållanden, som skulle göras till föremål för ifrågavarande undersökningar, samt sättet för de erforderliga uppgifternas insamlande och bearbetande hade departementschefen fäst uppmärksamheten särskildt derå, att en tillfredsställande utredning af de många och olikartade förhållanden, som med en arbetsstatistik afsåges, icke syntes kunna verkställas uteslutande genom den hos oss hittills i allmänhet begagnade metoden, enligt hvilken till de korporationer och enskilde, från hvilka upplysningar önskades, utsändes tabeller och frågeformulär, hvilka sedermera, i den mån de blifvit af vederbörande besvarade, utgjorde den enda grunden för utredningen. Med afseende å arten af de undersökningar, som nu komme i fråga att verkställas, blefve det ofta nödigt att utsända särskilda personer, som på ort och ställe gjorde sina efterforskningar och genom personligt sammanträffande med såväl arbetsgifvare och arbetare som andra intresserade personer inhemtade upplysningar.

För utförande af ifrågavarande arbeten kräfdes alltså dels fast anställda personer, som hade detta till sin hufvuduppgift och hvilka naturligtvis måste vara bildade och erfarna statistiker, dels ock mer eller mindre tillfälligt anlidade biträden, deribland agenter och korrespondenter å skilda orter i riket, genom hvilka anstalten kunde, på sätt den funne lämpligt, förvärfva de upplysningar, deraf den för sina utredningar vore i behof.

I fråga om organisationen af den *anstalt*, som skulle handlägga de arbetsstatistiska frågorna, hade departementschefen anført, hurusom i utlandet denna statistik i allmänhet till en början anförtratts åt en särskild byrå inom något förut bestående embetsverk, men sedermera, i den mån omfånget af dess arbeten utvidgats, särskilda, fullt sjelfständiga embetsverk för ändamålet upprättats. I motsats till den af kommerskollegium och statistiska centralbyrån uttalade åsigt syntes det departementschefen lämpligt, att arbetsstatistiken äfven i vårt land, åtminstone till en tid, förlades till något förut bestående embetsverk, då under alla förhållanden någon tid måste åtgå för att vinna full klarhet om rätta sättet för hithörande ämnens bearbetande. Med afseende å det nära

samband, som borde ega rum mellan den allmänna näringsstatistiken och den föreslagna arbetsstatistiken, ansåge departementschefen därför lämpligast, att äfven denna sistnämnda förlades under kommerskollegium, särskildt som nämnda embetsverk med sin nya organisation kunde röra sig under tillräckligt fria former för att ej behöfva undertrycka den för arbetsstatistiken erforderliga handlingsfriheten. Då den statistiska afdelningen inom kommerskollegium, likasom detta embetsverk i dess helhet, dittills haft att taga hänsyn till arbetarefrågorna endast i den mån, de hade direkt inflytande på näringarne, skulle sålunda, om nu ifrågavarande statistiska utredningar blefve dit förlagda, afdelningens verksamhet utvidgas till att omfatta arbetarefrågorna jemväl i afseende å vissa andra på arbetareklassens ställning inverkan förhållanden.

För att utföra alla de arbeten af mer eller mindre grannliga beskaffenhet, som sålunda skulle tillkomma den statistiska afdelningen, måste dess arbetskrafter naturligtvis erhålla förstärkning, men derjemte borde åt chefen för afdelningen beredas en sådan ställning inom kollegium, att det kunde blifva honom möjligt att med större sjelfständighet planlägga och bringa till utförande de mångskiftande arbetena. I spetsen för dessa arbeten borde därför enligt departementschefens tanke likasom enligt embetsverkens ställas en tjänsteman med byråchefs aflöning. Derjemte syntes för arbetsstatistiken särskildt erfordras en fast anställd tjänsteman af första graden, motsvarande den förut å afdelningens stat uppförde aktuarien. Som Kongl. Maj:t samtidigt föreslagit Riksdagen att å afdelningens stat uppföra ytterligare en aktuarietjänst för möjliggörande af näringsstatistikens förbättrande — en framställning, hvartill Riksdagen jemväl lemnat sitt bifall — skulle den å kommerskollegii statistiska afdelning fast anställda personal, inberäknad den förut å stat upptagna, en förste aktuarie och en aktuarie, komma att utgöras af: 1 byråchef, 1 förste aktuarie och 3 aktuarier. Derjemte syntes det blifva erforderligt att å stat uppföra ytterligare en vaktmästare.

Embetsverken hade i sitt utlåtande beräknat kostnaderna för tillfälliga biträden i och för bearbetande af de arbetsstatistiska primäruppgifterna förslagsvis till 6,000 kronor, hvilket belopp departementschefen dock ansåge kunna sänkas till 4,800 kronor, deri då jemväl inberäknadt 600 kronor för vikariatsersättningar och gratifikationer.

Efter departementschefens tanke hade embetsverken deremot beräknat utgifterna för specialagenterna alltför lågt, då de i sådant afseende uppfört allenast ett belopp af 5,000 kronor. Möjligheten för den ifrågaställda arbetsstatistiken att åstadkomma verkligt upplysande resultat ansåge departementschefen blifva i väsentlig mån beroende af

den vaxelverkan, som kunde åvägbringas mellan byrån å ena sidan samt arbetsgifvare och arbetare å den andra, och en sådan vaxelverkan måste hufvudsakligen förmedlas genom byråns agenter i orterna. Departementschefen förutsatte därför, att ett anslag till agenter, korrespondenter och öfriga dylika mer eller mindre tillfälliga biträden utom byrån icke borde sättas till lägre belopp än 12,000 kronor.

Beträffande slutligen de af embetsverken upptagna kostnaderna för tryckning af arbetsstatistiska publikationer, för skrifmaterialier och expenser, för biblioteket samt för hyra af embetslokal hade departementschefen påpekat, att dylika utgifter för den statistiska afdelningen bestredes från sjetta hufvudtitelns anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., af hvilket anslag någon förhöjning icke utaf ifrågasvarande utgifter syntes böra påkallas.

På grund af hvad departementschefen till statsrådsprotokollet anfört, hade Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning till Riksdagen utmynnat deri, att för genomförande af förbättringar i näringsstatistiken samt för anordnande af en arbetsstatistik måtte å kommerskollegii stat uppföras nya anslag och förhöjningar i äldre anslag till ett belopp af sammanlagdt 33,200 kronor, hvaraf omkring 27,000 kronor kunde anses belöpa på arbetsstatistiken.

1896 års Riks-
dags
skrifvelse.

I skrifvelse den 11 maj 1896 hade Riksdagen förklarat sig hafva funnit skäl bevilja de medel, som af Kongl. Maj:t äskats för näringsstatistikens behof. Hvad åter anginge frågan om anordnande af en svensk arbetsstatistik, syntes det Riksdagen visserligen icke kunna bestridas, att en på statistiska utredningar grundad kännedom om de förhållanden, under hvilka våra arbetare lefde, måste vara af stor betydelse för ett rätt bedömande och lösande af viktiga samhällsfrågor. Ehuru väl Riksdagen med hänsyn dertill ansåge önskvärdt, att åtgärder från statens sida vidtoges för åstadkommande af dylika utredningar, kunde Riksdagen dock icke biträda hvad Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit. Den framlagda planen för ifrågasvarande undersökningar syntes nemligen Riksdagen vara allt för vidtomfattande och sväfvande för att ett första försök till arbetsstatistik derpå borde grundas.

Att, såsom Kongl. Maj:ts förslag syntes innebära, organisera en anstalt med fast tjänstemannapersonal, innan uppgiften för denna anstalts verksamhet blifvit närmare bestämd vare sig med afseende å arbetsfältets utsträckning eller i särskilda fall beträffande sättet för insamlande och bearbetande af materialet, kunde, enligt Riksdagens tanke, icke vara lämpligt. Svårigheten att med det förfaringssätt, som dithills

blifvit följdt, vinna klarhet om både *hvad* i denna fråga borde göras och *huru* det borde göras syntes Riksdagen ligga i öppen dag. Riksdagen förestälde sig, att för detta måls ernående den lämpligaste utvägen vore att göra försök med arbetsstatistiska undersökningar inom något begränsadt område, samt att någon fullt kompetent person borde erhålla uppdrag att anställa dylika undersökningar för någon viss, mera betydande näringsgren i vårt land. Planen för dessa arbeten borde underkastas granskning af sakkunnige män, och vid denna granskning borde särskildt tagas i betraktande, hvilka områden, såsom väsentliga och grundläggande, i främsta rummet borde göras till föremål för undersökning. Genom de försök, som sålunda under vederbörlig kontroll verkställes, borde en tillfredsställande ledning för lösningen af frågan i dess helhet kunna vinnas, och genom den erfarenhet, som sådana försök komme att lemna, blefve man satt i tillfälle att begränsa uppgiften efter de i vårt land rådande förhållandena och bedöma vidden af det arbete, som vore att utföra. Ett sådant förfaringssätt borde jemväl lända derhän, att den utveckling, som saken efter hand erhöle, blefve byggd på säkra förutsättningar och komme att gå i rätt riktning.

För utförande af de af Riksdagen sålunda förordade undersökningarne ansåge sig Riksdagen böra för år 1897 bevilja ett extra anslag af 10,000 kronor att uppföras å kommerskollegii stat.

De arbetsstatistiska försöksundersökningar, hvilka alltså år 1897 kunde taga sin början, hade sedermera oafbrutet fortgått. Det hade nemligen syntts såväl Kongl. Maj:t som Riksdagen uppenbart, att den erfarenhet, som kunde vinnas genom dylika försöksundersökningar inom ett eller ett par yrken, icke kunde vara tillräcklig för att tjena till ledning vid bedömandet af det sätt, på hvilket de tillämnade regelbundna arbetsstatistiska undersökningarne för framtiden borde i vårt land organiseras. På grund deraf hade 1897 års Riksdag å nyo beviljat ett anslag af 10,000 kronor för fortsättande af de arbetsstatistiska försöksundersökningarne jemväl under år 1898, och sistnämnda år hade Riksdagen, i enlighet med enskild motionärs hemställan, beslutit att för fortsatta undersökningars anställande bevilja ett anslag på en gång af 20,000 kronor att utgå med 10,000 kronor för hvar och ett af åren 1899 och 1900. Såsom skäl för en dylik åtgärd hade anförts, att det, för att statsmakterna vid ett slutligt afgörande af frågan om anordnande af en regelbunden officiel svensk arbetsstatistik skulle ega tillgång till ett allsidigt och fullgodt material för den viktiga sakens bedömande, vore önskligt, att vid de förberedande arbetsstatistiska undersökningarne

Behovvet af en fast organisation af arbetsstatistiken.

något större frihet bereddes vederbörande i afseende å val af undersökningsområde och arbetssätt, än som vore möjlig, derest medel för undersökningarne beviljades för endast ett år i sänder. Som ett dylikt förfaringssätt — att på en gång bevilja medel för undersökningarnes fullföljande under längre tid än ett år — i viss mån visat sig egnadt att befrämja det dermed afsedda ändamålet, hade nu senast 1900 års Riksdag å nyo beviljat samma belopp, 20,000 kronor, för undersökningarnes fortsättande jemväl under åren 1901 och 1902.

De arbetsstatistiska försöksundersökningarne hade således, sedan de i år igångsatta undersökningarne hunnit fullbordas, fortgått i sex år, och under denna tid hade fyra särskilda arbetsstatistiska utredningar kunnat åvägbringas. Genom dessa utredningars verkställande hade ock en icke obetydlig erfarenhet vunnits rörande lämpligaste sättet för anordnande af en del af den officiella arbetsstatistiken, så långt nu en dylik erfarenhet stode att vinna genom tillfälligt anordnade försöksundersökningar. Redan uti Riksdagens skrifvelse den 11 maj 1898 hade uttalats, hurusom den omständigheten, att medel för ifrågavarande ändamål dittills beviljats för endast ett år i sänder, i sjelfva verket hade begränsat ämnesvalet och undersökningsarbetet vida utöfver hvad Riksdagen afsett, då den i sin skrifvelse af år 1896 tillkännagifvit hvad som enligt dess mening borde göras till föremål för en försöksundersökning — »någon viss, mera betydande näringsgren» — och huru detta försöksarbete borde bedrivas; till följd hvaraf Riksdagen, såsom ofvan blifvit relateradt, på en gång anvisat medel första gången år 1898 och derefter år 1900 för undersökningarnes fullföljande under tvenne år. På grund af sistnämnda förhållande hade ock till föremål för de båda senaste arbetsstatistiska undersökningarne kunnat väljas en af landets viktigaste näringsgrenar.

Emellertid syntes det vara uppenbart, att det icke läte sig göra att med tillfälliga anslag anordna undersökningarne på ett sådant sätt, att genom dylika försök inhemtades all den erfarenhet, som skulle kunna synas erforderlig och önskelig att ernå, innan den ifrågasatta arbetsstatistiska anstalten erhöile en mera fast organisation. Förste aktuarien ville härvidlag erinra om, hurusom de särskilda komiterade, som hade sig uppdraget att utarbete plan för de nu senast igångsatta undersökningarne, ansett sig böra taga under ompröfning, huruvida det icke kunde vara lämpligt att, till vinnande af ökad erfarenhet, i stället för den hittills följda, mera speciella metoden att undersöka förhållandena inom en näringsgren i sänder, såsom föremål för 1901 och 1902 års undersökningar utvälja ett eller annat viktigare socialt spörsmål för

att söka få detta eller dessa spörsmål utredda beträffande ett större antal näringsgrenar, hvarvid komiterade särskildt uppmärksammat önskvärdheten af att erhålla en allsidig utredning rörande arbetstidens längd och fördelning inom mera helsofarliga yrken. Bemälda komiterade hade dervid dock kommit till den slutsatsen, att en sådan undersökning med vida större lätthet borde kunna genomföras, liksom ock de med densamma förenade kostnader i icke oväsentlig grad reduceras, derest, för bekommande af erforderliga primäruppgifter, ett närmare samarbete med arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer kunde vara att påräkna, hvilket samarbete icke syntes kunna åvägabringas, förrän arbetsstatistiken i vårt land erhållit en fastare organisation, än som under nuvarande försöksstadium kunnat densamma beredas. Endast genom ett dylikt samarbete med arbetsgifvarnes och arbetarnes organisationer blefve det ock möjligt att för rimliga kostnader åvägabringa det statistiska materialet för flere af de viktigaste bland de spörsmål, som en ordnad arbetsstatistik måste upptaga till behandling. Vidare borde framhållas, att det näppeligen läte sig göra att under ett försöksstadium verkställa en del för vinnande af ökad erfarenhet önskvärda, mera detaljerade utredningar angående omfattningen af en blifvande arbetsstatistisk tidskrift samt rörande lämpligaste sättet för anskaffandet af vissa primäruppgifter till belysande af de ämnen, som uti en dylik tidskrift skulle behandlas. Erfarenheten hade äfven gifvit vid handen — såsom framhållits i det af särskilde komiterade utarbetade förslaget till 1899 och 1900 års undersökningar — att vissa yrkesgrenar på grund af de med dessa yrken förenade säregna förhållanden, icke lämpligen kunde göras till föremål för arbetsstatistisk behandling, förrän arbetsstatistiken i vårt land blifvit fastare organiserad. Påpekas borde slutligen, att, enligt hvad vunnen erfarenhet redan bekräftat, med de nuvarande undersökningarnes mera tillfälliga karakter oundgängligen måste vara förenad den olägenheten, att den med undersökningarnes ledning och utförande sysselsatta personal, så snart tillfälle dertill erbjödes, sökte sig annan, mera stadigvarande och, med hänsyn till arbetets kraf, bättre aflönad sysselsättning, och att sålunda fördelen af att få behålla en inöfvad och med arbetet fullt förtrogen personal under nuvarande förhållanden icke vore för arbetsstatistiken tryggad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, ansåge förste aktuarien vara ostridigt, att tidpunkten nu borde vara inne att taga i närmare öfvervägande, hvilka åtgärder borde vidtagas för att bereda denna nya gren af statistiken en fastare organisation, så att den arbetsstatistiska anstalten, omedelbart efter det att de nu senast igångsatta undersök-

ningarne blifvit afslutade, vid 1903 års början måtte kunna träda i verksamhet under mera ordnade och tryggade förhållanden.

Arbetsstatistiska anordningar i utlandet.

Såsom redan i den föregående framställningen blifvit omnämndt, ansåges numera i de flesta kulturländer föranstaltandet af statistiska utredningar angående de arbetande klassernas förhållanden höra till statens åligganden, hvadan man ock ansett sig böra anordna dylika undersökningar i större eller mindre omfattning. Redan uti det ofvannämnda statsrådsprotokollet den 13 januari 1896 hade lemnats en redogörelse för organisationen af de socialistiska undersökningarne i *Förenta staterna, England, Frankrike, Schweiz och Tyska Riket*. Under hänvisande i öfrigt till berörda redogörelse, ansåge förste aktuarien sig endast böra omnämna de åtgärder, som under de senaste åren inom några andra länder vidtagits för åvägabringande af en ordnad arbetsstatistik.

I *Belgien* funnes sedan år 1896 inom arbetsministeriet anordnad en arbetsstatistisk byrå — »l'Office du travail» — med enahanda uppgift som den franska, efter hvars förebild den syntes vara organiserad. Den belgiska arbetsstatistiska byrån utgafve sålunda *dels* större specialredogörelser — hittills hade utkommit sådana angående söndagsarbete, angående arbetareförsäkringens i Tyskland verkningar, angående hemindustrien i Belgien, angående nattarbetet inom industrien i främmande länder, angående arbetslagstiftningen m. m. — *dels* en månatlig tidskrift »Revue du travail», innehållande redogörelser för ställningen på arbetsmarknaden, lifsmedelsprisen på olika orter, strejker och lockouts, olycksfall i arbetet, arbetsförmedlingsbyråernas verksamhet, fabriksinspektionens månatliga rapporter, arbetarnes föreningsväsen, lagförslag och förordningar angående industriella och arbetsförhållanden m. m.

I *Österrike* förefunnes sedan flera år tillbaka inom handelsministeriet anordnad ett särskildt »Arbeitsstatistisches Amt». Förutom speciella undersökningar (såsom angående arbets- och löneförhållanden för sömmerskor och tvätterskor, en årlig statistik rörande strejker och lockouts) utgafve nämnda byrå en, enligt hvad det ville synas, synnerligen väl redigerad tidskrift »Soziale Rundschau», hvilken innehölle redogörelser af socialstatistiskt innehåll från in- och utlandet.

Jemväl i *Italien* hade man egnat uppmärksamhet åt nödvändigheten af att statistiskt belysa de sociala förhållandena, och verkställdes dylika utredningar af italienska industriministeriets statistiska byrå, hvilken bland annat sedan åtta år tillbaka publicerade en årlig redogörelse för strejker och lockouts.

Äfven uti våra närmaste grannländer hade under det senaste år-

tiondet åtgärder vidtagits för åvägabringande af statistiska utredningar rörande de arbetande klassernas och andra sociala förhållanden.

I *Norge* och likaledes i *Danmark* hade sålunda genom de statistiska byråernas försorg redan offentliggjorts flere arbetsstatistiska enquêter, af hvilka de *norska* behandlat följande ämnen: arbets- och afföningsförhållanden vid skogsdrift och timmerflottning, statistiska upplysningar om inkomst- och förmögenhetsförhållanden, arbets- och afföningsförhållanden vid träsliperier och cellulosafabriker, arbetslöner år 1890 och 1895, de *danska* åter handlat om danska arbetarefamiljers utgifter för sitt uppehälle, arbetslöne- samt gesäll- och lärlingsförhållanden år 1897, strejker och lockouts i Danmark 1897—1899. I sammanhang härmed borde omnämnas, *dels* att i Norge »den parlamentariska arbeiderkommission» sedan år 1897 publicerat fyra omfattande volymer »socialstatistik» och *dels* att Köpenhamns stads statistiska kontor tid efter annan offentliggjorde värdefulla arbetsstatistiska publikationer, senast en rörande arbetslöner i Köpenhamn och angränsande kommuner år 1898. Hvad slutligen beträffade vårt östra naboland *Finland*, hade 1900 års landtdag anhållit, att regeringen redan till nästinstundande landtdag ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste sättet för planläggning och anordning af en arbetsstatistik för Finland. Enligt det af finska industristyrelsen i samråd med statistiska centralbyrån uppgjorda förslaget i ämnet, som blifvit inlemnadt till kejsrerliga senaten, skulle de blifvande arbetsstatistiska undersökningarne verkställas antingen under öfverinseende och ledning af en fristående kommission af sakkunnige, för ändamålet utsedde personer, bland hvilka skulle ingå representanter för arbetsgifvare och arbetare, eller ock under öfverinseende af industristyrelsen eller statistiska centralbyrån, som för ändamålet skulle ega att i samråd med en af regeringen utsedd kommission utarbete plan och formulär för undersökningen äfvensom anställa för undersökningarnes utförande erforderlig personal samt derjemte i samråd med kommissionen till regeringen göra de framställningar, som med anledning af undersökningarnes resultat kunde synas påkallade.

Då det gällde att uppgöra ett förslag rörande lämpligaste sättet för samlande, bearbetande och publicerande genom statens försorg af en arbetsstatistik för Sverige, måste man — såsom äfven framhållits i kommerskollegii och statistiska centralbyråns år 1894 afgifna gemensamma utlåtande i ärendet — ovilkorligen utgå derifrån, att en mera detaljerad och fullständig utredning i frågan, i betraktande af ämnets omfattande och mångskiftande beskaffenhet, omöjligen läte sig på för-

Arbetsstatistiska publikationer.

hand göra, då hvarje undersökning säkerligen komme att uppställa problem, som kunde formuleras och lösas endast med hänsyn till den för tillfället valda begränsningen af ämnet och de med undersökningen afsedda olika ändamål. Derest man med en dylik arbetsstatistik ville vinna en allsidig och korrekt belysning af de sociala förhållandena, syntes det emellertid vara uppenbart — hvilket äfven Riksdagen i sin skrifvelse år 1893 uttalat — att arbetsstatistiken borde anordnas så, att den komme att utgöras af dels en fortlöpande, mera allmän statistik, dels mångsidiga, efter vissa mellantider upprepade detaljundersökningar.

I så godt som alla länder, hvarest arbetsstatistiken erhållit en fast och fullständig organisation, hade man ock löst denna fordran på ett sådant sätt, att de socialstatistiska publikationerna utgjordes dels af en periodiskt utkommande, mera allmänt social tidskrift, dels af specialundersökningar, hvilka åter fördelade sig i tvenne grupper, den ena gruppen omfattande de med regelbundna mellantider återkommande publikationerna, den senare mera tillfälliga utredningar, som verkställdes blott för en eller annan gång. Att detta vore den enda väg, på hvilken man vid införandet af en ordnad arbetsstatistik äfven i vårt land borde slå in, syntes förste aktuarien oomtvistligt och hade redan påpekats i embetsverkens utlåtande år 1894.

Hvad först beträffade den sociala tidskriften, hade embetsverken gifvit anvisning å de ämnen, som uti densamma företrädesvis borde behandlas, eller hufvudsakligen enahanda frågor, som uti de utländska officiella tidskrifterna af samma natur komme till synes. Gifvet vore ju, att organisationen af hela den vidlyftiga apparat, som kräddes för tidskriftens förseende med ett allsidigt och uttömmande material, endast så småningom kunde åvägbringas, och att man först efter en viss tids förlopp, sedan väl en början blifvit gjord, kunde inhemta tillräcklig erfarenhet om allt hvad som i detta afseende i vårt land kunde eller borde göras och huru det borde göras. Först och främst syntes emellertid uti tidskriften böra lemnas fullständiga redogörelser för den sociala lagstiftningen såväl inom som utom Sverige, referat af in- och utländska publikationer af socialstatistiskt intresse, berättelser och rapporter angående viktigare händelser och förhållanden å det sociala området och framför allt inom arbetareverlden samt angående ställningen å arbetsmarknaden i rikets olika delar, såsom rörande tillgång på arbete, lönehöjningar och lönesänkningar inom industrien och öfriga näringar o. s. v. Vidare syntes det vara af synnerlig vigt att få till stånd en regelbunden statistik öfver priset å lifsförnödenheter — och i samband dermed stående frågor, såsom angående arbetarnes utgifter för bostad, kläder och

öfriga förnödenheter — å olika orter, då det, först sedan en dylik statistik blifvit åvägabragt, kunde blifva möjligt att fullständigt draga nytta af de specialundersökningar, som gjorts och som fortfarande borde fullföljas till utrönande af arbetslönens vexlingar för arbetare å olika orter. Meddelandet af en dylik fortlöpande statistik borde blifva en af den ifrågakända tidskriftens allra förnämsta uppgifter. Åvägabringas borde derjemte samt offentliggöras i tidskriften statistiska uppgifter dels rörande strejker och lockouts, dels rörande föreningsrörelsen inom industri och näringar (arbetsgifvareföreningar, fackföreningar, sjuk-, begravnings- och andra understöds-kassor o. s. v.), hvarvid det vore lämpligt, att uti tidskriften meddelades en statistisk sammanställning af det värdefulla material, som insamlades af civildepartementet och, utan att ytterligare bearbetas, årligen publicerades angående registrerade sjuk-kassors verksamhet. Det borde också blifva möjligt att i sammanhang dermed till tidskriften erhålla en statistik rörande sjukdoms- och dödsorsaken för arbetare inom olika yrken. I tidskriften kunde jemväl meddelas en sammanställning ur arbetsstatistisk synpunkt af i näringsstatistiken förekommande uppgifter rörande qvinnoarbete inom olika industrier. Slutligen borde tidskriften få en icke ringa betydelse derigenom, att uti densamma kunde, efter vederbörlig kontroll, tillvaratagas den afsevärda mängd af statistiska notiser, som meddelades i tidningarne och andra källor.

Vidkommande derefter de ingående specialundersökningar på skilda sociala områden, hvilka jemvides med den fortlöpande tidskriften borde verkställas af en blifvande arbetsstatistisk anstalt, syntes desamma, såsom ofvan blifvit framhållet, böra utgöras *dels* af periodiskt, efter vissa mellantider återkommande speciella redogörelser öfver ämnen, som i tidskriften mera summariskt behandlats, såsom exempelvis angående strejker och lockouts, angående föreningsväsen, angående sjukdoms- och dödsorsaker inom industriella yrken, angående priset å lifsmedel och bostäder å skilda orter, angående ålders-, köns- och civilståndsfördelningen inom olika yrken o. s. v., *dels ock* af sådana i görligaste mån uttömmande monografier, som de under de senaste åren verkställda försöksundersökningarne till utrönande af arbets- och löneförhållanden m. m. inom olika yrkesgrenar, hvilka undersökningar blott borde föranstaltas för ett yrke i sänder och endast kunna för samma yrke upprepas efter förloppet af en längre tidrymd. Derest sådant kunde af förekommande omständigheter anses påkalladt, borde jemväl af den arbetsstatistiska anstalten komma att verkställas sådana undersökningar,

som afsåge klargörandet af ett eller annat, af den föreslagna tidskriften ej omfattadt, socialt spörsmål inom ett större område — såsom angående arbetsförhållanden inom helsofarliga yrken, angående verkstadslokalernas beskaffenhet i sanitärt afseende o. s. v. Dervidlag borde särskildt uppmärksammas, att, såsom redan framhållits i Kongl. Maj:ts proposition till 1896 års Riksdag, statistiska utredningar af ett eller annat ekonomiskt eller socialt spörsmål, hvilka tid efter annan komme att erfordras för komitéutredningar o. d., med fördel kunde anförtros åt den socialstatistiska anstalten, då man eljest ofta nog för sådana utredningar vore i saknad af sakkunnig personal, som erhållit nödig föregående utbildning för anställande af de svåra, grannliga och omsorgsfulla undersökningar, dem man måste lägga till grund för ett rätt bedömande af de sociala frågorna.

*Primärupp-
gifter för
arbets-
statistiken.*

Hvad vidare beträffade sättet för bekommande och insamlande af de för socialstatistiken erforderliga primäruppgifterna, blefve det erforderligt att därför allt efter omständigheterna anlita olika vägar. I sjelfva tillväggångssättet för uppgifternas insamlande skiljde sig emellertid den moderna arbetsstatistiken bestämdt från den äldre officiella statistiken. I och för den sistnämnda skedde detta i regel genom de officiella myndigheterna, direkt eller indirekt, då deremot socialstatistiken i allmänhet och såvidt möjligt måste inhemta sitt material genom särskilda, för ändamålet anställda agenter, hvilka hade att sätta sig i personlig förbindelse med både arbetsgifvare och arbetare och af dessa sjelfva inhemta de önskade data, hvarförutom agenterna, så långt det läte sig göra, borde genom egen åskådning skaffa sig kännedom om frågans väsentligaste detaljer. För att emellertid de upplysningar, som på denna väg insamlades, skulle blifva korrekta och vederhäftiga, vore det af vigt, att de personer, åt hvilka insamlingen af dylika uppgifter samt afgifvandet af rapporter rörande arbetsförhållanden o. d. å resp. orter anförtroddes, vore sin uppgift fullt vuxna, och gifvet vore därför, att det icke vore möjligt att utan ganska afsevärda kostnader tillförsäkra arbetsstatistiken kompetenta uppgiftslemnare.

Äfven om det alltså blefve nödvändigt, att för insamlandet af den väsentligaste delen af de för arbetsstatistiken erforderliga primäruppgifterna anställdes särskilda agenter eller korrespondenter, syntes dock många i socialstatistiskt afseende viktiga spörsmål kunna utredas dels genom redan förefintliga officiella uppgifter, dels genom infordrande af uppgifter från offentliga myndigheter, dels ock slutligen genom ett direkt utsändande af frågeformulär till enskilde eller korporationer bland arbetsgifvare och arbetare.

Vidkommande sättet för insamlande af de primäruppgifter, hvartill, som nämndt, särskilda agenter måste anlitas, borde omnämnas, att systemet med platskorrespondenter, hvilket i stor omfattning praktiserats vid 1897 års undersökning af bagerierna, vid de efterföljande undersökningarne af tobaksindustrien och den mekaniska verkstadsindustrien öfvergifvits, hufvudsakligen på den grund att det visat sig omöjligt att så noggrant, som önskvärdt vore, genom skriftliga instruktioner bibringa ett större antal för arbetsledaren i regel fullkomligt okända personer en enhetlig och öfverensstämmande uppfattning af innebörden af alla de frågor, som formulären för arbetarnes utfrågande innehöle. För de efterföljande försöksundersökningarne hade i stället uteslutande användts ett fåtal reseagenter, som genom muntliga samtal med arbetsledaren kunnat instrueras i sitt kall. Emellertid finge systemet med platskorrespondenter för insamlandet af uppgifter vid dylika specialundersökningar därför ingalunda anses vara utdömdt. Blefve nemligen arbetsstatistiken uppförd på ordinarie stat och bestämdes omfattningen af dess uppgift i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu föreliggande förslag, så blefve det möjligt och af praktiska skäl äfven nödvändigt — då en stor del af de uppgifter, som vore afsedda att publiceras uti den socialstatistiska tidskriften, endast på sådan väg kunde erhållas — att såsom fasta korrespondenter å vissa större industriorter anställa ett antal dugliga, för arbetareförhållandena intresserade personer, hvilka, då deras arbete med uppgifters insamlande och ingifvande kunde få en mera permanent karakter, borde vara att år ifrån år påräkna. Möjlighet syntes under sådana förhållanden böra förefinnas, att vid förefallande specialundersökningar ett större eller mindre antal af dessa fasta korrespondenter i orterna borde kunna anlitas för insamlande af erforderliga primäruppgifter jemväl för dessa undersökningar, först och främst å vederbörandes egen boningsort, men äfven å de närmast liggande platserna och således särskilda reseagenter för specialundersökningarne icke böra i så stor utsträckning som hittills erfordras.

Beträffande de särskilda i Riksdagens skrifvelse år 1893 angifna grenarne af den tillämnade statistiken, hade förste aktuarien, under hänvisning till hvad härvidlag anförts i embetsverkens meranämnda gemensamma utlåtande af år 1894, med afseende å sättet för uppgifternas *insamlande*, i hvad detsamma icke redan i det föregående blifvit berördt, gjort följande erinringar:

a). *Antalet i de särskilda yrkena anställda arbetare*, fördelade efter kön, ålder och civilstånd. Fullständig utredning i detta afseende hade vid de anställda försöksundersökningarne inhemtats rörande de dervid

ifrågakomma näringarna och borde, derest dylika specialundersökningar fortfarande komme att anordnas beträffande öfriga yrken, tillhöra de spörsmål, som alltid vore för hvarje gång kvarstående.

Skulle det emellertid befinnas önskligt att utöfver de upplysningar angående yrkesarbetarnes fördelning efter kön samt ålder öfver och under aderton år, hvilka årligen meddelades i kommerskollegii berättelser om bergshandtering samt om fabriker och handtverk, erhålla en fullständigare statistik i detta afseende på en gång för samtliga industriella yrken, borde måhända, då folkräkningsmaterialet från yrkesräkningens synpunkt måste anses vara mindre tillfredsställande, erforderliga uppgifter till en dylik statistik, exempelvis för hvart tionde år, kunna åvägabringas genom att idkare af bergshandtering, fabriker och handtverk förstänligades att jemte de årligen återkommande statistiska uppgifterna om sig och sin verksamhet ifylla en blankett, upptagande nominativ förteckning å personalen med fördelning efter kön, lefnadsålder och civilstånd.

b) *Aflöning och aflönings sätt* inom yrkena. En uttömmande och tillförlitlig statistik i detta afseende borde, på grund af det betydande arbete, som måste vara förenadt med de behöfliga primäruppgifternas åstadkommande och bearbetande, icke utan alltför stora kostnader och för lång tidsutdrägt kunna företagas annat än i samband med de år ifrån år fortsatta specialundersökningarne af de skilda yrkena, vid hvilka undersökningar aflöningsfrågorna i regel blefve det centrala. Erfarenheten hade nemligen gifvit vid handen, att korrekta uppgifter rörande aflöningsförhållandena och hvad dertill hörde endast stode att vinna genom direkta utdrag ur arbetsgifvarnes aflöningsböcker samt att dylika undersökningar, såvidt möjligt, borde afse utrönandet af den faktiska *årsinkomst*, hvarje särskild arbetare beredt sig genom sitt arbete, rörande hvilken den enskilde arbetaren i allmänhet saknade förmåga att lemna nöjaktigt besked. Med anledning af de svårigheter, som ofta nog måste vara förenade med verkställandet af dylika utdrag ur aflöningsböckerna, kunde näppeligen några andra personer än fabrikerens egen kontorspersonal ifylla formulärsammandragen rörande arbetarnes löner, hvilket arbete ett flertal arbetsgifvare vid de båda senaste försöksundersökningarne, på kommerskollegii derom framställda begäran, kostnadsfritt låtit ombesörja. Med de stora kraf på tillmötesgående och uppoffringar från arbetsgifvarnes sida, som måst förutsättas vid dessa försöksundersökningar, borde det emellertid knappast vara egnadt att väcka förvåning, att några arbetsgifvare vägrat att lemna de af dem äskade upplysningarne. I de flesta fall, der sådant inträffat, hade

det skett under förklaring, att vederbörande funnit de på dem ställda anspråken obilliga, men hade de samtidigt tillkännagifvit, att hinder från deras sida icke skulle möta, derest de önskade utdragen ur deras aflöningslistor för arbetarne kunde verkställas på statens bekostnad, ett erbjudande, hvaraf man på grund af de anslagna medlens begränsning dock icke sett sig i stånd att göra bruk. Å andra sidan hade det jemväl från flere verkstäder, som nu med större eller mindre beredvillighet, i den utsträckning sådant kunnat ske, sammanställt och insändt dem affordrade uppgifter, med bestämdhet förklarats, att dylika uppgifter för framtiden icke komme att afgifvas utan att särskild ersättning för uppgifternas utarbetande kunde beredas. I längden blefve det därför — då det förmodligen icke läte sig göra att genom lag ålägga arbetsgifvarne ovilkorlig skyldighet att afgifva dylika uppgifter — omöjligt att, på sätt hittills skett, kostnadsfritt genom arbetsgifvarne bekomma uppgifter om arbetarnes årslöner, utan måste för vinnandet af samma uppgifter i kostnaderna för hvarje specialundersökning beräknas ett belopp för lemnande af särskild ersättning till sådana arbetsgifvare, som påfordrade betalning för deras med verkställandet af de äskade löneutdragen förbundna omkostnader.

Vid sidan af dessa uttömmande undersökningar af löneförhållandena inom vissa yrken borde emellertid af de å olika orter anställda korrespondenterna från såväl arbetsgifvare som arbetare införskaffas samt efter vederbörlig kontroll offentliggöras i tidskriften upplysningar angående löneförhöjningar eller lönesänkningar med fördelning efter yrke och arbetsplats äfvensom det antal arbetare, som af förändringen berördes, hvarvid förändringens omfattning och beskaffenhet borde redovisas så detaljeradt som möjligt.

c). *Arbetstiden*. Uppgifter rörande arbetstiden inom de särskilda yrkena borde likaledes i regel inhemtas vid de meranämnda specialundersökningarne samt affordras såväl arbetsgifvare som arbetare. Af korrespondenterna i orterna kunde jemväl för hvarje månad meddelas förteckning å förefunna förändringar med afseende å arbetstidens längd.

För den händelse en dylik undersökning skulle befinnas böra föranstaltas för samtliga eller ett visst antal, exempelvis mera helsofarliga, yrken samtidigt, såsom egde rum vid 1884 års arbetareförsäkrings- och 1891 års arbetareskyddskomités arbeten, behöfliga primäruppgifter kunna insamlas genom utsändande af frågeformulär, afsedda att ifyllas af arbetsgifvare, hvarvid dock en kontroll inom vissa gränser förmedelst specialagenter äfvensom mera detaljerade undersökningar

genom dylika agenter inom ett mindre område äfven här skulle bidraga till att höja slutresultatets värde.

d). *Arbetslokalernas tillstånd, helsovådliga inflytelser m. m.* På grund af den särskilda sakkunskap, som erfordrades för verkställandet af några mera ingående undersökningar i detta afseende, och då det icke låge inom möjlighetens gränser att för den arbetsstatistiska anstalten såsom särskilda agenter för utförande af dylika undersökningar, åtminstone inom något större område, förvärfva fullt kompetenta, med läkareutbildning utrustade personer, blefve det nödvändigt att för sådant ändamål påkalla biträde af helsovårds- och kommunalnämnder, hvilka det enligt gällande helsovårdsstadga tillkomme att inom kommunerna öfvervaka, det fabriker och näringar icke inrättades eller drefves så, att de blefve menliga för arbetarnes helse och väl. Vid tvenne af de hittills verkställda försöksundersökningarne — af bagerier och tobaksfabriker — hade äfven mera ingående utredningar af arbetslokalernas beskaffenhet i sanitärt afseende blifvit verkställda förmedels anlitande af helsovårds- och kommunalnämndernas medverkan för primärmaterialets insamlande, och syntes ifrågavarande del af undersökningarne hafva utfallit förhållandevis väl. Sålunda hade vid den sistnämnda af de båda undersökningarne, på kommerskollegii derom framställda begäran, genom vederbörande helsovårdsnämnders försorg och på deras bekostnad föranstaltats särskilda luftprof till utrönande af luftens beskaffenhet uti arbetslokalerna inom ett afsevärdt antal fabriker, hvilka luftprof visat sig utgöra ett utmärkt material för ett objektivt bedömande af samma lokalers beskaffenhet i sanitärt afseende. Till följd af de kostnader, som måste blifva förenade med verkställandet af noggranna luftprof — apparater och tillbehör för analyserandet af de tagna profven vore nemligen temligen dyrbara och förefunnes för öfrigt endast å ett fåtal platser i riket — kunde emellertid helsovårds- och kommunalnämnder icke åläggas skyldighet att i detta afseende medverka vid en mera omfattande sanitär undersökning af arbetslokalerna å platsen utan att kostnaderna för anskaffandet af profrör, för analysering af luftprofven m. m. bestredes af anslaget för arbetsstatistiken. Påpekas borde äfven, att en sanitär undersökning, först sedan arbetsstatistiken blifvit fastare organiserad, kunde leda till ett fullt tillfredsställande resultat, enär det nemligen först då kunde blifva möjligt att åstadkomma ett närmare samarbete emellan de för arbetsstatistiken å de olika orterna anställda korresponderande agenterna och de personer, som å helsovårds- och kommunalnämndernas vägnar erhöle i uppdrag att verkställa denna del af undersökningen, utan hvilket samarbete det näppeligen läte sig göra att

åstadkomma ett enhetligt och i alla afseenden fullt användbart primärmaterial.

e). *Födans beskaffenhet.* Angående anordnandet af undersökningar i detta ämne, hvilka, i betraktande af den mängd viktiga frågor, en organiserad arbetsstatistisk anstalt redan från början måste upptaga till behandling, först framdeles syntes böra ifrågasättas, borde särskild plan, då frågan bragtes å bane, utarbetas efter samråd med vederbörande hälsovårdsmyndigheter, till hvilkas verksamhetsområde ifrågavarande spörsmål vore att hänföra.

f). *Lifsmedelns prisen.* Utrönandet af priset å viktigare lifsförnödenheter syntes, såsom ofvau blifvit antydt, vara en af de viktigaste uppgifter, som kunde blifva arbetsstatistiken förelagda. Dervid vore det minuthandelsprisen, hvilka företrädesvis borde komma i betraktande. Rörande dessa förefunnnes näppeligen andra upplysningar än de data, som i den dagliga pressen plägade meddelas rörande torgprisen å olika orter, åt hvilka uppgifters åstadkommande dock ingalunda egnades den noggrannhet, att de kunde läggas till grund för en tillförlig statistik i förevarande viktiga fråga. Enda utvägen för att få till stånd en dylik statistik syntes därför vara, att de föreslagna korrespondenterna i orterna finge i uppdrag att för hvarje vecka insamla och månatligen insända noggranna uppgifter angående minuthandelsprisen å ett visst antal varor, hvilka uppgifter derefter kunde sammanställas och offentliggöras i tidskriften.

I viss mån kunde denna fråga belysas äfven i samband med den i Riksdagens skrifvelse omnämnda undersökningen angående

g). *Arbetarnes utgifter för sitt uppehälle.* Såsom embetsverken i sitt omförmälda utlåtande framhållit, kunde undersökningar i detta afseende näppeligen utföras på annat sätt än genom direkta utdrag ur arbetarnes egna anteckningar om sina utgifter.

Åstadkommandet af ett sådant material i större omfattning vore emellertid förenadt med betydliga vanskligheter. Det vore nemligen ytterst sällsynt, att en arbetarefamilj förde hushållsbok, och äfven om anteckningar gjordes om inkomster och utgifter, föreläge dessa knappast i en sådan form och vore förda med sådan fullständighet, att en exakt förbrukningsstatistik derpå kunde grundas. Enda utvägen syntes därför vara, att ett antal husmödrar intresserades för att föra noggranna anteckningar om familjens inkomster och utgifter under ett helt år samt försåges med lämplig räkenskapsbok och meddelades muntliga förklaringar rörande sättet för anteckningarnes förande, hvilket skäligen grannlaga värf åter endast kunde anförtros åt personer, som egde personlig bekant-

skap med arbetarebefolkningen på platsen samt i öfrigt åtnjöte denna befolknings förtroende.

I Danmark der en dylik officiel undersökning föranstaltats under år 1897, hade man såsom utdelare och instruktörer anlitat frivilligt biträde af skollärare rundt om i landet, och syntes någon ersättning till räkenskapsförarne icke hafva blifvit lemnad. Möjligen kunde, förutom de ordinarie korrespondenterna, äfven i Sverige ett tillräckligt antal folkskolelärare och andra personer i orterna anlitas såsom mellanhänder vid insamlandet af en dylik statistik, men deremot syntes det, för vinnande af omsorgsfullt utarbetade primäruppgifter, blifva nödvändigt att afse ett visst belopp för lemnande af en mindre, kontant ersättning till sådana husmödrar, som aflemnade fullständigt förda hushållsböcker.

h). *Bostadsfrågan.* Mera omfattande undersökningar angående bostadsförhållandena syntes i främsta rummet vara en angelägenhet, som borde påkalla de kommunala myndigheternas intresse och derfor falla utom området för den officiella arbetsstatistikens verksamhet. Redan på grund af de med en sådan utredning förbundna kostnader, derest densamma skulle utsträckas till ett större antal platser, vore det äfven, åtminstone för närvarande, omöjligt att upptaga denna fråga på arbetsstatistikens program. Vid de tid efter annan företagna specialundersökningarne inom ett eller ett fåtal yrken i sänder vore det deremot — såsom skett vid undersökningarne rörande bageri- och mekaniska verkstadsarbetare — både möjligt och lämpligt *dels* att affordra arbetarne vissa allmänna upplysningar rörande deras bostadsförhållanden, såsom angående hyrespris, förmånen af fri bostad, hyresbidrag af arbetsgifvaren, lägenhetens omfattning och antalet i densamma boende personer, inneboende arbetare o. s. v., *dels* ock att, der arbetsgifvaren mot eller utan hyresersättning uppläte bostad åt samtliga eller en del arbetare, föranstalta en närmare undersökning af dessa bostäders beskaffenhet.

Derjemte borde det blifva en vigtig uppgift för den arbetsstatistiska tidskriften att halfårsvis — den 1 april och den 1 oktober — meddela uppgifter angående priset å bostäder af olika kategorier i skilda delar af landet. Insamlandet af behöfliga uppgifter för denna statistik kunde med fördel åläggas de fasta korrespondenterna i orterna.

i). *Hustruns sysselsättning utom hemmet* hörde, såsom ock erfarenheten af de föranstaltade försöksundersökningarne gifvit vid handen, till de frågor, rörande hvilka det vore förenadt med nära nog oöfvervinneliga svårigheter att bekomma nöjaktigt besked, hvadan utred-

ningen af detta spörsmål, för såvidt det öfver hufvud borde upptagas på undersökningsprogrammet, först framdeles syntes kunna tagas under ompröfning, sedan systemet med fullt utbildade platskorrespondenter hunnit blifva genomfördt.

k). Beträffande *arbetslösheten*, d. v. s. antalet personer utan arbete, vid en viss tidpunkt, inom olika yrken, kunde uppgifter knappast erhållas annat än genom fackföreningarne. Att döma af det förstående af arbetsstatistikens värde och det tillmötesgående bistånd, som under de företagna försöksundersökningarne ådagalagts af vederbörande yrkesföreningars ledande män, vore i detta afseende värdefullt material att påräkna, åtminstone från fackföreningarne inom våra viktigare yrken. I den mån offentliga arbetsanvisningskontor, som redan till ett stort antal förefunnes uti främmande länder, kunde varda inrättade i Sverige, vore äfven från dem viktiga upplysningar i denna punkt att förvänta.

l). I fråga om *strejker och lockouts* utarbetades regelbundet återkommande statistiska redogörelser uti flertalet af de länder, hvarest en ordnad arbetsstatistik blifvit införd. Jemväl i vårt land vore det af stor vikt, att en tillförlitlig statistik i förevarande afseende blefve med det snaraste åvägabragt. Rörande sättet för primäruppgifternas insamlande borde endast erinras derom, att en officiel statistik rörande strejker och lockouts redan — sedan år 1897 — förefunnes i vårt södra naboland Danmark, äfvensom att det statistiska mötet i Stockholm år 1897 — af cheferna för de skandinaviska ländernas statistiska byråer — beslutit uttala såsom sin åsigt, att blifvande statistiska undersökningar angående arbetskonflikter äfven i Sverige och Norge, så vidt möjligt, borde utföras i väsentlig öfverensstämmelse med det sätt, hvarpå de utförts i Danmark, nemligen genom inhemtande af upplysningar å alla de vägar, som kunde stå till buds, men i främsta rummet från arbetsgifvare- och arbetareorganisationer, hvarförutom vederbörande statistiska embetsverk jemväl borde genom egna undersökningar, på grund af tidningspressens meddelanden, rättsprotokoll o. s. v. söka skaffa sig erforderliga upplysningar angående konfliktens karakter och förlopp. Med allt erkännande af det stora gagn, hvaraf den i Danmark vunna erfarenheten borde blifva vid anordnandet af en regelbunden svensk statistik rörande arbetskonflikter, finge det dock icke förbises, att arbetsgifvare- och arbetareorganisationer i Sverige på långt när icke hunnit den utveckling och fasta organisation som motsvarande institutioner i Danmark. Det blefve därför åtminstone ännu en tid framåt nödvändigt, för åstadkommande af behöfliga primäruppgifter, att den

arbetsstatistiska anstalten, så långt ske kunde trädde i förbindelse med enskilde arbetsgifvare och arbetare, hvilken förbindelse på ett tillfyllestgörande sätt borde kunna förmedlas genom embetsverkets korrespondenter i orterna.

m). *Olycksfall i arbetet.* Fullständiga uppgifter i detta afseende syntes vara mycket svåra att erhålla, och vore de årliga uppgifter, som i detta afseende meddelades — dels i kollegii berättelser angående fabriker och handverk samt bergshandteringen, dels i redogörelsen för yrkesinspektionens verksamhet — att anse såsom otillfredsställande särskildt med afseende derpå, att de endast omfattade dödsfall samt olycksfall, som haft till påföljd arbetsoförmåga under minst 14 dagar. Uppenbart syntes ock vara, att de redogörelser för inträffade olycksfall, som föreskrifvits, skulle afgifvas till vederbörande myndigheter, endast ganska ofullständigt till dem inginge. Äfven om det material, som insamlades i och för den på uppdrag af chefen för kongl. civildepartementet verkställda utredningen angående olycksfall i arbetet år 1897, i alla afseenden måste betraktas såsom mera exakt återgifvande den verkliga olycksfallsfrekvensen, vore detsamma dock icke på långt när tillräckligt uttömmande. Endast derest — för komplettering af de uppgifter angående olycksfall, som på andra vägar stode till buds och hvilka det borde blifva den arbetsstatistiska anstaltens omsorg att noggrannt efterforska — rikets samtliga läkare ålades att inrapportera de olycksfall, som komme under deras behandling, vore det möjligt att bekomma en på något så när fullständiga och korrekta primäruppgifter grundad olycksfallsstatistik.

Rörande alla svårare olycksfall kunde derjemte en mera detaljerad statistik framdeles åvägabringas genom anlitande af det material, hvilket, sedan lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete trädt i kraft, komme att förebringas genom den arbetsgifvarne, enligt ifrågavarande lag, åliggande skyldighet att till polismyndigheten i orten insända läkarebetyg angående dödsorsak eller skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd, hvilka uppgifter, åtföljda af vederbörande polismyndighets protokoll öfver den i anledning af hvarje dylikt olycksfall verkställda undersökning, skulle aflemnas till Konungens befallningshafvande.

Angående öfriga i Riksdagens skrifvelse omnämnda ämnen, hvilka borde blifva föremål för arbetsstatistisk behandling: sparkassor och insättningar i sparbanker, kooperativa företag, inrättningar till främjande af arbetsklassens materiella, intellektuella och moraliska fromma, borde erforderliga uppgifter, i den mån dessa frågor kunde göras till

föremål för undersökning, insamlas genom utsändande till vederbörande korporationer af särskilda för ändamålet utarbetade frågeformulär, hvilka upprättats efter samråd med på respektive områden fullt sakkunnige personer. Jemväl i dessa fall borde de föreslagna fasta korrespondenterna i skilda delar af riket blifva af stort gagn såsom mellanänder mellan den arbetsstatistiska anstalten och vederbörande inrättningar.

Hvad vidare beträffade den senare gruppen af de i Riksdagens skrifvelse föreslagna undersökningarne, nemligen sådana uppgifter rörande *affärsställningen* inom de olika industrigrenarne, hvarigenom lagstiftaren sattes i tillfälle att bedöma, i hvad mån åtgärder, som medförde en ökning i produktionskostnaderna, kunde vidtagas, utan att derigenom möjligheten att bestå i konkurrensen alltför mycket försvärades eller rent af omintetgjordes, ville förste aktuarien återupprepa hvad embetsverken i sitt gemensamma utlåtande dervidlag anført.

»Uppgiften i detta fall blefve» — yttrade embetsverken — »att inom hvarje särskild industrigren — hvarvid förmodligen äfven jordbruket har tänkts såsom en industri — utreda de för handen varande produktionskostnaderna och deras fördelning på vissa allmänna hufvudposter, äfvensom afsättningsvilkoren för den färdiga produkten. Dylika undersökningar af stor omfattning hafva ock blifvit verkställda inom Amerika, ehuruval man äfven derstädes ännu medhunnit endast ett fåtal näringsgrenar. Framgången af en dylik undersökning är naturligtvis ytterst beroende af den enskilde fabrikantens uppfattning om det gagn eller kanske den skada, han sjelf anser sig kunna skörda af dessa förhållandens framläggande inför offentligheten, och hans häraf betingade större eller mindre villighet att lemna de äskade upplysningarne. Öfver hufvud torde socialstatistiken, åtminstone till en början, i detta hänseende få att kämpa med stora svårigheter; och såsom en ytterligare sådan framträder, att dessa undersökningar sannolikt torde blifva förenade med betydande kostnader. Arbetet lärer väl så godt som helt och hållet få utföras af särskilde sakkunnige och äfven å dessa komma att ställas mycket stora anspråk. I den mån det åvägbragta resultatet kan visa sig verkligen lända industrien till gagn, torde motståndet och svårigheterna småningom förminskas. Några särskilda regler för detta arbetets utförande lära icke kunna uppställas på förhand.»

Till hvad embetsverken sålunda andragit vore nu endast att tillägga, att erfarenheten af det försök, som vid 1899 och 1900 års undersökningar af den mekaniska verkstadsindustrien gjorts att från arbets-

gifvarne bekomma utförliga och exakta uppgifter rörande verkstadsdriften, i ett afsevärdt antal fall till fullo bekräftat de farhågor, som embetsverken uttalat rörande arbetsgifvarnes ovillighet att i detta afseende lemna detaljerade upplysningar om sin verksamhet. Uppenbart vore ju ock, att en arbetsgifvares benägenhet att till offentlig myndighet lemna detaljerade upplysningar om sin affärsställning skulle vara skäligen ringa och att hans betänkligheter i förevarande fall måste vara fullt berättigade, så länge, såsom fallet vore i Sverige i motsats till vissa andra länder, dylika uppgifter betraktades såsom offentliga handlingar och sålunda tillhandahölles förste bäste, möjligen en konkurrent till uppgiftslemnaren, hvilken påfordrade handlingarnes utlemnande i afskrift. Äfven om sådant ännu icke skett, kunde det dock tänkas, att derest detta förhållande finge fortvara, de afgifna uppgifterna kunde blifva på detta sätt missbrukade till enskilda personers synnerliga skada. Det syntes därför vara högst angeläget att, för såvidt statistiska uppgifter af dem de afforderades icke skulle, såsom någon gång händt, rent af vägras eller afsigtligt förvanskas, det i lagstiftningsväg blefve fastslaget — något, hvartill en motsvarighet redan förefunnes genom bestämmelserna i § 27 af gällande bevillningsförordning — att, sådana statistiska uppgifter, hvilka af enskilda personer frivilligt afgåfves till offentlig myndighet, icke vore att betrakta såsom offentliga handlingar, åtminstone icke förr än efter förloppet af så lång tid, att uppgifterna icke längre kunde anses hafva aktuelt intresse. Hade väl en sådan lagbestämmelse blifvit träffad, vore den ovedersägligen svåraste stötestenen för bekommande af tillförlitliga primäruppgifter aflägsnad. Ty i öfrigt finge den beredvillighet, som från arbetsgifvare, arbetare och korporationer ådagalagts vid de hittills verkställda försöksundersökningarne, anses utgöra en borgen för, att de allt framgent skulle vara benägna att med intresse medverka för ernående af ett tillfredsställande resultat af undersökningarne. Det finge jemväl anses sannolikt, att, i den mån den föreslagna arbetsstatistiken visade sig verkligen kunna, såsom i 1893 års Riksdags skrifvelse yttrades, *opartiskt framlägga upplysningar, som vore af vigt för den sociala frågans rätta bedömande*, allmänhetens intresse för arbetet också skulle ökas.

Personal och kostnad för arbetsstatistiken.

Beträffande den *personal*, som erfordrades för handläggande och bearbetande af de arbetsstatistiska frågorna, äfvensom *kostnaden* för organiserandet af en ordnad arbetsstatistik hade förste aktuarien anfört följande.

På sätt den förut lemnade redogörelsen utvisat, hade i utlandet

arbetsstatistiken i allmänhet till en början anförtratts åt en särskild byrå inom något förut bestående embetsverk, men sedermera hade, i den mån omfånget af dess arbeten utvidgats, särskilda, fullt sjelfständiga embetsverk för ändamålet upprättats.

Såsom embetsverken i sitt gemensamma utlåtande år 1894 erinrat, vore socialstatistikens uppgift förenad med så många svårigheter och komme särskildt till en början att erbjuda så många möjligheter med afseende å metod och behandlingssätt, mellan hvilka i hvarje ögonblick måste väljas, att det syntes vara oundgängligt, att arbetet redan från början organiserades uti möjligast fria former och öfverlemnades åt en personal, som kunde alldeles odeladt egna sig åt sin uppgift, hvarför embetsverken föreslagit inrättandet redan från början af ett särskildt embetsverk för behandlingen af de arbetsstatistiska frågorna. Å andra sidan saknade det dock icke sin stora betydelse, att en sådan nyskapelse i samhället som en arbetsstatistisk anstalt till att börja med inrangerades under ett äldre embetsverk, hvars namn vore känt och hvars myndighet vore af ålder respekterad i landet. Erfarenheten hade ock gifvit vid handen, att den af Kongl. Maj:t och Riksdagen företagna åtgärden att förlägga de arbetsstatistiska försöksundersökningarna under kommerskollegii öfverinseende varit synnerligen lämplig, och hade denna anordning i icke oväsentlig mån bidragit till det förhållandevis lyckliga resultat hvarmed de hittills åvägabragta undersökningarna utfallit. På grund häraf syntes det förste aktuarien vara ändamålsenligast, att arbetsstatistiken, åtminstone tills vidare, fortfarande förlades till kommerskollegium. Emellertid kunde arbetsstatistikens inrangerande under kommerskollegium med fördel ske endast under förutsättning, att åt kollegii statistiska afdelning gäfves den utveckling och den organisation, att afdelningen kunde röra sig under tillräckligt fria former för att icke behöfva undertrycka den för arbetsstatistiken erforderliga handlingsfriheten, liksom det äfven måste vara angeläget, att arbetskrafterna inom afdelningen erhöles en fullt tillräcklig förstärkning. Derjemte blefve det nödvändigt, att åt chefen för afdelningen bereddes en sådan ställning inom kollegium, att det kunde blifva honom möjligt att med större sjelfständighet planera och bringa till utförande de mångskiftande arbetena.

I spetsen för kollegii statistiska afdelning borde därför — såsom jemväl uttalats af embetsverken år 1894 och af Kongl. Maj:t år 1896 — ställas en tjänsteman med byråchefs aflöning. Hvad vidare beträffade den personal, som erfordrades för det närmaste utförandet af de arbetsstatistiken förelagda uppgifterna, hade det redan under försöksstadiet

visat sig, att de aflöningsförmåner, som kunnat beredas ledaren, varit för knappa, till följd hvaraf komiterade för utarbetande af förslag till de nu pågående undersökningarne ock uttalat såsom sin åsigt, att en ökning i aflöningen för den med arbetets centrala ledning anställda personal måste ur flere synpunkter anses önskvärd. Måste alltså en tjänsteman af första graden redan med arbetsstatistikens nuvarande, begränsade utsträckning anses vara för ändamålet otillräcklig, blefve det uppenbart, att, derest området för dess verksamhet, såsom här blifvit föreslaget, utvidgades, under chefen för den statistiska afdelningen borde anställas — såsom närmaste ledare för utförandet af de socialstatistiska uppgifterna — en fast tjänsteman af andra graden, d. v. s. med 3,000 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar jemte tvenne ålderstillägg å 500 kronor efter respektive fem och tio års tjänstgöring. Ifrågavarande tjänsteman måste nemligen erhålla till uppgift att icke allenast ombesörja utgifvandet af den ifrågaställda socialstatistiska tidskriften, utan jemväl författa den i allmänhet vidlyftiga texten till de särskilda specialundersökningarne. Erfarenheten af de verkställda försöksundersökningarne hade till fullo ådagalagt, att sistnämnda arbete icke — såsom förutsattes i Kongl. Maj:ts framställning i ämnet till 1896 års Riksdag — lämpligen kunnat verkställas af annan person än den, som närmast haft om hand ledningen af uppgifternas insamlande och bearbetande. I och för arbetsstatistiken erfordrades i öfrigt endast dels tvenne amanuenser — hvilkas aflöning borde utgå med minst 1,200 kronor årligen eller 2,400 kronor för dem båda — och dels tre extra biträden, hvilkas sammanlagda arvoden, efter 90 kronor i månaden för hvarje, skulle utgöra 3,240 kronor om året.

Beträffande kostnaderna för tryckning af de arbetsstatistiska publikationerna samt formulärblanketter, för skrifmaterialier och expenser, för bokinköp, för hyra af arbetslokal m. m. kunde desamma förmodligen bestridas från sjunde hufvudtitelns anslag till skrifmaterialier och expenser, ved m. m., hvarför desamma i detta sammanhang icke syntes behöfva närmare beröras.

I fråga om kostnaden för *specialagenter och korrespondenter* kunde ledning i viss mån vinnas af de hittills åvägabragta försöksundersökningarne. Nämnda kostnader hade nemligen belöpt: vid bageriundersökningen, som omfattat 727 bagerier och 2,872 arbetare, fördelade på 124 platser i riket — hvilket material från flertalet platser insamlats af särskilda platsagenter — till cirka 3,500 kronor; vid tobaksundersökningen, hvilken behandlat 128 arbetsställen, 4,380 arbetare och 32 sjukkassor, fördelade på ett 40-tal platser — vid hvilken undersökning,

liksom vid de efterföljande, reseagentsystemet tillämpats — till circa 3,200 kronor samt slutligen vid de båda tvååriga undersökningarne af den mekaniska verkstadsindustrien, omfattande, den förra 32 och den senare 110 arbetsställen samt, hvardera gången, förutom ett större antal sjukkassor, circa 12,000 arbetare, till omkring 6,000 kronor för en hvar af undersökningarne. I och för insamlande af primäruppgifter för förefallande specialundersökningar syntes alltså erfordras ett belopp af minst 3,000 kronor årligen.

Kostnaderna för anställandet å vissa orter af de föreslagna fasta korrespondenterna — för insamlande såväl af de löpande uppgifterna till tidskriften som ock, der sådant befunnes lämpligt och mot särskild ersättning, af primäruppgifter till specialundersökningarne — stälde sig naturligtvis afsevärdt högre, och blefve dessa kostnader ytterst beroende af det antal dylika korrespondenter, som pröfvades för ändamålet erforderliga. En verkställd utredning syntes emellertid gifva vid handen, att fasta korrespondenter — i anseende till vårt lands omfattning och de olika förhållanden, som vore rådande i dess olika delar — erfordrades å ett 40-tal platser. De fasta aflöningsbeloppen till dessa korrespondenter syntes böra utgå med vexlande belopp, beroende på den olika omfattningen af det arbete, som af dem kunde komma att påfordras, så att tvenne skulle åtnjuta förslagsvis 400 kronor (i Göteborg och i Malmö med Lund), tvenne 300 kronor (i Gefle och Sundsvall), tre 250 kronor (i Eskilstuna, Norrköping och Helsingborg med Landskrona), åtta 200 kronor (i Kristianstad, Borås, Karlstad, Örebro, Vesterås, Söderhamn, Hernösand och Gellivare) samt ytterligare circa 20 agenter å lika många i arbetsstatistiskt afseende mindre viktiga platser 100 å 150 kronor hvar, med de förändringar i öfrigt, som i mån af vunnit erfarenhet härvidlag kunna blifva nödiga att vidtaga. Sammanlagda kostnaden för dylika korrespondenter — oafsedt den ersättning, som dessa korrespondenter kunde komma att åtnjuta för biträde vid insamlande af uppgifter till förefallande specialundersökningar, hvartill ofvan beräknats ett årligt belopp af 3,000 kronor — skulle alltså förslagsvis uppgå till i rundt tal 6,000 kronor.

Derjemte borde emellertid *dels* för anskaffande af primäruppgifter i vissa fall, förnämligast såsom *ersättningar för af arbetsgifvare, arbetare eller korporationer* lemnade uppgifter, för hvilkas utarbetande ett vidlyftigare arbete påfordrades och ersättning begärdes — exempelvis för utdrag ur aflöningsböcker, för aflemnande af hushållsbok; för sjukkassee-föreståndares redogörelser angående dödsfalls- och sjukdomsorsaker bland kassans medlemmar — *dels* ock för lemnaude af rese- och dag-

traktamentsersättningar i sådana fall, der dylik ersättning borde utgå, beräknas ett ytterligare belopp af minst 3,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för de arbetsstatistiska primäruppgifternas insamlande o. d. belöpte sig alltså till ett belopp af 12,000 kronor.

Embetsverken hade uti sitt meranämnda gemensamma utlåtande framhållit, att för de mångskiftande uppdrag, som komme på den socialstatistiska anstaltens lott, icke kunde inom verket sjelft i hvarje fall förutsättas tillräcklig sakkunskap, samt att verket särskildt vid uppdragandet af nya arbetsfält komme att behöfva ett stöd af utanför stående personer med sakkännedom och erfarenhet inom olika områden. Att, såsom embetsverken föreslagit, för detta ändamål tillsätta en mera permanent kommission af sakkunnige kunde dock för närvarande icke anses vara nödvändigt, utan syntes man tillvidare kunna inskränka sig till att följa det förfaringssätt, som tillämpats vid uppgörandet af planen för de hittills avvägabragta försöksundersökningarne, hvilket visat sig lämpligt, nemligen att tillkalla två — eller flere — med arbetareförhållanden särskildt förtrogne män för att jemte chefen för kollegii statistiska afdelning och ledaren af de arbetsstatistiska undersökningarne utarbete förberedande förslag i ämnet äfvensom bereda desse komiterade tillfälle att rådföra sig med representanter för arbetsgifvare och arbetare inom respektive yrken. För beredande af ersättning åt sålunda tillkallade komiterade eller särskildt sakkunnige syntes böra krävas ett anslag af högst 1,000 kronor.

Jemte vikariatsersättningar och gratifikationer, förslagsvis och med afseende fäst särskildt derå att det för statistiska afdelningen för närvarande disponibla gratifikationsbeloppet vore skäligen knappt tillmätt, 1,000 kronor, hvaraf till vikariatsersättningar 437 kronor 50 öre, samt inberäknadt aflöning åt en byråchef, hvars verksamhet dock skulle omfatta statistiska afdelningen i dess helhet, komme alltså de för en regelbunden arbetsstatistik erforderliga årskostnaderna att uppgå till följande belopp i kronor:

aflöning åt en byråchef	6,400: —
d:o ,, en förste aktuarie	4,500: —
d:o ,, två amanuenser	2,400: —
d:o ,, tre tillfälliga biträden	3,240: —
vikariatsersättningar och gratifikationer	1,000: —
arfvoden åt specialagenter och fasta korrespondenter samt ersättning för bekommande af särskilda primäruppgifter	12,000: —
ersättning till särskildt tillkallade komiterade och sakkunnige	1,000: —

hvertill dessutom i sinom tid komme vederbörliga ålderstillägg åt de dertill berättigade tjänstemännen.

Härvid förutsattes gifvetvis, i fråga om de tvenne i tablan sist upptagna anslagsposterna å respektive 12,000 och 1,000 kronor, att under något år möjligen uppkommande öfverskott finge ett annat år användas för de med dessa anslag afsedda ändamål.

Genom tillkomsten af en byråchef skulle gifvetvis den nuvarande förste aktuariefattningen befrias från såväl föredragningsskyldigheten i kollegium och inför generaldirektören som ock alla öfriga chefsgörsmål. Under sådana förhållanden skulle det måhända kunna ifrågasättas, huruvida icke nämnda befattning borde nedbringas till en tjänst af första graden. Vid närmare kännedom om beskaffenheten och mångfalden af de göromål, som med nödvändighet måste anförtros åt den ene af de tre med näringsstatistiken sysselsatta tjänstemännen, syntes det dock uppenbart, att denne rimligtvis borde vara en förste aktuarie, hvilken jemte annat skulle förrätta sekreteraretjänst å afdelningen i dess helhet. Härtill skulle då i första rummet höra att uppsätta från statistiska afdelningen utgående skrivelser, hvilkas antal, under senare åren utgörande i medeltal omkring 1,800, otvifvelaktigt komme att i högst väsentlig mån ökas såväl eventuellt i följd af arbetsstatistikens ordnande som i hvarje fall genom näringsstatistikens utvidgning, hvaraf, bland annat, från och med år 1903 påkallades en ansenlig skriftväxling med fartygsrederierna. Dessa afdelningsskrivelser, som till största delen utgjorde anmärkningsmemorial rörande de till grund för årsberättelserna liggande primäruppgifterna, vore visserligen i allmänhet icke af någon mera omfattande natur, men de kräde dock ett förarbete förenadt med såväl en i flere afseenden ingående kännedom om förhållandena på näringslivet skilda områden som kritisk omdömesförmåga; och skulle det tillhöra nämnde förste aktuaries åligganden att kontrollgranska de af öfrige tjänstemän å afdelningen framställda, till grund för ifrågavarande skrivelser liggande anmärkningar mot uppgiftsmaterialet, äfvensom att sjelf deltaga i det för statistikens värde viktiga granskningsarbetet.

Sekreterareuppdraget skulle dessutom innefatta skyldighet att ansvara icke blott för registreringen af alla till byrån inkommande primäruppgifter i de härför afsedda specialdiarierna samt för expeditionen af erforderliga formulärblanketter, utan äfven för uppgörandet af de för byråns omfattande arbeten nödvändiga s. k. liggare öfver industriella anläggningar, fartyg m. m.

Förste aktuarien i fråga skulle vidare ha till åliggande att i tabeller hopställa och i text sammanfatta den mest kräfvande af de näringsstatistiska årsberättelserna, för närvarande utan gensägelse redogörelsen för fabriker och handverk. Slutligen borde samme tjänsteman äfven, vid förefallande behof och när tiden så medgåfve, biträda byråchefen med utredningar angående till näringsstatistiken hörande ärenden.

Beträffande de nuvarande, fortfarande erforderliga aktuarietjänsterna, ville förste aktuarien framhålla, att medan af de tvenne i statistiska centralbyrån anstälde aktuarierna den ene, jemlikt gällande instruktion, skulle bestrida biblioteksgöromålen inom verket, den andre vara registrator och räkenskapsförare, men ingendera annat än undantagsvis deltoge i det statistiska arbetet, så vore aktuarierna hos kollegium hufvudsakligen sysselsatta med det gifvetvis mera maktpåliggande utarbetandet af näringsstatistiken, hvarför ock deras göromål i allt väsentligt motsvarade de med förste aktuariefattningarna i statistiska centralbyrån förenade embetsgöromål, som i främsta rummet afsåge utarbetandet af statistiska årsberättelser angående befolknings- och jordbruksförhållanden, kommunernas fattigvård och finanser samt sparbanker och folkbanks.

Med afseende härå vore det visserligen önskligt, att ifrågavarande tjänstebefattningar å kollegii statistiska afdelning äfven kunde förvandlas till tjänster af andra graden eller förste aktuariefattningar. Då emellertid genom den utvidgning, afdelningen skulle erhålla, i händelse förevarande förslag komme till utförande, befodringsutsigterna skulle ställa sig betydligt gynnsammare än för närvarande och sålunda grundad förhoppning förefinnas att vid sådant förhållande kunna behålla och för framtiden förvärfva dugande krafter jemväl för aktuarietjänsterna, ville förste aktuarien icke härom framställa något förslag.

Hvad slutligen närmare beträffade de göromål af mera betydande art, som skulle tillkomma en hvar af den nyorganiserade byråns fast anstälde tjänstemän, kunde, enligt förste aktuariens uppfattning, arbetena lämpligen så fördelas, att det, bland annat, ålåge

byråchefen: att utöfva allmänna ledningen af arbetena å byrån och vaka öfver deras verkställande, *att* bereda ärenden, hvilka han inom kollegium hade att föredraga, *att* uppgöra planer för insamlande och bearbetande af de till arbetsstatistiken hörande uppgifterna äfvensom för införande af förbättringar i den allmänna näringsstatistiken, samt *att* utarbeta bidrag till den socialstatistiska tidskriften;

en förste aktuarie: att, i likhet med sekreterarne å kollegii öfriga byråer, bestrida alla till byrån hörande sekreteraregöromål, att utarbета den mest kräfvande af de näringsstatistiska årsredogörelserna, samt att biträda byråchefen med utredningar;

en förste aktuarie: att vara närmaste ledare af de arbetsstatistiska undersökningarne, att utarbета redogörelser för specialundersökningarne, samt att närmast ombesörja utgifvandet af den socialstatistiska tidskriften;

en hvar af de tvenne aktuarierna: att, efter omständigheterna, leda och deltaga i granskningen af uppgifterna till en eller flere af de näringsstatistiska berättelserna.

Med stöd af nu förebragta utredning hemstälde förste aktuarien, att kollegium behagade hos Kongl. Maj:t göra framställning om framläggande för 1902 års Riksdag af proposition om ordnandet, på sätt ofvan föreslagits, af kollegii statistiska verksamhet.

För egen del hade kommerskollegium hemställt, att till Riksdagen måtte aflätas proposition om anvisande af medel för de i förste aktuariens memorial omförmälda ändamål.

Kommerskollegii hemställt.

Såsom förut erinrats, hade, enligt hvad departementschefen vidare anført, Kongl. Maj:t den 24 maj 1901 meddelat förändrade bestämmelser i fråga om utarbätande af den officiella statistiken angående Sveriges sjöfart: att iakttagas i afseende å berättelsen om sjöfarten för år 1902 samt intill dess annorlunda kunde varda förordnad. Att härigenom skulle komma att föranledas ökadt arbete å kommerskollegii statistiska afdelning, hade vid meddelandet af dessa bestämmelser redan varit förutsatt. I hvad mån åter den på Kongl. Maj:ts pröfning beroende frågan om ändringar i handelsstatistiken kunde komma att förorsaka ökning i berörda arbete, kunde deremot icke redan nu afgöras. Under alla förhållanden vore emellertid den af kommerskollegium begärda förstärkningen af kollegii arbetskrafter med två extra biträden behöflig, och mot anvisande af det härför erforderliga beloppet, tillhopa 2,160 kronor för år, hade departementschefen därför icke något att erinra.

Departementschefens anförande.

De samhällsspörsmål, för hvilkas rätta bedömande och lösande Riksdagen år 1896 ansett en på statistiska utredningar grundad kännedom om de förhållanden, under hvilka våra arbetare lefde, vara af betydelse, hade under de år, som förflutit, sedan detta uttalande skedde, nog icke förlorat något af sitt intresse. Tvärtom kunde med allt skäl påstås, att

insigten om dessa spørsmåls utomordentliga vikt och betydelse för samhället allt mer gjort och komme att göra sig gällande. Allt hvad under den föregående behandlingen af frågan om arbetsstatistiken inför Kongl. Maj:t och Riksdagen yttrats rörande önskvärdheten att söka åstadkomma ett statistiskt material, egnadt att gifva en i alla afseenden, så vidt möjligt, fullständig inblick i dessa förhållanden, egde således fortfarande och det i ännu högre grad än förut giltighet. Då de arbetsstatistiska undersökningar, till hvilka medel af Riksdagen anvisats, med år 1902 komme att afslutas, finge dessa undersökningar, som då pågått under loppet af sex år, anses hafva fyllt den uppgift, för hvilken de, åtminstone delvis, varit afsedda, eller att genom den erfarenhet, som vid deras utarbetande inhemtats, förbereda och möjliggöra en på fastare grunder byggd anordning af den arbetsstatistiska verksamheten. Vid sådant förhållande syntes det departementschefen ock böra antagas, att rätta tidpunkten nu vore inne att åt denna verksamhet söka bereda en fastare organisation. Enligt den plan härför, som nu framlagts af förste aktuarien å kommerskollegii statistiska afdelning, skulle de socialstatistiska publikationerna utgöras dels af en periodiskt utkommande, mera allmänt social tidskrift, dels af specialundersökningar, fördelade i två grupper, den ena omfattande med regelbundna mellantider återkommande publikationer och den andra mera tillfälliga utredningar, som verkställdes blott för en eller annan gång. Insamlandet af de för socialstatistiken erforderliga primäruppgifterna skulle, allt efter omständigheterna, ske genom särskilde för ändamålet anställda agenter och korrespondenter, medelst anlitan af redan förefintliga officiella uppgifter, infordrande af uppgifter från offentliga myndigheter samt utsändande af frågeformulär. Den personal, som skulle hafva att handlägga och bearbeta de arbetsstatistiska frågorna, skulle bestå af en för nämnda frågor och näringsstatistiken gemensam byråchef samt af en förste auktuarie och tre extra biträden. I det stora hela öfverensstämde således denna plan med den, som år 1896 framlagts för Riksdagen. Hvad anginge utsigterna för ett tillfredsställande genomförande af planen, stälde sig deremot dessa nu vida gynsamare än då, enär genom de förberedande arbetsstatistiska undersökningarne vunnits en, särdeles i vissa afseenden, ganska rik erfarenhet, som borde kunna tjena såsom en säker grundval för den nya institutionen att bygga på. Häri äfvensom i den omständigheten, att genom de förberedande undersökningarne äfven visat sig, att värdefulla arbetsstatistiska utredningar kunnat åstadkommas, syntes ligga en garanti för att den nya institutionen, som ju i viss mån skulle bilda en fortsättning af den hittills

fungerande, mera tillfälliga anordningen, komme att nöjaktigt fylla den uppgift, som blefve densamma förelagd. Hvari denna uppgift skulle bestå, hade i förste aktuariens memorial i allmänna drag angifvits, och för att åskådliggöra mängden och vigten af de ämnen, hvarmed denna uppgift skulle hafva att syssla, vore detta äfven tillräckligt. Att deremot nu en gång för alla uppdraga några fast bestämda gränser för den nya institutionens verksamhet eller fastställa den ordning, hvari de särskilda ämnena borde förekomma till behandling, låte sig icke göra. Tvärtom låge det i sakens natur, att för handen varande särskilda omständigheter härvid borde, åtminstone i någon mån, få göra sig gällande; och skulle, sedan den nya institutionen någon tid hunnit vara i verksamhet, erfarenheten visa, att mera detaljerade föreskrifter i ett eller annat hänseende erfordrades för ordnande af densammas verksamhet, komme sådana nog också att meddelas. Departementschefen ansåge sig således böra tillstyrka, att från och med år 1903 en permanent arbetsstatistisk utredning anordnades i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som funnes angifna i förste aktuariens memorial.

Att den nya arbetsstatistiska institutionen borde inrangeras under kommerskollegium och jemte den der redan befintliga afdelningen för näringsstatistiken bilda en särskild byrå samt att ledningen af denna byrå borde uppdragas åt en tjänsteman med byråchefs aflöning, syntes departementschefen vara uppenbart. Då af skäl, som förste aktuarien i sitt memorial anført och hvilka departementschefen funne vara fullt giltiga, för den arbetsstatistiska afdelningen derjemte erfordrades en förste aktuarie, skulle således den statistiska byråns fast anställda personal komma att utgöras af, förutom de nu å stat upptagna en förste aktuarie och två aktuarier, ytterligare

1 *byråchef* med lön 4,400 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor samt rätt till ålderstillägg med 600 kronor efter fem år, och

1 *förste aktuarie* med lön 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor samt rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring;

hvarjemte å stat borde uppföras ytterligare

1 *vaktmästare* med enahanda aflöning som öfriga vaktmästare hos kollegium, eller lön 500 kronor, tjänstgöringspenningar 300 kronor och efter 5 år ålderstillägg med 100 kronor samt med skyldighet att afstå 150 kronor, i händelse han såsom vaktmästare åtnjöte fri bostad.

För löneförmånernas åtnjutande samt i fråga om rätt till semester och pension m. m. skulle naturligtvis för den nytillkomna, å stat uppförda personalen gälla enahanda villkor, som vore stadgade i kongl.

kungörelsen den 5 juni 1891 angående vilkoren för åtnjutande af de från och med år 1892 fastställda löneförmåner för kommerskollegium.

Enligt hvad departementschefen förut nämnt, erfordrades till följd af de ändrade bestämmelserna i fråga om utarbetande af den officiella statistiken angående Sveriges sjöfart m. m. en tillökning i kommerskollegii arbetskrafter af två extra biträden med en aflöning för båda af tillhopa 2,160 kronor för år. För den arbetsstatistiska afdelningen påkallades särskildt två amanuenser, hvardera med årligt arfvode af 1,200 kronor, eller för båda 2,400 kronor, äfvensom tre tillfälliga biträden, hvardera med aflöning af 90 kronor i månaden, eller för alla tre årligen sammanlagdt 3,240 kronor. Vidare föranledde tillkomsten af den arbetsstatistiska afdelningen behof af medel till vikariatsersättningar och gratifikationer till belopp af sammanlagdt 1,000 kronor för år. Då samtliga dessa utgiftsbelopp borde utgå från det å kommerskollegii stat uppförda anslaget till juridiskt biträde, amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m., måste följaktligen detta anslag, nu 28,350 kronor, höjas med 8,800 kronor.

Mot de såsom erforderliga ansedda beloppen af *dels* 12,000 kronor till arfvoden åt specialagenter och fasta korrespondenter samt ersättning för meddelande af särskilda primäruppgifter, *dels* ock 1,000 kronor till godtgörelse åt särskildt tillkallade komiterade och sakkunnige hade departementschefen icke anledning att göra någon erinran.

Utskottets yt-
rande och
förslag.

Då det synes vara ådagalagdt, att de af Kongl. Maj:t meddelade, förändrade bestämmelserna i fråga om utarbetande af den officiella statistiken angående Sveriges sjöfart komma att föranleda ökad arbete å kommerskollegii statistiska afdelning, har utskottet icke haft något att erinra mot beviljande af den med afseende derå äskade förhöjningen med 2,160 kronor i anslaget »till juridiskt biträde, amanuenser och extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.»

Hvad deremot beträffar det af Kongl. Maj:t föreslagna inrättandet på ordinarie stat af en ny byrå under kommerskollegium för arbets- och näringsstatistiken, har utskottet, som visserligen vidhåller den af 1896 års statsutskott uttalade mening derom, att en på statistiska utredningar grundad kännedom om de förhållanden, under hvilka landets arbetare lefva, måste vara af stor betydelse för ett rätt bedömande och lösande af viktiga samhällsspörsmål, och alltså anser önskvärdt, att sådana utredningar alltjemt utföras, dock icke funnit sig öfvertygad om, att de undersökningar, hvilka, omfattande fyra särskilda arbets-

statistiska utredningar, blifvit med de allt sedan år 1896 beviljade anslag verkställda, varit af den genomgripande beskaffenhet, att på den vid dem vunna erfarenhet må kunna med trygghet byggas den fasta institution, Kongl. Maj:ts förslag afser att inrätta. Fastmer finner utskottet hvad i ärendet meddelats gifva vid handen, att ännu icke full klarhet vunnits i fråga om omfattningen af det arbete, som skulle tillkomma den föreslagna anstalten. Enligt hvad departementschefen, såsom ofvan nämnts, till statsrådsprotokollet anfört, kan det nemligen icke låta sig göra att nu en gång för alla uppdraga några fast bestämda gränser för den nya institutionens verksamhet eller fastställa den ordning, hvori de särskilda ärendena borde förekomma till behandling. Tvärtom torde det, enligt departementschefens mening, få anses ligga i sakens natur, att för handen varande särskilda omständigheter härvid borde, åtminstone i någon mån, få göra sig gällande; och skulle, sedan den nya institutionen någon tid hunnit vara i verksamhet, erfarenheten visa, att mera detaljerade föreskrifter i ett eller annat hänseende erfordrades för ordnande af densammas verksamhet, skulle sådana nog också komma att meddelas.

Med afseende å hvad departementschefen sålunda anfört föreställer sig utskottet försigtigheten bjuda, att Riksdagen icke redan nu fastslår organisationen af det arbetsstatistiska arbetet, utan fortfarande låter det bedrifvas försöksvis, såsom under de senaste åren egt rum. I öfrigt synes ett undanskjutande af den nya institutionens anordnande möta så mycket mindre hinder, som denna, enligt hvad departementschefen antydtt, i viss mån endast bildar en fortsättning af den hittills fungerande.

Beträffande sättet för insamlandet af det för det statistiska arbetet erforderliga materialet, synes af hvad förste aktuarien uti ofvan anförda memorial i sådant hänseende meddelat framgå, att stadgad erfarenhet ännu icke vunnits vare sig i fråga om anställande af agenter för undersökningar eller beträffande beskaffenheten af de primäruppgifter, som skola läggas till grund för arbetet. Särskildt har utskottet funnit det angifna sättet för utrönande af arbetares utgifter för sitt uppehälle innebära så stora vanskligheter, att några tillförlitliga upplysningar näppe- ligen torde kunna genom detsamma erhållas. Och då hela det statistiska arbetets betydelse gifvetvis är beroende på den rättighet, noggrannhet och omdömesgiltighet, hvarmed primäruppgifterna afgifvas, men man enligt utskottets uppfattning i berörda afseende, och detta delvis beroende på den för uppgifternas uppsamlande gifna föreskriften, ännu står på en temligen osäker grund, torde äfven häraf betingas, att ytterligare erfarenhet bör vinnas, innan man från försöksundersökningarnes stadium öfvergår till en fast organisation af det statistiska arbetet.

Utskottet, som af sålunda anförda skäl icke anser sig i frågans nuvarande läge kunna biträda Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af en byrå för arbets- och näringsstatistiken, finner emellertid det vara af vigt, att de hittills pågående arbetsstatistiska försöksundersökningarna fortgå, dervid utskottet emellertid velat erinra att icke, såsom förste aktuarien i ofvan åberopade promemoria angifvit, särskilda grupper för undersökningarna i förevarande ämne blifvit i Riksdagens skrifvelse den 2 maj 1893 föreslagna, utan endast omförmälts, såsom af en motionär ifrågasatta.

Vid 1898 och 1900 årens riksdagar, då anslag till ifrågavarande ändamål senast beviljades, anslogs medel dertill för två på hvarandra följande år, enär ett dylikt förfaringssätt vore egnadt att i viss mån främja ifrågavarande angelägenhet; och önskligt hade varit, att äfven i år medel för undersökningarnas fullföljande kunnat beviljas för längre tid än ett år. Då emellertid förslag i sådant syfte nu icke föreligger, saknar utskottet anledning att ifrågasätta beviljande af anslag till förevarande ändamål att utgå både under år 1903 och 1904. Hinder torde deremot icke förefinnas mot anslaget höjande till så stort belopp, att dermed må kunna tillgodoses behovet för begge åren. I sådant afseende föreställer sig utskottet, att ett belopp af 20,000 kronor bör för år 1903 af Riksdagen anvisas under medgifvande, att uppkommande öfverskott må det följande året användas för det med anslaget afsedda ändamål.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

att med anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag Riksdagen må

a) höja det i kommerskollegii stat uppförda anslaget »till juridiskt biträde, amanuenser och andra extra biträden, grufkartekontoret, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.» med 2,160 kronor eller från 28,350 kronor till 30,510 kronor;

samt

b) för anordnande af arbetsstatistiska undersökningar å extra stat för år 1903 anvisa 20,000 kronor och medgifva, att å detta anslag uppkommande öfverskott må under år 1904 för det med anslaget afsedda ändamål användas.

Vid bifall till hvad utskottet under mom. a) här ofvan föreslagit, kommer anslagstiteln »kommerskollegium» att höjas med 2,160 kronor, eller från 78,450 kronor till 80,610 kronor.

Statistiska centralbyrån.

4:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att höja det under anslagstiteln statistiska centralbyrån uppförda ordinarie reservationsanslaget: »till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar» med 2,500 kronor eller från 17,500 kronor till 20,000 kronor;

hvarigenom hela anslagstiteln statistiska centralbyrån komme att höjas från 67,100 kronor till 69,600 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom det å ordinarie stat för statistiska centralbyrån uppförda reservationsanslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar vid 1886 års riksdag höjts med 200 kronor till 12,200 kronor.

I skrifvelse den 21 september 1898 hade statistiska centralbyrån föreslagit höjning i detta anslag till 20,000 kronor och dervid anfört i hufvudsak följande.

Ifrågavarande anslag hade i följd af sin otillräcklighet måst flercaldiga gånger förstärkas genom extra anslag. När från anslaget utbetalats 1,012 kronor 50 öre till vikariatsersättningar, återstode till arfvoden åt tillfälliga biträden 11,187 kronor 50 öre, och skulle härmed, med tillägg af 100 å 200 kronor, årligen influtna för försålda statistiska publikationer, aflönas hela den extra ordinarie personalen, hvilken under då senast förflutna tid varit 3 amanuenser, 2 andra manliga biträden och 7 qvinliga biträden, tillsammans 12 personer. Enligt regel erhöles amanuenser 100 kronor i månaden såsom arfvode, hvilket för en bland dem höjts efter 5 års tjenstgöring såsom amanuens till 125 kronor och efter ytterligare fem år till 150 kronor. Bland de öfriga arbetsbiträdena erhöles för det dåvarande ett manligt biträde 75 kronor i månaden, hvaremot alla de andra uppbure timarfvoden med 40 öre eller efter 5 å 7 års tjenstetid 50 öre för hvar arbetstimme. I stället för arfvode efter timme erhöles några biträden under en del af året arfvode efter beting, hvilket gäfves endast för befolkningsstatistiken och utginge efter vissa belopp för antalet af äktenskap, födelser och dödsfall, som från primäruppgifterna sammanfördes i tabeller.

Arbetstiden inom embetsverket vore för amanuenser och ett manligt biträde, hvilka åtnjöte månadsarfvoden, från klockan 10 förmiddagen till klockan 3 eftermiddagen, men för de öfrige, som hade timarfvoden, från klockan 9 förmiddagen till klockan 3 eftermiddagen, hvarförutom hemarbete på eftermiddagarne vore ganska vanligt. Som dessa arbets-

Ang. anslag till statistiska centralbyrån. Höjning af anslaget till tillfälliga biträden m. m.

[4.]

tider i allmänhet sammanföle med den för andra embetsverk vanliga, kunde hvarken amanuenser eller öfriga arbetsbiträden samtidigt innehafva någon anställning i annat verk, i följd hvaraf hela den i embetsverket anställda extra ordinarie personalen vore för sitt lifsuppehälle i de flesta fall uteslutande hänvisad till hvad som kunde förvärfvas genom tjänstgöringen i embetsverket.

Ehuru — forsatte statistiska centralbyrån — de för den extra ordinarie personalens aflönning anslagna medlen sålunda användes med all möjlig sparsamhet, hvilken under vissa förhållanden kunde synas gå till och med längre, än hvad vanlig billighet kräfde, räckte icke desto mindre aflöningsmedlen ej till för den dåvarande personalen, hvilken — hvad fullt lika betänkligt vore — i allt mindre mån motsvarade det ständigt växande behovet af ytterligare arbetskrafter. Häraf hade åter följdén blifvit den, att arbetena icke kunde bedrivas med erforderlig skyndsamhet, hvilket i sin ordning vållade, att, när äntligen de statistiska publikationerna kunde utkomma, de deri meddelade uppgifterna ofta nog vore äldre, än hvad de borde vara.

Bland statistiska centralbyråns olika arbetsområden vore befolkningsstatistiken det största, och då materialet härför nästan uteslutande utgjordes af nominativa afskrifter ur kyrkoböckerna samt hvarje deri upptagen individ vore att för sig behandla, så måste, i den mån folkmängden växte samt antalet vigde, födde och döde tilltoge, äfven arbetet i statistiska embetsverket ökas. Ett särdeles betydande tillskott i detta arbete hade dessutom från och med år 1896 vållats af förändringar i kyrkobokföringen genom kongl. förordningen den 6 augusti 1894 angående kyrkoböckers förande.

Något för embetsverket då alldeles nytt vore de åligganden, som tillkommit genom § 38 i förordningen angående kyrkoböckers förande, der det stadgades, att beträffande utländske undersåtar, som uppehölle sig eller vistades i riket, skulle till statistiska centralbyrån så snart ske kunde och oberoende af de utdrag ur kyrkoböcker, som årligen meddelades, intyg af vederbörande pastor eller församlingsföreståndare insändas om födelse, vigsel eller dödsfall med mera; och vore genom särskilda kongl. bref förordnadt, att intygen skulle granskas hos embetsverket, som egde att, der så pröfvades nödigt, infordra nytt och i vederbörlig ordning affattadt intyg, hvarefter intygen slutligen genom skilda myndigheter öfversändes till vederbörandes hemorter i utlandet.

Genom kongl. bref den 3 mars 1893 hade statistiska centralbyrån anbefalts att under särskild littera i den officiella statistiken offentliggöra årliga berättelser om rikets sparpanker och vissa folkbanks; och

hade dels då, dels sedermera anvisats penningmedel för berättelsernas tryckning, men deremot hade embetsverket icke erhållit några medel för granskning af det vidlyftiga siffermaterialet, deraf följande skriftvexling med vederbörande, utarbetandet af sjelfva berättelsen och korrekturläsning, hvartill hörde en ytterligare summering af tabellernas samtliga sifferkolumner.

Det inom såväl de nu nämnda som ock andra embetsverkets verksamhetsområden ökade arbetet tyngde naturligtvis i första hand på den ordinarie personalen och kunde svårigen utföras såsom sig borde, om ej tillgång bereddes till ökad antal biträden. Detta behof ansåge statistiska centralbyrån kunna fyllas genom anställande af ytterligare 1 amanuens och 3 andra biträden, då hela den extra ordinarie personalen i embetsverket blefve 16 personer.

Beträffande aflöningen åt denna personal hade statistiska centralbyrån framhållit, att medel borde finnas tillgängliga att åt amanuenser kunna lemna arfvoden om vid pass 125 kronor i månaden, hvilken aflöning dock borde kunna höjas efter 5 eller 10 års tjenstgöring; hvarjemte det vore önskvärdt, att af de öfriga extra biträdena de, som väl tjenat i åtminstone 10 år, erhöle ett arfvode, beräknadt efter 60 öre för timme, motsvarande efter 6 timmar om dagen och 25 arbetsdagar i månaden ett månadsarfvode om 90 kronor, under det att den närmast lägre och dittills högsta arfvodesklassen uppbure enligt likartad beräkning 75 kronor i månaden samt den lägsta 60 kronor.

Statistiska centralbyrån ansåge, att, under ofvanstående förutsättningar och med fästadt afseende på tjenstetiden för den då anställda extra personalen, ifrågakavande anslag till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar borde höjas från 12,200 kronor till 20,000 kronor, såsom framginge af följande af embetsverket uppgjorda beräkning:

4 amanuenser à 125 kronor i månaden = 1,500 kronor för år	kronor	6,000: —
4 biträden à 40 öre i timmen eller 60 kronor i månaden = 720 kronor för år	„	2,880: —
2 biträden à 50 öre i timmen eller 75 kronor i månaden = 900 kronor för år	„	1,800: —
6 biträden à 60 öre i timmen eller 90 kronor i månaden = 1,080 kronor för år	„	6,480: —
betingsarfvoden för vissa befolkningsstatistiska sammandrag	„	1,573: —
	Transport kronor	18,733: —

	Transport kronor	18,733: —
öfvertidsarbete (eftermiddagsarbete) för en del ren-		
skrifning, diverse summeringar och dylikt	„	500: —
vikariatsersättningar	„	1,012: 50.
	Summa kronor	20,245: 50.

Derifrån afginge:

försäljningsmedel för statistiska publikationer, ut-		
görande i medeltal för åren 1888—1897	„	159: 86.
således erforderligt årsanslag	kronor	20,085: 64.

eller i afrundadt tal 20,000 kronor.

Med anledning af statistiska centralbyråns omförmälda framställning hade Kongl. Maj:t i den till 1899 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof äskat, att det under anslagstiteln statistiska centralbyrån uppförda ordinarie reservationsanslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar måtte höjas från 12,200 kronor till 20,000 kronor, eller med 7,800 kronor. Riksdagen, som emellertid ansett, att genom en höjning af anslaget med 5,300 kronor möjlighet skulle kunna beredas embetsverket, utom till skälig förbättring af den ersättning, som dittills utgått till de tillfälliga biträdena, jemväl till anställande af två nya biträden, hade på grund häraf höjt anslaget med sistnämnda belopp till 17,500 kronor.

I skrifvelse den 27 september 1901 hade statistiska centralbyrån gjort förnyad framställning om ifrågavarande anslags höjande till 20,000 kronor; och hade embetsverket dervid anfört, att i följd af nyss berörda, af Riksdagen beslutade nedsättning i det af Kongl. Maj:t äskade anslagsbeloppet statistiska centralbyråns extra ordinarie arbetspersonal icke alltid kunnat hållas uppe vid det antal, som för arbetets skyndsamma bedrifvande varit önskvärdt.

Under erinran, att dyrtidstillägg för år 1901 allenast kommit de tjenstemän till del, hvilkas aflöning blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen till siffran bestämd eller eljest utginge efter af Riksdagen pröfvade grunder, hade statistiska centralbyrån i nu föreliggande skrifvelse vidare tillkännagifvit, att i en till embetsverkets chef stäld skrift statistiska centralbyråns amanuenser och extra ordinarie amanuenser anhållit, att det måtte tagas i öfvervägande, huru en höjning i deras aflöning kunde beredas dem, dervid erinrats, dels att arbetstiden i statistiska centralbyrån ej medgäfvit dess personal att samtidigt förena tjenster i två olika embetsverk, ett förhållande, som eljest ej vore ovanligt, och att statistiska centralbyråns amanuenser och extra ordinarie amanuenser

således i sjelfva verket vore sämre ställda i afseende på aflöningen än motsvarande personal vid andra embetsverk, dels ock att kompetensfordringarna i statistiska centralbyrån snarare kunde sägas vara större än mångenstädes i öfrigt, så till vida som det, för att blifva förordnad till amanuens i nämnda embetsverk, i allmänhet kräfdes att hafva aflagt fullständig examen för akademisk grad.

Denna framställning om förbättring i aflöningsvilkoren hade visserligen syntts statistiska centralbyrån mycket beaktansvärd, men embetsverket kunde så mycket mindre af tillgängligt anslag bereda sökandena höjning i deras arfvoden, som anslaget äfven med oförändrade aflönningar icke vore tillräckligt. Till belysande häraf hade statistiska centralbyrån meddelat följande uppgifter om den i embetsverket anställda extra ordinarie personalen. Fränsedt såväl det pågående arbetet med den af Riksdagen begärda och af Kongl. Maj:t anbefalda utredningen angående utsträckningen af valrätten till Riksdagens Andra Kammare, hvilket särskildt kräfde, förutom arbetsledaren, 1 amanuens, 1 extra ordinarie amanuens samt 16 andra biträden, som ock det likaså för handen varande och antagligen in på år 1905 räckande arbetet med 1900 års allmänna folkräkning, med hvilket af den extra ordinarie personalen vore sysselsatta 1 extra ordinarie amanuens och 10 andra biträden, utfördes det för hvarje år vanliga arbetet i embetsverket med tillhjälp af 1 amanuens och 2 extra ordinarie amanuenser samt 12 andra biträden. Detta antal af 15 biträden för det årligen återkommande arbetet vore för litet. Än mera komme denna brist i arbetskrafter att under åren 1902—1904 göra sig gällande, då för embetsverket förestode utgifvandet af Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelser för åren 1896—1900 samt utarbetandet af sammandraget af dessa. Att dertill behöfdes ytterligare biträden, framginge, om också endast omfånget af dessa berättelser och sammandrag toges i betraktande. De senast utgifna femårsberättelserna omfattade nemligen tillsammans 203 tryckark och statistiska centralbyråns sammandrag en särskild publikation om 24 ark, eller tillsammans 1,816 sidor i stor 4:o.

Ehuru en ökning af det ifrågavarande anslaget till 20,000 kronor icke uteslöte behovet för embetsverket att äfven framdeles, i synnerhet för 1900 års folkräkning, hos Kongl. Maj:t begära medel utöfver det ordinarie anslaget för aflönande af de oundgängligen nödvändiga biträdena och icke heller i någon afsevärd mån gjorde det möjligt att tillmötesgå amanuensernas och de extra ordinarie amanuensernas öförmälda begäran, att någon ökning i deras aflöning eller något mot dyrtidstillägg svarande belopp måtte komma dem till del, hade statisti-

ska centralbyrån likväl icke ansett sig nu böra hemställa om anslaget höjning till större belopp, än som redan i skrifvelsen den 21 september 1898 begärts; och hade embetsverket därför, på grund af hvad i sistberörda skrifvelse och i den nu föreliggande skrifvelsen anförts, hemställt, att det till statistiska centralbyrån utgående reservationsanslaget till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar måtte från och med år 1903 höjas till 20,000 kronor.

De medel, som statistiska centralbyrån i händelse af bifall till dess nu gjorda framställning skulle hafva att disponera för ifrågavarande ändamål och hvilka, under förutsättning att i försäljningsmedel för statistiska publikationer årligen inflöte 150 kronor och att tillfälliga besparingar kunde beräknas årligen uppstå till belopp af 210 kronor, komme att uppgå till 20,360 kronor, vore enligt från statistiska centralbyrån meddelad upplysning afsedda att användas på följande sätt:

1 amanuens (som redan kommit i åtnjutande af ett ålderstillägg) à 150 kronor i månaden	kronor	1,800: —
2 amanuenser à 125 kronor i månaden	”	3,000: —
1 extra ordinarie amanuens à 100 kronor i månaden	”	1,200: —
4 biträden à 40 öre i timmen eller 60 kronor i månaden	”	2,880: —
2 ” à 50 ” ” 75 ” ”	”	1,800: —
6 ” à 60 ” ” 90 ” ”	”	6,480: —
Betings- och extra arbeten	”	2,200: —
Vikariatsersättningar	”	1,000: —
Summa kronor		20,360: —

Den personal, till hvars afönande medel således skulle kunna beredas genom att bestämma ifrågavarande anslag till 20,000 kronor, syntes departementschefen vara väl behöflig för att arbetet inom statistiska centralbyrån skulle kunna bedrivas med erforderlig skyndsamhet. De beräknade arfvodesbeloppen, med hänsyn särskildt till hvad upplyst blifvit angående arbetstiden inom embetsverket och deraf föranledd omöjlighet för såväl amanuenser som öfriga arbetsbiträden att samtidigt innehafva anställning i annat embetsverk, kunde icke heller, enligt departementschefens förmenande, anses vara för höga.

Då utskottet finner fullgiltiga skäl vara anförda för den äskade anslagshöjningen, hemställer utskottet,

att Riksdagen må, med bifall till Kongl. Maj:ts
förevarande framställning, höja det under anslagstiteln

statistiska centralbyrån uppförda ordinarie reservationsanslaget: »till arfvoden åt tillfälliga biträden samt till vikariatsersättningar» med 2,500 kronor, eller från 17,500 kronor till 20,000 kronor.

Vid bifall härtill kommer anslagstiteln statistiska centralbyrån att höjas från 67,100 kronor till 69,600 kronor.

Patent- och registreringsverket.

5:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, med godkännande af det enligt statsrådsprotokollet för den 11 januari innevarande år tillstyrkta förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1903, medgifva,

*Ang. anslag
till patent- och
registrerings-
verket.
[5.]*

att afgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingades af tillämpning under år 1903 af förordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingades af tillämpning under år 1903 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag, eller ock af Kongl. Maj:t funnes betingade af tillämpning under år 1903 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, att Kongl. Maj:t genom bref den 14 juni 1901, i enlighet med Riksdagens samma år fattade beslut, fastställt utgiftsstat för innevarande år för patent- och registreringsverket. Denna utgiftsstat omfattade följande hufvudafdelningar:

A. Aflöningar.....	71,500 kronor
B. Omkostnader, förslagsanslag,	124,000 „

Summa 195,500 kronor.

Beträffande patent- och registreringsverkets inkomster under år 1901 hade embetsverkets chef i afgifven promemoria meddelat, att dess inkomster utgjort:

vid patent,- varumärkes- och mönsterafdelningen:			
afgifter för 2,484 patentansökningar (deraf 5 obetalda)	kronor	45,580: —	
årsafgifter för patent	„	134,225: —	
afgifter för 546 ansökningar om registre- ring af varumärken (deraf 2 obetalda)	„	21,760: —	
afgifter för 116 ansökningar om för- nyad registrering af varumärken	„	1,160: —	
afgifter för 24 ansökningar om regi- strering af vissa mönster och mo- deller	„	240: —	
försålda publikationer	„	2,825: 25	205,790: 25
vid aktiebolagsafdelningen:			
afgifter för 2,368 ansökningar	„	90,668: 45	
försålda publikationer	„	831: 66	91,500: 11
			tillsammans kronor 297,290: 36.

I skrifvelse den 29 oktober 1901 hade patent- och registreringsverket afgifvit förslag till utgiftsstat för år 1903. Detta förslag skilde sig från den för embetsverket nu gällande stat endast i fråga om beloppet af anslaget till ålderstillägg samt beträffande två af de å omkostnadsstaten upptagna förslagsauslag.

Patent- och registreringsverket hade i sin berörda skrifvelse till en början anført, att, äfven efter det de med 1891 års början tillkomna nya byråingenjörsbefattningarne blifvit tillsatta, extra tjänstemän fortfarande måste i allt för stor utsträckning användas för utförande af sådant arbete, som kräfte intresse och särskild erfarenhet i högre grad, än som kunde förutsättas hos extra tjänstemän, hvilka icke odeladt egnade sina krafter åt embetsverket. Ehuru vid sådant förhållande grundade skäl funnes att redan nu begära ytterligare ökning af den ordinarie tjänstepersonalen inom verket, hade patent- och registreringsverket likväl ansett sig icke böra åter upptaga denna fråga förr, än erfarenheten visat, i hvad mån nu rådande missförhållanden i nyss omförmälda hänseende kunde beträffande patentafdelningen komma att minskas genom de nya ordinarie arbetskrafter, som med innevarande år erhöles; och vore detta anledningen, hvarför embetsverket nu icke föreslagit någon ökning af den ordinarie personalen eller af de till denna personal utgående löner och tjänstgöringspenningar.

Hvad anginge det under *aflöningar* uppförda anslaget till ålders-tillägg, hvilket i gällande stat upptagits till 3,500 kronor, hade embetsverket erinrat, att, enär en af de tjenstemän, för hvilka i nämnda stat ålderstillägg beräknats, under år 1901 vunnit befordran till högre ordinarie befattning inom verket, ifrågavarande anslag kunde i staten för år 1903 nedsättas till förslagsvis 3,000 kronor.

Beträffande de i staten under *omkostnader* upptagna förslagsanslag hade patent- och registreringsverket icke föreslagit någon ändring i de anslag, som senast faststälts med 3,000 kronor till återställda registreringsavgifter och med 1,600 kronor till bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern.

Deremot hade patent- och registreringsverket föreslagit, att det å omkostnadsstaten uppförda anslag till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postavgifter, hyror, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. måtte höjas med 6,000 kronor; och hade embetsverket dervid, med erinran att ifrågavarande anslag senast bestämts till 72,000 kronor, anført, att utgifterna å anslaget redan år 1900 uppgått i rundt tal till 81,200 kronor, i hvilket belopp dock inräknats hvad som på grund af kongl. bref den 29 mars och den 23 november sistnämnda år utbetalts dels i resekostnad åt öfveringenjören hos embetsverket N. Rahm såsom delegerad för Sverige vid den internationella konferensen i Brüssel för revision af bestämmelser rörande skydd för den industriella eganderätten, dels ock såsom reseunderstöd till sex bland verkets tekniske tjenstemän för att sätta dem i tillfälle till studier vid verldsutställningen i Paris. Dessa kostnader hade, oberäknadt godtgörelse till vikarier för tjensternas skötande under den tid, resorna omfattat, utgjort tillhoppa 3,619 kronor 54 öre. Om berörda resekostnader frånräknades, qvarstode emellertid å 1900 års anslag utgifter till belopp af i rundt tal 77,600 kronor; och oaktadt någon besparing i utgifter å anslaget vunnes genom inrättandet från och med år 1901 af nya byråingenjörsbefattningar, måste det likväl förutsättas, att den extra granskningspersonalen under år 1903 behöfde ökas för behandling af ökadt antal patentansökningar. På grund häraf och då ökade göromål medförde ökade utgifter jemväl å några andra under anslaget upptagna rubriker, samt det dessutom understundom visat sig vara af nöden att för påskyndande af patentansökningars granskning periodvis

anordna extra förstärkning af granskningspersonalen, hade embetsverket ansett ifrågavarande anslag böra höjas till 78,000 kronor.

Jemväl i fråga om anslaget till böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt, hvilket anslag i staten för innevarande år upptagits till 47,400 kronor, hade patent- och registreringsverket föreslagit förhöjning. Till stöd för framställningen i denna del hade anförts, att utgifterna å anslaget redan under år 1900 uppgått i rundt tal till 56,200 kronor eller 8,900 kronor mer än under år 1899. Denna ökning hade föranledts hufvudsakligen af kostnaden för patent-skrifters publicering och berott på större antal meddelade patent under år 1900 äfvensom derpå att publiceringskostnaden rönne inverkan af så väl patentbeskrifningarnes sidoantal som ock af storleken och antalet af de till dessa beskrifningar hörande ritningar. Enär antalet inkommande patentansökningar år från år ökades och det kunde antagas, att, så länge en sådan ökning fortginge, antalet patentpublikationer årligen blefve allt flera, ansåge embetsverket, att ifrågavarande anslag icke borde bestämmas till lägre belopp än det, hvartill utgifterna å anslaget redan under år 1900 uppgått. Af denna anledning och för vinnande af en jemnare slutsumma å utgiftsstaten i dess helhet hade embetsverket i föreliggande förslag till utgiftsstat upptagit anslaget till 56,400 kronor, motsvarande i förhållande till anslagsbeloppet för innevarande år en höjning af 9,000 kronor.

Med de sålunda föreslagna ändringar skulle patent- och registreringsverkets utgiftsstat för år 1903 erhålla följande lydelse:

Utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1903.

		K r o n o r.						
		Lön.	Tjenstgöringspenningar.	Summa aflöning.				
<i>A. Aflöningar.</i>								
1 öfverdirektör	5,000	2,000	7,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.	68,000	—		
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500					
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500					
1 ledamot och sekreterare	3,000	1,500	4,500	Lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.				
2 ledamöter och sekreterare	6,000	3,000	9,000					
1 registrator och arkivarie	1,800	1,200	3,000					
1 notarie	1,800	1,200	3,000					
1 byråingeniör	1,800	1,200	3,000					
7 byråingeniörer	12,600	8,400	21,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.	68,000	—		
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000					
1 förste vaktmästare	800	300	1,100					
1 vaktmästare	500	300	800					
2 vaktmästare	1,000	600	1,600					
<i>Anm.</i> Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, lönen minskas med 150 kronor.								
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis.....					3,000	—	71,000	—
<i>B. Omkostnader.</i>								
<i>Förslagsanslag.</i>								
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.....					78,000	—		
,, böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt					56,400	—		
,, återställda registreringsafgifter					3,000	—		
,, bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern					1,600	—	139,000	—
Summa kronor					—	—	210,000	—

Då de af patent- och registreringsverket föreslagna ändringarna i anslagen under omkostnadsstaten syntes departementschefen vara af

omständigheterna påkallade, funne han sig böra förorda desamma, och hade alltså icke något att erinra mot det afgifna förslaget till utgiftsstat för embetsverket för år 1903.

I skrifvelse den 29 maj 1901 hade Riksdagen medgifvit, att inflytande afgifter för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller samt för registrering af aktiebolag m. m. finge under innevarande år användas till bestridande af vissa angifna utgifter; och hade Kongl. Maj:t genom bref till statskontoret den 14 juni 1901, jemte meddelande af Riksdagens berörda beslut, förordnat, att de till statskontoret inlevererade öfverskotten å patent- och varumärkesavgifterna samt registreringsavgifterna skulle hos statskontoret sammanföras till en gemensam fond, som komme att bokföras under benämning: »Patent- och varumärkesavgifters samt registreringsavgifters fond», hvarjemte Kongl. Maj:t föreskrifvit, att de nämnda fondtillhöriga medel skulle göras fruktbarande i enlighet med de bestämmelser rörande förvaltningen af de under statskontorets vård ställda fonders och kassors medel, hvilka meddelats i kongl. brefvet den 31 augusti 1877, dock med iakttagande att fonden skulle förräntas särskildt från öfriga under statskontorets vård ställda fonder, samt att, derest sådant skulle finnas vara för fonden fördelaktigt, densamma tillhörande medel kunde i afbidan på annan placering insättas i bankinrättning med af Kongl. Maj:t fastställd bolagsordning.

Då de föreslagna anslagsförhöjningarna, som endast afse omkostnadsstaten, synas vara af de ökade göromålen betingade, hemställer utskottet,

att Riksdagen, med godkännande af det enligt statsrådsprotokollet för den 11 januari innevarande år tillstyrkta förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1903, må medgifva,

att avgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller må användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingas af tillämpning under år 1903 af förordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

att avgifterna för registrering af aktiebolag och

föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren må användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingas af tillämpning under år 1903 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag, eller ock af Kongl. Maj:t finnas betingade af tillämpning under år 1903 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

6:o) Under denna anslagstitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen

att jemte förklarande att anslaget till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önskade att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, finge användas för beredande af reseunderstöd äfven åt personer, som sjelfständigt idkade näringsyrke, men dock personligen deltog i arbetets utförande, höja berörda anslag med 10,000 kronor, eller från 25,000 kronor till 35,000 kronor;

att höja anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, med 10,000 kronor, eller från 10,000 kronor till 20,000 kronor; samt

att under nu ifrågavarande anslagstitel till understöd åt sådana idkare af handverk och annan mindre industri, hvilka bedrefve sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke sjelfva deltog i yrkesarbetet, och som önskade att genom inhemtande i främmande länder af nya arbetsmetoder m. m. förvärfva ytterligare insigter och erfarenhet, uppföra ett särskildt anslag af 5,000 kronor;

hvarigenom anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna komme att ökas med 25,000 kronor eller från 48,500 kronor till 73,500 kronor.

Beträffande detta ärende har departementschefen till statsråds-

Befrämjande i allmänhet af slöjderna. Höjning af anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handverksarbetare.

[6.]

Höjning af anslaget till reseunderstöd åt tekniker.

[7.]

Anslag till reseunderstöd åt idkare af handverk och annan mindre industri.

[8.]

protokollet till en början erinrat, hurusom för hvart och ett af åren 1888—1894 under denna anslagstitel utgått, bland annat, dels 20,000 kronor till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önskade att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, dels ock enligt kongl. bref den 22 januari 1887 5,000 kronor till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen. På framställning af Kongl. Maj:t hade 1894 års Riksdag höjt anslaget till reseunderstöd åt arbetare med 5,000 kronor, hvarjemte Riksdagen till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, under förenämnda anstagstitel anvisat ett belopp af 10,000 kronor. Med de sålunda bestämda beloppen eller 25,000 kronor till reseunderstöd åt arbetare och 10,000 kronor till reseunderstöd åt tekniker hade berörda anslag från och med år 1895 utgått oförändrade. Fråga hade nu uppstått om ytterligare höjning af samma anslag.

Departementschefen har derefter, vidkommande anslaget till reseunderstöd åt tekniker, erinrat, att Kongl. Maj:ts framställning till 1894 års Riksdag om höjning i det för nämnda ändamål då utgående anslaget föranledts dels af en af den s. k. sjöfartsnäringskomitén gjord framställning om beredande af medel till understöd åt dem, som ville i främmande länder inhemta fullständigare kunskaper i skeppsbyggeri, dels ock af kommerskollegii i skrifvelse den 26 september 1893 gjorda hemställan om höjning i det då utgående anslaget till reseunderstöd åt tekniker.

I det utlåtande, marinförvaltningen och kommerskollegium, efter remiss, den 9 november 1892 afgifvit öfver först berörda framställning, hade embetsverken, under uttalande att en vidgad erfarenhet på skeppsbyggnadskonstens praktiska område syntes kunna i hög grad bidra till främjandet och utvecklingen af skeppsbyggeriet i Sverige, vidare anført, att personer, hvilka egnat sig åt skeppsbyggeriet, redan i åtskilliga fall undfått understöd af anslaget till reseunderstöd åt tekniker; att detta anslag å 5,000 kronor emellertid redan i och för sig och särskildt i betraktande af den stora sfer af tekniker, inom hvilken anslaget skulle fördelas, vore alldeles för litet och icke lemnade tillfälle att oftare tillgodose förberörda kraf på tillfällen till erhållande af vidgad erfarenhet inom skeppsbyggnadskonstens område; att understöden icke kunde beviljas till sådana belopp, att en längre tids vistelse i utlandet i väsentligare mån underlättades, hvarförutom i de flesta fall en verkligt praktisk nytta icke kunde genom understöden ernås; samt att embetsverken på grund häraf ansåge, att, intill dess ifrågavarande

anslag blefve väsentligen ökad, särskildt anslag lämpligen borde beredas dem, som egnade sig åt skeppsbyggeriet.

Med åberopande af hvad i förenämnda utlåtande blifvit anfördt beträffande otillräckligheten af de för ifrågavarande ändamål anslagna medel, hade kommerskollegium i sin skrifvelse den 26 september 1893 framhållit att hvad i nämnda utlåtande närmast med hänsyn till skeppsbyggnadskonstens idkare andragits rörande de för en längre tids vistelse i utlandet i allmänhet alltför ringa reseunderstödsbelopp, som med dittills tillgängliga medel kunnat utdelas, jemväl gälde i fråga om öfriga tekniker, hvilka, efter vunnen teoretisk utbildning, egnade sig åt praktisk verksamhet inom andra industriella områden. I följd af anslagsbeloppets begränsning och det jemförelsevis stora antalet sökande hade vid anslagets fördelning vederbörlig hänsyn ofta icke kunnat tagas till den af sökanden uppgifna tid, som för ernående af det med vistelsen i utlandet åsyftade ändamål ansetts erforderlig, hvarför också den uppgifna minimitiden för resan måst betydligt inskränkas. På grund häraf och då dessutom endast ett mindre antal af de sökande kunnat komma i åtnjutande af reseunderstöd från ifrågavarande anslag, ehuru flertalet af dem oftast varit att anse såsom förtjenta att erhålla understöd, hade kollegium ansett sig böra göra framställning om höjning af anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker och detta med så stort belopp, att särskildt anslag till reseunderstöd åt idkare af skeppsbyggeri blefve obehöfligt och jemväl dessa kunde erhålla reseunderstöd från förevarande anslag.

I enlighet med kommerskollegii hemställan hade Kongl. Maj:t föreslagit 1894 års Riksdag att höja ifrågavarande anslag med 10,000 kronor till 15,000 kronor. Denna Kongl. Maj:ts framställning hade Riksdagen endast på det sätt bifallit, att till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, anvisats ett belopp af 10,000 kronor. Det vore nu ifrågasatt att ytterligare höja detta anslag. Framställningar i sådant afseende föreläge nemligen dels af den från Kongl. Maj:t den 1 juli 1898 tillsatta komité för behandling af vissa sjöfartsnäringen och den utrikes handeln rörande frågor, hvilken komité i sitt den 11 december 1900 afgifna betänkande angående vissa åtgärder till sjöfartsnäringens höjande behandlat äfven detta ämne, dels ock från kommerskollegium, som den 22 oktober 1901 afgifvit infordradt utlåtande i anledning af hvad komitén hemställt i fråga om berörda anslag.

Handels- och sjöfartskomitén hade förmält, att komitén beaktat, att det måste vara en angelägenhet för staten, som ju sörjde för eller

understödde fackundervisningen inom åtskilliga andra verksamhetsgrenar, att äfven i tillräckligt mått lemna sitt bistånd till höjande af den praktiska yrkesskickligheten inom skeppsbyggeriet. Den teoretiska undervisning, som i detta fack lemnades vid de större tekniska läroanstalterna i riket, vore icke tillfyllest. För den unge skeppsbyggaren måste det vara angeläget att inhemta erfarenhet om huru arbetet praktiskt bedrefves på de stora skeppsbyggerierna i Tyskland, England eller Amerika, der den nyaste tekniken komme till användning. För skeppsbyggeriets lyftande i vårt land fordrades skeppsbyggare, hvilka stode på höjden af sin tids skeppsbyggnadskonst. Nuvarande anslaget till reseunderstöd åt bildade tekniker kunde emellertid icke anses vara tillräckligt för att jemte fyllande af de anspråk, som från andra lika berättigade håll ställdes på detsamma, i regel lemna möjlighet att understödja behöriga sökande äfven inom skeppsbyggerifacket. Och hade komitén, jemte det framställning gjorts derom, att af berörda anslag reseunderstöd måtte i större utsträckning, än hittills skett, tilldelas personer, som önskade att i främmande länder utbilda sig för skeppsbyggeriverksamhet, tillika, enär anslaget måste anses vara för ändamålet otillräckligt, hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för dess höjande i nämnda syfte.

I det af kommerskollegium häröfver afgifna utlåtande hade collegium, efter att hafva erinrat, att understöd för resor i främmande länder visserligen kommit idkare af skeppsbyggnadskonsten till godo från de så kallade Letterstedtska stipendiemedlen, men att härifrån dock icke vore att påräkna något särskildt stöd för skeppsbyggnadskonsten, vidare anført, att ett icke ringa antal svenske ingenjörer redan nu vore anställda inom skeppsbyggnadsindustrien i främmande länder, såväl i Europa som i Amerika, och att en del af dem till och med intoge ledande platser inom de verk, vid hvilka de voro fästade. Det vore emellertid högeligen önskligt, att anställning vid större skeppsvarf i främmande länder blefve ändå mera allmän, så att den svenska skeppsbyggnadsindustrien, i den mån den till följd af den inhemska rederinäringens kraf finge behof af ökade och på ifrågavarande område mera erfarna krafter, måtte med lätthet kunna genom hemkallandet af i utlandet vistande svenskar fylla detta sitt behof. Med visshet kunde antagas, att det skulle i hög grad bidraga att öka deras antal, som i utlandet ville vinna ökad erfarenhet på skeppsbyggnadskonstens praktiska område, om understöd för idkande af studier på detta område kunde utdelas oftare och med större belopp, än hittills skett. Af de 366 personer, hvilka sedan år 1895, då anslaget till reseunderstöd åt tekniker första gången utgått med sitt

nuvarande belopp, anmält sig såsom sökande till dylikt understöd, hade 16 eller något öfver fyra procent varit skeppsbyggare, och af dessa hade 8 hugnats med understöd, hvilka dock till följd af det stora tilloppet af sökande icke kunnat sättas högre än från 400 kronor till 750 kronor eller i medeltal för de åtta stipendiaterna till 625 kronor, ett belopp, som, äfven om det något öfverstege det allmänna medeltalet, dock måste anses vara för lågt för att kunna på ett effektivt sätt motsvara sitt ändamål.

Efter att sålunda hafva yttrat sig öfver handels- och sjöfartskomiténs förslag, hade kommerskollegium vidare erinrat, att äfven behofvet af praktiska studier för andra teoretiskt och praktiskt bildade tekniker än skeppsbyggare finge anses numera vara föga väl tillgododet genom ifrågavarande anslag af 10,000 kronor. Enligt hvad kollegium i sin förberörda skrifvelse den 26 september 1893 meddelat, hade antalet ansökningar om understöd för ifrågavarande ändamål för åren 1887—1893 utgjort i medeltal 23 årligen och antalet personer, som kommit i åtnjutande af understöd, uppgått i medeltal till 7 om året. De beviljade understöden hade under samma tid till beloppen vexlat mellan 400 kronor och 1,300 kronor. I medeltal hade de uppgått till 700 kronor. Under de år, som det af 1894 års Riksdag anvisade förhöjda anslaget utgått, hade, såsom förut nämnts, sökandenas antal utgjort sammanlagdt 366, nemligen.

år 1895.....	41
” 1896.....	54
” 1897.....	46
” 1898.....	46
” 1899.....	61
” 1900.....	63
” 1901.....	55

I medeltal hade således de sökande utgjort 52 personer årligen. Af dessa hade i medeltal 18 kommit i åtnjutande af understöd till belopp, vexlande mellan 300 kronor och 1,000 kronor och i medeltal uppgående till 560 kronor. Häraf visade sig, att om också antalet stipendiaterna något ökats i förhållande till sökandenas antal eller från 30 till 34 procent, så hade man dermot icke kunnat vidtaga den vid flera tillfällen såsom högeligen önskvärd framhållna åtgärden att höja understödets belopp, utan hade dessa tvärtom måst nedsättas i medeltal från 700 kronor till 560 kronor, ett belopp, som enligt kollegii för-

menande, ingalunda kunde anses uppfylla det åsyftade ändamålet eller att i någon väsentligare mån för stipendiaten underlätta en längre tids vistelse i utlandet.

Då härtill komme, att samtliga sökande i regel genom väl vitsordade teoretiska och praktiska studier visat sig vara fullt kvalificerade för erhållande af reseunderstöd, och att den inhemska industrien, hvilken under de senare åren så mäktigt utvecklats och som dag för dag blefve af allt större betydelse för hela landet, icke kunde anses nu mindre än förr i förhållande till sitt omfång hafva behof af kunnige och på sina respektive områden förfarne män, för att kunna bestå i konkurrensen med den utländska industrien, funne kollegium nödvändigheten att höja det ifrågavarande anslaget vara till fyllest ådagalagd. Beträffande storleken af denna höjning vore det ju icke möjligt att öfver det föreliggande behofvet göra någon exakt beräkning. Att industriens tekniska stab ganska väsentligt tillväxt, sedan kollegium senast hade att yttra sig angående ökandet af detta anslag, vore emellertid visst. För att gifva ett ungefärligt begrepp om denna tillväxt, erinrade kollegium, att vid nyssnämnda tidpunkt elevantalet vid tekniska högskolan, hvarifrån industrien finge antagas till väsentlig grad rekrytera sin tekniska personal, utgjort 313, under det att antalet för närvarande uppginge till 440, mosvarande en ökning af något öfver 40 procent.

I anledning häraf och med hänsyn till önskvärdheten, att understödsbeloppen måtte kunna icke oväsentligt höjas, hade kollegium ansett ökningen af anslaget böra bestämmas till 10,000 kronor och i enlighet härmed hemställt, att anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egnade sig åt bergshandteringen, måtte höjas från 10,000 kronor till 20,000 kronor.

Vidkommande det med 25,000 kronor nu utgående anslaget till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önskade att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, hade kommerskollegium i skrifvelse den 22 oktober 1901, med förmälan, att med hänsyn till förändrade förhållanden äfven nämnda anslag måste anses för sitt ändamål otillräckligt, gjort framställning om förhöjning af samma anslag.

Kollegium hade dervid till en början anfört, att af den utredning, som föregått Kongl. Maj:ts till 1894 års Riksdag i ämnet gjorda framställning, framginge, att, medan de för erhållande af understöd från ifrågavarande anslag inkomna ansökningar under åren 1888—1893 i medeltal uppgått till 193 årligen, understöd kunnat utdelas till i medeltal 45 personer eller något mera än 23 procent af sökandenas antal. Och

hade de beviljade understöden icke i något fall öfverstigit 500 kronor, med hvilket belopp desamma vanligen utgått, utom till sådana arbetare, som vid understödets beviljande redan vistades å utrikes ort och hvilka plägat erhålla 400 kronor. Efter anslagsökningen år 1894 hade sökandenas antal varit

år 1895	231
„ 1896	211
„ 1897	278
„ 1898	320
„ 1899	281
„ 1900	333
„ 1901	238

eller i medeltal 270 årligen, motsvarande en ökning af 40 procent af antalet sökande mot föregående period. Om man icke toge i beräkning det relativt ringa antalet sökande under år 1901, hvilket enligt kollegii åsigt hade sin förklaring i den omständigheten, att under år 1900 ett extra anslag å 25,000 kronor utdelats åt yrkesarbetare i och för besök vid den allmänna verdensutställningen i Paris, och att derigenom ett mer än dubbelt så stort antal arbetare som vanligt erhållit reseunderstöd, hade ställningen för de understödssökande icke efter anslagsökningen förbättrats. Oaktadt understöden under båda perioderna i regeln utgått med enahanda belopp och utdelats efter samma grunder, hade nemligen endast 59 personer eller icke fullt 22 procent af de sökande årligen i medeltal efter år 1895 erhållit reseunderstöd, under det att, såsom förut nämnts, före denna period stipendiaternas antal utgjort öfver 23 procent af de sökande.

På grund häraf och med hänsyn till den stora tillväxt, som under de senare åren egt rum inom yrkesarbetarnes antal, hade kollegium, som ansett det vara af erfarenheten ådagalagdt, att det resultat, som med de utdelade understödsmedlen i allmänhet vunnits, varit till väsentligt gagn för landets industri, funnit, att det vore af vigt, att ifrågasvarande anslag erhöles en afsevärd höjning, på det att ett större antal personer, än som hittills varit fallet, kunde komma i åtnjutande af understöd från detsamma.

Till ytterligare belysande af denna fråga hade kollegium meddelat, att medan antalet arbetare vid fabriker inom landet samt idkare af särskilda slag af handtverk och vissa andra dermed jemförliga näringar jemte deras arbetare, enligt hvad rikets officiella statistik för år 1891 eller det sista år, för hvilket uppgifter i berörda afseende förelegat vid

afåtandet af 1894 års framställning i ämnet, utvisade, uppgått till 168,430, utgjorde enligt samma källa år 1899, det sista år, för hvilket uppgifter nu vore tillgängliga, antalet af fabriksarbetare samt handtverkare och deras arbetare efter afdrag af några kategorier af arbetare, som icke ingått i 1891 års redovisning, 291,028, utvisande vid jemförelse med uppgifterna för år 1891 en ökning af omkring 73 procent.

Med stöd af hvad sålunda anförts hade kommerskollegium funnit den föreslagna anslagshöjningen böra bestämmas till 40 procent af nu utgående anslag, eller till 10,000 kronor, och i anledning häraf föreslagit, att anslaget till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, måtte höjas från 25,000 kronor till 35,000 kronor.

I en till Kongl. Maj:t stäld, den 28 november 1901 dagtecknad skrift hade centralstyrelsen för Sveriges handtverks- och industri-föreningar, enligt uppgift på uppdrag af Sveriges handtverks- och industriorganisation å dess årsmöte i Jönköping den 28 och 29 juni 1901, anhållit, det täcktes Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåta proposition om beviljande af ett statsanslag å 20,000 kronor till resestipendier åt handtverksmästare; varande till stöd härför anfördt hufvudsakligen, att det finge anses vara ett allbekant faktum, att det svenska handtverket i våra dagar arbetade under mycket ogynsamma förhållanden och att sjelfva grundvalen för dess bestånd, yrkesskicklighetens bibehållande och utveckling, vore allvarsamt hotad; att, medan å ena sidan det nu för tiden rådande lösa förhållandet mellan mästare och lärling försvårade lärlingens utbildning till en i sitt yrke kunnig och förfaren man, vår tids större rörlighet på industriens område samtidigt gjorde det till en tvingande nödvändighet för handtverkaren att mer än förr följa med och taga kännedom om nya arbetsmetoder och stilriktningar, om han skulle kunna bestå vid sidan af storindustrien och i konkurrensen med den utländska produktionen; att sträfvandena att åstadkomma en högre yrkesutbildning inom våra handtverk härigenom blefve af samhällelig natur och såsom sådan borde kunna påräkna stöd hos statsmakterna; att ett verksamt medel till yrkesskicklighetens höjande otvifvelaktigt vore att sätta yrkesidkaren i tillfälle att genom studieresor i utlandet taga kännedom om industriens dervarande ståndpunkt och arbetsmetoder; att staten erkänt rättigheten häraf genom de resestipendier, staten sedan länge beviljat åt yrkesarbetare, som i utlandet velat förvärfva större skicklighet och insigt i sitt yrke; att detta medel till utbildning och förkofran i yrket dock saknades för sjelfva handtverks-

mästaren, ehuru väl ingen ville bestrida, att en handtverksmästare egde lika goda, om ej större förutsättningar än en arbetare eller tekniker att tillgodogöra sig de tillfällen till förvärfvande af ökad insigt i yrket, som en studieresa i utlandet lemnade; att den omständigheten, att våra handtverksmästare hittills fått undvara detta stöd af staten för utbildning i sitt yrke, måhända berodde på en föreställning, att de, ekonomiskt sedt, ej hade samma behof deraf som en arbetare; att denna uppfattning, om den förefunnes, dock vederlades deraf, att det ojemförligt största antalet af vårt lands handtverksmästare drefve sitt yrke ensamma eller med endast en eller två arbetare i sin tjänst, hvadan deras inkomst af yrket i allmänhet ej kunde antagas synnerligen mycket öfverstiga en skicklig arbetares lön; att förefintligheten af ett verkligt behof af resestipendier åt handtverksmästare syntes framgå deraf, att handtverkarne sjelfva sökt med de ringa medel, hvaröfver de förfogade, afhjelpa denna brist; att sålunda i Sverige utdelades resestipendier åt handtverksmästare från bryggaren Olof Lundbergs stipendiefond i Lund, af Malmö industriförening och af Vestra Sveriges konditorsförening; att den ifver, hvarmed dessa stipendier sökts af dertill berättigade, och de värdefulla reseberättelser, som afgifvits af stipendiaterna, bure vittne om, att här föreläge ett verkligt behof, hvars afhjelpande komme att i hög grad gagna handtverkets utveckling; att i våra grannland, Norge och Danmark, handtverksmästaren ock åtnjöte denna förmån, i det dessa båda stater sedan flera år tillbaka anvisat medel till resestipendier; samt att berörda stipendier i Norge och Danmark utdelades efter hörande och på förslag af centralstyrelsen för vederbörande lands handtverksorganisation, hvilken anordning visat sig vara synnerligen ändamålsenlig för att det med resestipendierna afsedda syftet skulle helt och fullt vinnas.

Efter remiss hade kommerskollegium häröfver afgifvit utlåtande; och hade kollegium, jemte erinran, hurusom för beredande af reseunderstöd åt arbetare vore anvisadt förenämnda anslag å 25,000 kronor, vidare anfört, att några medel särskildt till reseunderstöd åt personer, som för egen räkning idkade näringsyrke, deremot icke funnes anslagna. Åt sådana personer hade emellertid från anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena i några fall såväl under tiden närmast efter anslaget första beviljande som under senare tid på förslag af kollegium reseunderstöd blifvit af Kongl. Maj:t beviljade. Då en person drefve ett yrke i så ringa omfattning, att han utöfvade det ensam eller med biträde af hustru och hemmavarande barn eller eljest endast med några få biträden och sålunda i allmänhet sjelf

deltoge i yrkesarbetets utförande, syntes ej heller någon anledning förefinnas att, hvad beträffade reseunderstöd för förvärfvande utomlands af större yrkesskicklighet, göra någon åtskilnad emellan en sådan sjelfständig yrkesutöfvare och den, som innehade anställning hos arbetsgifvare i yrket. Efter näringsfrihetens införande och sedan mästerskaps förvärfvande ej vidare erfordrades för sjelfständig yrkesutöfning, inträffade det nog icke så sällan, att en person endast tillfälligtvis tillhörde den ena eller den andra af nu angifna båda kategorier af yrkesutöfvare. En yrkesidkare, som i nyssnämnda ringa omfattning bedrefve yrket, syntes därför äfven under en vistelse utomlands för sin vidare yrkesutbildning, i likhet med en arbetare, hafva största nyttan af att arbeta å verkstad eller, i betraktande af yrkesskoleväsendets utveckling numera inom flera främmande länder, begagna sig af undervisning i yrkesskola. Han syntes äfven likaväl som en arbetare i allmänhet vara hänvisad att för sitt uppehälle å utrikes ort derstädes skaffa sig arbetsförtjenst, alldenstund reseunderstödet vore afsedt endast att utgöra ett bidrag till betäckande af kostnaderna uti ifrågavarande hänseende. Ansökningar om reseunderstöd från omförmälda anslag af personer, angående hvilka, på grund af ansökningshandlingarnes innehåll eller hvad kollegium eljest varit i tillfälle att om dem inhemta, tydligen framgått, att de sjelfständigt utöfvade yrket, hade emellertid endast undantagsvis förekommit. Detta förhållande hade antagligen berott dels på en sådan uppfattning af uttrycket »arbetare», att detta endast afsåge personer, som hade anställning hos arbetsgifvare, dels derpå, att för en person, som för egen räkning utöfvade ett handverk eller annan dermed jemförlig verksamhet, väl ofta svårigheter mötte att vara frånvarande från hemorten under så lång tid, som erfordrades för ett väsentligt ernående af syftmålet med en resa af ifrågavarande slag.

I detta sammanhang ville kollegium omförmäla, att, enligt hvad kollegium inhemtat, vid fördelningen i Norge af det för budgetterminen 1900—1901 beviljade anslag å 20,000 kronor till reseunderstöd åt handverkare och tekniske arbetare, som önskade i utlandet utbilda sig i sina fack, af 49 personer, som erhöle understöd för utrikes resa, 6 uttryckligen angåfves vara »mästare». Någon åtskilnad mellan desse och arbetarne i fråga om de särskilda understödsbeloppen förekomme icke.

I nu förevarande ansökning hade, på sätt förut nämnts, uppgifvits, att det ojemförligt största antalet af vårt lands handverksidkare drefve yrket ensamma eller med allenast en eller två arbetare i sin tjänst. Denna uppgift vunne äfven stöd af den officiella statistiken. Enligt senast afgifna berättelse angående fabriker och handverk, hvilken

afsåge år 1899, funnes under detta år inom landet 42,350 handtverkare och 43,023 handtverksarbetare. Beträffande den i ansökningen angifna kategori af sjelfständiga yrkesutöfvare, som bedrefve yrket i omförmälda ringa omfattning, ansåge kollegium skäl icke föreligga till anvisande af särskildt anslag till reseunderstöd, utan syntes dessa personer fortfarande böra uti ifrågasvarande hänseende likställas med arbetare i de särskilda näringsyrkena samt kunna under samma förutsättningar i fråga om nödig underbyggnad och arbetsskicklighet, som gälde för arbetare, erhålla reseunderstöd af omförmälda, redan nu utgående anslag. I afseende å detta anslag ville kollegium vidare erinra, hurusom kollegium redan i sin skrifvelse den 22 sistlidne oktober hemställt, att anslaget måtte höjas från sitt nuvarande belopp 25,000 kronor till 35,000 kronor. Enligt hvad berörda skrifvelse utvisade, hade kollegium vid behandlingen af frågan om denna anslagsförhöjning tagit hänsyn till, bland annat, sammanlagda antalet af inom riket befintliga handtverkare och deras arbetare. Under återopande af sagda framställning och hvad kollegium i öfrigt nu anfört, ansåge kollegium föreliggande ansökning innebära ett ytterligare skäl för den af kollegium föreslagna höjningen af anslaget till understöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena. Kollegium ansåge sig emellertid böra hemställa, att sistnämnda anslag måtte uttryckligen förklaras afse beredande af reseunderstöd äfven åt personer, som sjelfständigt idkade näringsyrke och som önskade att i främmande länder genom arbete å verkstäder eller begagnande af undervisning i yrkesskola förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet.

Om än sålunda, enligt kollegii åsigt, något särskildt anslag icke erfordrades till reseunderstöd åt sådane handtverksidkare, som vore att i nu förevarande hänseende likställa med arbetare, syntes det kollegium deremot med fog kunna ifrågasättas att genom anvisande af särskildt anslag bereda dylika understöd åt personer, som sjelfständigt idkade handtverk eller annan dermed jemförlig industri i sådan större omfattning, att de i regel icke sjelfve deltog i yrkesarbetet, utan hade till hufvudsaklig uppgift att leda och öfvervaka detta, men icke befunne sig i den ekonomiska ställning, att de vore i tillfälle att uteslutande med egna medel kunna bekosta sig utrikes studieresor. För sådana personer, derest de egde nödiga förutsättningar i afseende å underbyggnad och insigter i yrket, skulle det tvifvelsutän, likasom för det yrke de idkade, ofta vara till stort gagn att få utomlands taga kännedom om nya arbetsmetoder, särskildt med hänsyn till den stora an-

vändning jemväl inom den så kallade mindre industrien, hjälpmaskiner numera vunnit i åtskilliga främmande länder.

Ett anslag af statsmedel för nu angifna ändamål syntes vara närmast jämförligt med de anslag, som vore anvisade till reseunderstöd åt bergsteknici samt andra teoretiskt och praktiskt bildade teknici. I likhet med hvad som egde rum beträffande sistnämnda båda anslag borde de särskilda reseunderstöden beviljas till vexlande belopp, beroende på aflägsenheten af det land eller de länder, dit sökanden ämnade begifva sig, samt den tid han ärnade på resan använda. Närmare uppgift, bland annat, härom äfvensom rörande ändamålet med resan borde i ansökningen uppgifvas. Till en början och innan någon erfarenhet vunnits angående antalet af de personer, som, i besittning af nödiga förutsättningar, skulle befinnas vilja begagna sig af reseunderstöd för ifrågavarande ändamål, syntes anslaget kunna bestämmas till ett jemförelsevis mindre belopp, hvilket kollegium för närvarande funne lämpligen kunna bestämmas till 5,000 kronor. Derest ett särskildt anslag för ändamålet skulle beviljas, komme emellertid antagligen större svårighet än i fråga om arbetare och med dem likställda yrkesidkare att möta vid bedömandet, huruvida vederbörande sökande egde nödiga förutsättningar och förhållandena i öfrigt vore sådana, att sökandena borde komma i åtnjutande af reseunderstöd. Med afseende härå syntes det kollegium, som kunde förväntas erhålla uppdrag att afgifva förslag till den årliga fördelningen af anslaget, ändamålsenligt, att, såsom jemväl i förevarande ansökning finge anses vara åsyftadt, centralstyrelsen för Sveriges handverks- och industriföreningar, hvilken kunde antagas i allmänhet ega eller lätt förskaffa sig närmare kännedom om sökandena, lemnades tillfälle att, innan förslag af kollegium afgäfves, yttra sig öfver ansökningarne. I fråga om de förutsättningar, sökande till erhållande af reseunderstöd för nu ifrågavarande ändamål borde ega, ansåge kollegium sig särskildt böra framhålla angelägenheten, att sökandena vore så förtrogne med språket i de länder, dit de ärnade begifva sig, att de kunde draga afsedd nytta af vistelsen derstädes. Rörande vilkoren för åtnjutande af reseunderstöd syntes i hufvudsak enahanda bestämmelser böra gälla som beträffande reseunderstöd från anslagen till bergsteknici och teoretiskt och praktiskt bildade teknici.

Med stöd af hvad sålunda anförts hade kollegium funnit föreliggande ansökning böra så till vida vinna afseende, att åtgärd vidtoges för anvisande af ett årligt anslag af tills vidare 5,000 kronor att användas till reseunderstöd åt sådane idkare af handverk och annan mindre industri, hvilka bedrefve sin verksamhet i den omfattning, att

de i allmänhet icke sjelfve deltog i yrkesarbetet, och hvilka önskade att genom inhemtande i främmande länder af nya arbetsmetoder med mera förvärfva ytterligare insigter och erfarenhet.

Bland åtgärder egnade att främja den svenska industriens utveckling syntes departementschefen de vara icke minst beaktansvärda, som afsåge att bereda personer, hvilka i en eller annan egenskap egnade sig åt industriens tjänst, möjlighet att genom vistelse i främmande länder med högt uppdrifven industriel verksamhet förvärfva ökad skicklighet och praktisk erfarenhet, hvar inom den gren af industrien, som han valt till sitt särskilda arbetsområde. För att genom åtgärder af nu antydda beskaffenhet den svenska industrien och de särskilda grenarne af densamma skulle komma att tillföras allt det gagn, som på denna väg utan tvifvel stode att vinna, erfordrades dock i första rummet, att de anslag, som redan vore anvisade i syfte att bereda sådana i industriens tjänst varande personer, för hvilka anslagen vore afsedda, möjlighet att utbilda sig i utlandet, till beloppen så tilltoges, att icke understöden från dem måste begränsas till ett alltför ringa antal personer i förhållande till dem, som önskade komma i åtnjutande af understöd och till erhållande af sådant visade sig vara väl kvalificerade. Hvarken ur denna synpunkt eller, hvad anginge anslaget till reseunderstöd åt tekniker, med hänsyn till storleken af de understöd, som från detsamma kunde utdelas, kunde dessa anslag, hvilkas nuvarande belopp bestämts år 1894 och redan i betraktande af då varande förhållanden syntes hafva blifvit väl knappt tillmätta, nu mera anses på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sin uppgift. Af kommerskollegii utredning framginge nemligen, att under åren 1895—1901 i medeltal af 52 sökande endast 18 kunnat årligen tilldelas understöd från anslaget till reseunderstöd åt tekniker. Sedan anslaget med år 1895 höjts, hade visserligen förhållandet i berörda afseende något förbättrats, i det att antalet stipendiater i förhållande till antalet sökande ökats från 30 procent till 34 procent, men å andra sidan hade understödsbeloppen måst nedsättas från i medeltal 700 kronor till i medeltal 560 kronor. Beträffande anslaget till reseunderstöd åt arbetare visade samma utredning, att under åren 1895—1901 i medeltal endast 59 personer eller knappt 22 procent af antalet sökande bekommit understöd.

En höjning af dessa båda anslag vore således redan af nu anförda skäl väl behöflig och påkallades än ytterligare, hvad anginge anslaget till reseunderstöd åt arbetare, deraf att, om, såsom kommerskollegium hemställt och departementschefen funne vara lämpligt, detta anslag för-

klarades afse beredande af understöd äfven åt sådana personer, som sjelfständigt idkade näringsyrke, vare sig ensamma eller med biträde endast af hustru och hemmavarande barn eller eljest med några få biträden, och hvilka således under alla förhållanden sjelfva deltog i arbetet, antalet af de personer, hvilka komme att uppträda såsom sökande till erhållande af understöd från anslaget, antagligen komme att än ytterligare ökas, samt, beträffande anslaget till reseunderstöd åt tekniker, af önskvärdheten att utöfvarne af en för vårt land vigtig industrigren eller skeppsbyggeriet måtte kunna i mer afsevärd mån än hittills tillgodoses från anslaget.

Genom att höja omförmälda anslag med de af kommerskollegium föreslagna beloppen, mot hvilka departementschefen icke hade något att erinra, syntes samma anslag böra blifva tillräckliga för att fylla de anspråk, som skäligen kunde ställas på dem. Härmed vore dock icke allt gjordt, som kunde och borde göras. Ännu återstode nemligen en kategori af industriidkare, för hvilka nämnda anslag icke vore afsedda och som derför icke heller kunde erhålla understöd från dem, äfven om, hvilket ingalunda vore förhållandet, anslagen skulle blifva äfven för dem tillräckliga. Denna kategori af industriidkare utgjordes af sådana personer, som sjelfständigt idkade handverk eller annan dermed jemförlig industri i sådan omfattning, att de i regel icke sjelfva deltog i yrkesarbetet, utan hade till hufvudsaklig uppgift att leda och öfvervaka detta, men icke befunne sig i den ekonomiska ställning, att de vore i tillfälle att uteslutande med egna medel kunna bekosta sig utrikes studieresor. Då det uppenbarligen låge stor vikt vid att yrkesskickligheten inom handverken upprätthölles och utvecklades så, att den fullt motsvarade tidens fordringar, och ett verksamt medel härtill måste vara, att yrkesutöfvarne förvärfvade kännedom om de arbetsmetoder och nya smakrigtningar, som gjorde sig gällande i utlandet, kunde det betraktas såsom ett steg i den rätta riktningen att söka bereda äfven sådana idkare af handverk, hvarom nyss nämnts, möjlighet att i utlandet förvärfva ökad arbetsskicklighet, och ansåge departementschefen fördenskull, att för detta ändamål borde anvisas ett särskildt anslag af 5,000 kronor, att utdelas enligt de närmare bestämmelser, som kunde varda af Kongl. Maj:t meddelade.

För att bereda tillgång till såväl sistberörda anslag som ock höjning af anslagen till reseunderstöd åt arbetare och åt tekniker erfordrades, att det under sjunde hufvudtiteln numera uppförda anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna om 48,500 kronor, hvarifrån utginge, förutom sistnämnda två anslag, 10,500 kronor till manufakturernas befrämjande, 1,500 kronor till slöjdexpositioners befräm-

jande och 1,500 kronor utan särskildt angifvet ändamål, ökades med 25,000 kronor till 73,500 kronor.

I sammanhang härmed har Riksdagen till behandling förehaft en af herr *C. J. Hammarström m. fl.* inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 39), deri yrkats, att Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 20,000 kronor att, på sätt och under vilkor, som Kongl. Maj:t funne skäligt bestämma, användas till resestipendier åt handtverksidkare, som önskat att genom inhemtande i främmande länder af nya arbetsmetoder förvärfva ytterligare insigter och erfarenheter i sina respektive yrken.

Af hvad i nämnda motion anföres framgår, att motionärerna afse, att det af Kongl. Maj:t nu med förhöjdt belopp af 35,000 kronor äskade anslaget till reseunderstöd måtte utdelas allenast till arbetare i de särskilda yrkena, och att således det af Kongl. Maj:t framställda förslaget om att detta anslag äfven måtte få användas för beredande af reseunderstöd åt personer, som sjelfständigt idka näringsyrke, men dock personligen deltaga i arbetets utförande, icke måtte bifallas. Deremot anse motionärerna, att dessa handtverksidkare uti ifrågavarande afseende böra sammanställas med de idkare af handverk och annan mindre industri, för hvilka Kongl. Maj:t nu begär ett särskildt anslag till reseunderstöd å 5,000 kronor, samt att detta anslag måtte höjas till 20,000 kronor.

På de af kommerskollegium anförda skäl anser emellertid utskottet anledning icke förefinnas att, i fråga om beredande af reseunderstöd för förvärfvande utomlands af större yrkesskicklighet, göra åtskilnad mellan den, som drifver yrke i så ringa omfattning, att han utöfvar det ensam eller med biträde af hustru och barn eller eljest endast med några få biträden och sålunda i allmänhet sjelf deltagar i arbetets utförande, samt den, som är anställd såsom arbetare hos arbetsgivare. Utskottet finner sig alltså böra biträda det af Kongl. Maj:t i detta hänseende framställda förslag; och då den äskade anslagshöjningen till reseunderstöd åt dessa personer synes vara af förhållandena påkallad, anser utskottet sig böra tillstyrka densamma.

Hvad derefter beträffar den begärda ökningen från 10,000 kronor till 20,000 kronor i anslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egna sig åt bergshandteringen, så och då denna ökning, enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelas, är föranledd af önskvärheten att i större utsträckning, än hittills skett, kunna bereda understöd åt personer, som vilja i främmande länder utbilda sig för

skeppsbyggeriverksamhet, har utskottet icke velat motsätta sig densamma.

Utskottet anser sig äfven böra tillstyrka beviljandet af det till reseunderstöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrifva sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke sjelfva deltaga i yrkesarbetet, begärda anslaget å 5,000 kronor, då det otvifvelaktigt borde lända landets industri till gagn, om sådana personer, hvilka hafva till hufvudsaklig uppgift att ordna och leda arbetet, blefve satta i tillfälle att i främmande länder taga kännedom om nya arbetsmetoder och arbetet underlättande hjälpmaskiner. Att, såsom i förenämnda motion föreslås, för detta ändamål — med någon utvidgning i afseende å de personer, som skulle kunna från anslaget bekomma understöd — bevilja ett så högt belopp som 20,000 kronor, anser utskottet icke lämpligt, då ännu erfarenhet saknas, i hvad mån anslaget kan komma att anlitas till resehjälp åt kompetente personer

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen, med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit och, hvad mom. a) och c) beträffar, med afslag å herr Hammarströms med flere ofvannämnda motion, må

a) jemte förklarande, att det under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af slöjderna» uppförda anslag till understöd åt sådana arbetare i de särskilda näringsyrkena, hvilka önska att i främmande länder förvärfva sig ökade insigter och konstfärdighet, må användas för beredande af reseunderstöd äfven åt personer, som sjelfständigt idka näringsyrke, men dock personligen deltaga i arbetets utförande, höja berörda anslag med 10,000 kronor, eller från 25,000 kronor till 35,000 kronor;

b) höja det under samma anslagstitel nu anvisade anslag till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, hvilka icke egna sig åt bergshandteringen, med 10,000 kronor, eller från 10,000 kronor till 20,000 kronor; och

c) under nu ifrågavarande anslagstitel till understöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrifva sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke sjelfva deltaga i

yrkesarbetet, och som önska att genom inhemtande i främmande länder af nya arbetsmetoder med mera förvärfva ytterligare insigter och erfarenhet, uppföra ett särskildt anslag af 5,000 kronor.

Vid bifall till hvad utskottet sålunda föreslagit kommer anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna att ökas med 25,000 kronor, eller från 48,500 kronor till 73,500 kronor.

Rese- och traktamentspenningar.

7:o) Kongl. Maj:t har förslagit Riksdagen att höja det å sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar med 13,584 kronor, eller från 18,769 kronor till 32,353 kronor.

Ang. anslag till rese- och traktamentspenningar.

[9.]

Af statsrådsprotokollet inhemtas i fråga om detta ärende följande.

Sedan vid föredragning inför Kongl. Maj:t den 12 januari 1889 af frågan angående anordnande af fabriksinspektion chefen för civildepartementet anfört, bland annat, att yrkesinspektörernas arfvoden icke syntes böra sättas lägre, än hvad en tredje gradens tjänsteman åtnjöte, eller 6,400 kronor, samt att inspektörerna under sina tjänsteresor borde få åtnjuta ersättning för resekostnad och dagtraktamente enligt rese-reglementets tredje klass, hade Kongl. Maj:t, i syfte att åt en hvar af inspektörerna bereda arfvode med nyssnämnda belopp, hos Riksdagen äskat härför erforderligt anslag. I skrifvelse den 15 maj 1889 hade Riksdagen anmält, att Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts berörda framställning, att Riksdagen till aflöning åt tre inspektörer anvisat 15,000 kronor, med 5,000 kronor till hvardera för år räknadt, samt tillika beslutit, att de ifrågavarande inspektörerna skulle åtnjuta ersättning för resekostnad och dagtraktamente enligt fjerde klassen i gällande resereglemente. Enligt bref den 12 oktober samma år hade Kongl. Maj:t derefter förordnat, att en hvar af de tre yrkesinspektörerna skulle ega att åtnjuta årligt arfvode till det af Riksdagen bestämda belopp, hvarjemte förklarats, att yrkesinspektörerna skulle ega att för tjänsteresor, som af dem företoges, åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjerde klassen i gällande resereglemente.

I en till chefen för finansdepartementet stäld skrift hade yrkesinspektörerna i rikets samtliga yrkesinspektionsdistrikt gjort framställning om beredande åt dem af ersättning för resekostnad och dagtraktamenten enligt tredje klassen i resereglementet.

Öfver denna framställning hade kommerskollegium den 12 november 1901 afgifvit infordradt utlåtande, deri kollegium, jemte erinran att tillsyn å efterlefnaden af lagen angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industrielt yrke den 17 oktober 1900, utom i fråga om grufdrift, som vore att hänföra till bergsbruk, vid hvilket tillsynen utöfvades af vederbörande bergmästare, nu mera jemväl åläge yrkesinspektörerna, vidare anført, att för en effektiv yrkesinspektion det uppenbart vore af största vigt, att yrkesinspektörerna, i den mån deras hemarbeten det medgäfvde, vore, för utöfvande af inspektionsverksamheten, stadda å tjänsteresor. På grund häraf och jemväl ur billighetens synpunkt ansåge kollegium det vara synnerligen angeläget, att åt yrkesinspektörerna bereddtes sådan ersättning för deras tjänsteresor, att inspektörerna icke nödgades, såsom för närvarande ofta vore fallet, å dem göra uppoffringar af egna medel, ett förhållande, som kunde gifva anledning befara, att resorna icke företoges i den omfattning, som för ernående af yrkesinspektionens syfte vore önskligt. De ekonomiska uppoffringar i nu ifrågavarande hänseende, som yrkesinspektörerna finge vidkännas, måste dessutom till följd af de under de senare åren i allmänhet ytterligare stegrade lefnadskostnaderna vara än mer känbara än tillföre; och tillstyrkte kollegium, att Kongl. Maj:t täcktes bereda yrkesinspektörerna ersättning för deras tjänsteresor efter tredje klassen i gällande resereglemente. För den händelse emellertid Kongl. Maj:t skulle finna en uppflyttning af yrkesinspektörerna i högre klass af gällande resereglemente icke böra ega rum, men deremot ansåge det icke vara med grunderna för nämnda reglemente oförenligt att, med bibehållande af resekostnadsersättning enligt reglementets fjerde klass, tillerkänna yrkesinspektörerna förhöjdt dagtraktamente under deras tjänsteresor, hemstälde kollegium, att sådant förhöjdt traktamente måtte dem beredas till belopp, icke understigande tio kronor.

Statskontoret, hvars yttrande jemväl infordrats, har i utlåtande den 14 december 1901 uttalat såsom sin åsigt, att, med hänsyn till den ställning, ifrågavarande inspektörer intoge, samt vigten af det dem anförtrodda uppdrag, det dagtraktamente af sex kronor, som af dem nu åtnjotes under tjänsteresor, vore alltför lågt, hvarjemte statskontoret erinrat, att till civilepartementet dåmera aflemnats ett på uppdrag af chefen för nämnda departement upprättadt förslag till nytt resereglemente, i hvilket förslag ifrågasatts höjning af dagtraktamentet för tjänstemän tillhörande fjerde klassen.

Då såväl billigheten som statens eget intresse kräfde, att yrkes-

inspektörerna för resor, som af dem i tjensten företoges, tillerkändes godtgörelse till belopp, motsvarande de med resorna förenade utgifter, men erfarenheten visat, att det dagtraktamente af sex kronor, yrkesinspektörerna egde åtnjuta enligt den klass i resereglementet, hvarefter resekostnadsersättning till dem nu utginge, icke vore tillräckligt att bereda dem en sådan godtgörelse, ansåge departementschefen rättelse häruti böra vidtagas; och då jemväl med hänsyn till vigten af yrkesinspektörernas verksamhet det vore fullt befogadt, att deras resekostnadsersättning beräknades efter tredje klassen i berörda reglemente, ansåge departementschefen, att, oberoende af den höjning i dagtraktamentet för tjenstemän, tillhörande fjerde klassen i resereglementet, som kunde blifva en följd af det på Kongl. Maj:ts pröfning beroende förslaget till nytt resereglemente, yrkesinspektörerna borde förklaras ega att för sina tjänsteresor åtnjuta ersättning efter tredje klassen i samma reglemente, för hvilken klass dagtraktamentet nu vore bestämdt till tio kronor.

Derest denna departementschefens åsigt af Kongl. Maj:t gillades, borde det å sjunde hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar höjas; och kunde, enligt hvad departementschefen inhemtat, den för ändamålet erforderliga höjningen af berörda anslag antagas komma att uppgå till omkring 13,500 kronor, hvilket belopp dock, för vinnande af jemn slutsumma å anslagen under denna hufvudtitel, borde ytterligare ökas med 84 kronor eller till 13,584 kronor.

Då, på sätt departementschefen antydt, förslag till nytt resereglemente är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, har det synts utskottet olämpligt att nu förklara yrkesinspektörerna berättigade att för sina tjänsteresor åtnjuta ersättning efter resereglementets tredje klass, vid det förhållande att nytt sådant reglemente kommer att utfärdas, enär full visshet ej förefinnes om de förmåner, som skulle komma att på sådant sätt dem tillförsäkras.

Utskottet hemställer därför,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Öfriga ordinarie anslag.

Ang. öfriga
ordinarie
anslag.

8:o) Beträffande öfriga ordinarie anslag under denna hufvudtitel har någon förändring icke ifrågasatts.

Utskottet hemställer,

att samtliga de ordinarie anslagen under denna hufvudtitel, i hvilka utskottet icke häröfvan föreslagit förändring, må i riksstaten för år 1903 uppföras med oförändrade belopp, dock att i anslaget till skrifmaterialer och expenser, ved m. m. må få göras den jemkning, som till jemnade af hufvudtitelns slutsumma kan erfordras.

Extra anslag.

Arfvode för en byråassistent å finansdepartementets bankbyrå.

Ang. arfvode
för en byrå-
assistent å
finansdeparte-
mentets bank-
byrå.

9:o) I öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må, till beredande af *arfvode för en byråassistent å finansdepartementets bankbyrå*, på extra stat för år 1903 anvisa ett belopp af 4,500 kronor.

[10.]

Ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet.

Ang. ord-
nande och
registrerande
af vissa hand-
lingar i kam-
mararkivet.

10:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att *till ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet* af förut beviljad anslag å 20,000 kronor på extra stat för år 1903 anvisa 5,000 kronor.

Till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom 1901 års Riksdag med anledning af en af Kongl. Maj:t gjord framställning till ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet beviljat ett anslag af 20,000 kronor, att utgå under fyra år, och deraf för år 1902 å extra stat under sjunde hufvudtiteln anvisat 5,000 kronor, att ställas till kammarkollegii disposition mot den redovisning och kontroll, som Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskrifva

[11.]

Sedan kammarkollegium afgifvit förslag till användning af förenämnda, af Riksdagen på extra stat för år 1902 anvisade anslag å 5,000 kronor, dervid kollegium tillika meddelat, att vid ordnande af kammararkivets handlingar man särskildt de senare åren sökt, der så varit möjligt och lämpligt, åstadkomma nödig enhetlighet mellan dessa och riksarkivets samlingar, hade Kongl. Maj:t vid ärendets föredragning den 8 november 1901 förordnat, att af nyssberörda anslag ett belopp af 4,800 kronor finge utgå i arvoden af lika storlek till tre särskilda biträden åt kammararkivarien, och återstoden eller 200 kronor efter kammarkollegii bepröfvande användas till de särskilda utgifter, som kunde föranledas af arbetet med samma handlingars ordnande och registrerande.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet af förut beviljad anslag å 20,000 kronor på extra stat för år 1903 anvisa 5,000 kronor.

Ersättning för af statskontoret gjorda förskott.

11:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till gäldande af utaf statskontoret gjorda förskott, 107,080 kronor 26 öre, å extra stat för år 1903 anvisa ett motsvarande belopp, som för undvikande af öretal i riksstaten borde utföras med 107,081 kronor.

*Ersättning
för af stats
kontoret
gjorda för-
skott.
[12.]*

Af statsrådsprotokollet inhemtas, att de af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, som tillhörde sjunde hufvudtiteln och borde till ersättande hos Riksdagen anmälas, vore enligt uppgift från statskontoret:

till ersättning till egare af skattefrälsehemman, hvilkas ränta icke blifvit af statsverket inlöst,	kronor	18,027: 88
„ ersättning för förskott till inlösen af kronotonde	„	3,803: 75
„ kommerskollegium, enligt kongl. brefvet den 17 juni 1893, utanordnade medel för godtgörande af vissa utgifter och kostnader för svenskt sjöfolk		

Transport kronor 21,831: 63

	Transport kronor	21,831: 63
m. m., 12,300 kronor, samt, enligt kongl. brefvet den 22 januari 1897 angående ordningen och sät- tet för gäldande af vissa utgifter, som föranledas af stadgandena i §§ 319 och 321 i sjölagen, utan- ordnade medel, 500 kronor, eller tillsammans	„	12,800: —
till kostnader för handels- och sjöfartskomitén	„	55,206: 63
„ kostnader för verkställd utredning i fråga om anskaffande af nytt kanslihus	„	17,242: —
	eller tillhopa kronor	107,080: 26.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, till ersättning för ofvanbe-
rörda, af statskontoret gjorda förskott, å extra stat
för år 1903 bevilja 107,081 kronor.

Förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket.

Ang. anslag
till förstärk-
ning af arbets-
krafterna vid
tullverket.
[13.]

12:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till *förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket* på extra stat för år 1903 bevilja ett anslag af 217,600 kronor.

Enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelas, hade generaltullstyrelsen i skrifvelse den 11 sistlidne november, i sammanhang med afgifvande af förslag till tullverkets ordinarie utgiftsstaten för år 1903, anför, att styrelsen med afseende å den granskning af tullverkets stater, som för närvarande påginge genom den af Kongl. Maj:t den 6 november 1900 för ändamålet tillsatta komité, ansett sig icke böra ifrågasätta uppförande å vare sig ordinarie eller extra stat af nya tjänster samt fördenskull icke heller någon höjning i extra aflöningsstaten, men att styrelsen icke heller kunde föreslå minskning i densamma, i följd hvaraf styrelsen hemställt, att extra aflöningsstatens slutsumma måtte äfven för år 1903 upptagas till samma belopp, som bestämts för år 1902, eller 217,600 kronor.

Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning har utskottet funnit sig böra tillstyrka och hemställer därför,

att Riksdagen må, till förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket, på extra stat för år 1903 bevilja ett anslag af 217,600 kronor.

Underhåll och reparationer af publika byggnader.

13:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till *underhåll och reparationer af publika byggnader* på extra stat för år 1903 bevilja ett anslag af 50,000 kronor.

Ang. anslag till underhåll och reparationer af publika byggnader.

[14.]

Af statsrådsprotokollet inhemtas härom följande.

Med förmålan, att de af öfverintendentsembetet disponerade medel under de närmaste åren syntes blifva synnerligen hårdt anlitade dels för ersättande af de kostnadsbelopp, som på framställning af embetet enligt Kongl. Maj:ts beslut af statskontoret förskjutits för redan utförda reparationsarbeten särskildt inom olika landshöfdingeboställen, dels ock för verkställande af motsedda dylika arbeten af särdeles omfattande beskaffenhet, hade öfverintendentsembetet i skrifvelse den 19 november 1901 hemställt, det täcktes Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1903 anvisa ett anslag å 50,000 kronor till underhåll och reparationer af publika byggnader; och hade öfverintendentsembetet beträffande användningen af ett sådant anslag anført, att, såvidt redan nu kunde uppgifvas, embetet för sin del ansåge, att detsamma borde användas för följande ändamål, nemligen:

till restaurering af det Karolinska grafkoret vid		
Riddarholmskyrkan	kronor	25,000: —
„ fullbordande af iståndsättandet utaf Vadstena		
slotts fasader	„	4,500: —
„ stensättning af sydöstra delen af Halmstads slotts		
borggård	„	1,650: —
„ förändring och reparation af folkskoleläraresemi-		
nariets i Göteborg souterrain	„	6,000: —
„ uppsättande af nytt spjelstaket mot Seminarie- och		
Öfre Husargatorna vid nyssnämnda seminarium	„	1,650: —
„ iståndsättande af fasaderna å länsresidenset i		
Venersborg	„	4,000: —
„ påläggande af nytt plåttak å länsresidenset i		
Carlstad	„	2,300: —
„ iståndsättande af Gefle slotts fasader.....	„	3,400: —
„ anordnande af elektrisk belysning vid länsresi-		
denset i Östersund	„	1,500: —
	Summa kronor	50,000: —

Ett anslag för berörda ändamål af den storlek, öfverintendents-embetet nu ifrågasatt, har departementschefen ansett jemväl för nästkommande år erforderligt.

I statsverkspropositionen till 1899 års Riksdag föreslog Kongl. Maj:t under sjunde hufvudtiteln, att reservationsanslaget till byggnader och reparationer måtte höjas med 100,000 kronor, eller från 200,000 kronor till 300,000 kronor.

Med anledning häraf yttrade Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1899, att Riksdagen, på de af öfverintendentsembetet i skrifvelse den 15 november 1898 anförda skäl, funnit en ökning i det belopp, hvartill ifrågavarande anslag år 1884 höjdes och sedermera alltjemt bestämts, vara af verkligt behof påkallad. Då emellertid af nämnda embetes utredning i ämnet syntes framgå, att en del af den beräknade kostnaden för reparationsarbeten kunde tillskrifvas den omständighet, att erforderliga arbeten blifvit under närmast föregående tid i brist på tillgångar å anslaget undanskjutna, förestälde sig Riksdagen, att, om medel till utförande af hvad sålunda blifvit eftersatt blefve beviljade, anslagsbehovet borde derefter nedgå under den af Kongl. Maj:t då såsom ordinarie anslag äskade summa. Med afscende derå höjde Riksdagen det ordinarie anslaget till 250,000 kronor samt uppförde å extra stat ett anslag å 50,000 kronor till utförande af uppskjutna underhålls- och reparationsarbeten.

Detta extra anslag har jemväl af 1900 och 1901 årens Riksdagar beviljats.

Äfven det nu för underhåll och reparationer af publika byggnader af Kongl. Maj:t äskade extra anslaget å 50,000 kronor anser utskottet sig böra tillstyrka Riksdagen bevilja. Men utskottet har dervid velat fästa uppmärksamheten på, att, då med detta anslag, såsom ofvan nämnts, ursprungligen afsågs att bereda medel till sådana reparationsarbeten, som år 1898 förklarats hafva blifvit i brist på tillgångar undanskjutna, det borde kunna emotses, att dessa eftersatta arbeten nu snart hunnit utföras och att det extra anslaget för ifrågavarande ändamål alltså icke vidare skall blifva behöfligt.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, till underhåll och reparationer af publika byggnader, på extra stat för år 1903 bevilja ett anslag af 50,000 kronor.

Uppförande af en tillbyggnad vid länsresidenset i Visby.

14:o) Vidare har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för uppförande af en *tillbyggnad till länsresidenset i Visby* på extra stat för år 1903 anvisa ett belopp af 54,000 kronor.

Ang. tillbyggnad till länsresidenset i Visby.

[15.]

Till statsrådsprotokollet har departementschefen uti denna fråga anfört följande.

Med skrifvelse den 18 juni 1901 hade öfverintendentsembetet öfverlemnadt dels en af landshöfdingen i Gotlands län C. Cedercrantz till embetet ingifven skrift, deri han med hänsyn till det synnerligen otidsenliga och bristfälliga skick, hvori landshöfdingeresidenset i Visby befunno sig, anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för afhjelpandet af ifrågavarande bristfälligheter, dels ock instrument öfver en den 17 april samma år påbörjad och den 24 derpåföljde maj afslutad laga af- och tillträdessyn mellan f. d. landshöfdingen E. Poignant, afträdare, och landshöfdingen Cedercrantz, tillträdare, enligt hvilket instrument afträdande boställshafvaren ålagts utföra arbeten till belopp af 87 kronor 50 öre samt Kongl. Maj:t och kronan påsynats arbeten, hvilkas verkställande beräknats komma att betinga en kostnad af tillhoppa 19,521 kronor 95 öre; och hade öfverintendentsembetet anfört, bland annat, hurusom af nämnda handlingars innehåll framginge, hvilket embetet äfven vore i tillfälle att vitsorda, att landshöfdingebostaden i Visby, ur olika synpunkter sedt, vore i hög grad otillfredsställande, först och främst genom de till densamma hörande lägenheternas otillräckliga antal, obeqväma inredning och mestadels ringa höjd, hvilken senare i vissa rum vore allenast 2,78—2,80 meter, eller föga mer än den enligt § 32 i byggnadsstadgan för rikets städer för boningsrum lägst tillåtna af 2,70 meter, samt vidare på grund af de brister i fråga om skydd mot köld och drag, hvarmed den vore behäftad. Dessa missförhållanden kunde visserligen, åtminstone till en del, afhjelpas genom de vid omförmälda laga synförrättning föreslagna reparationer och förbättringar, men för att fylla skäligen fordringar äfven på en ingalunda anspråksfull bostad, tarfvades utan gensägelse vida mera omfattande åtgärder. Då utrymmet i ifrågavarande byggnad redan vore, om än på ett opraktiskt sätt, användt, kunde af tillträdande boställshafvaren begärd tillökning i rummens antal icke inom det nuvarande residenset beredas, utan måste för sagda ändamål en tillbyggnad till detsamma anbringas, hvilket lämpligen syntes kunna ske genom uppförande af en flygel vid residensets södra

gafvel. En sådan tillbyggnad kunde dock icke företagas, förrän Riksdagen dertill anvisat erforderligt anslag, och följaktligen kunde den icke heller antagas blifva till användning färdig förr än efter omkring tre år, hvarför det syntes blifva nödigt att, utan afbidan på ett dylikt anslags beviljande, redan under år 1901 träffa sådana anordningar, att boställshafvaren kunde få åt sig upplåten en bostad, mot hvilken icke alltför befogade anmärkningar med hänsyn till bekvämlighet, prydlighet och omboning kunde framställas, hvarvid dock gifvetvis skulle iakttagas, att de åtgärder, som då kunde komma att bringas till verkställighet, icke i någon väsentligare mån behöfde rubbas genom tillkomsten af en blifvande flygelbyggnad. Om beredande af medel till en sådan byggnads uppförande ville öfverintendentsembetet framdeles göra hemställan, och funne embetet sig för det dåvarande endast böra afgifva förslag rörande hvad som omedelbart borde för vinnande af en lämpligare disposition af lägenheter m. m. verkställas, i hvilket afseende embetet hemställde om vidtagande af, förutom grundlig reparation, vissa förändringar af landshöfdingebostaden samt om anskaffande af möbler till det till boställsvåningen hörande rummet n:o 65, hvilket rum, enär landshöfdingen saknade särskildt embetsrum inom länsstyrelsens lokaler, nuvarande boställshafvaren förklarar sig villig att för ifrågasvarande ändamål upplåta, allt i öfverensstämmelse med af embetet upprättadt kostnadsförslag, slutande å ett belopp af tillhoppa 25,500 kronor.

Den 10 juli 1901 hade öfverintendentsembetets förevarande skrifvelse föredragits för Kongl. Maj:t, och hade Kongl. Maj:t då förordnat, att nyssberörda rum i landshöfdingebostaden i Visby skulle tills vidare såsom landshöfdingens embetsrum tillhöra länsstyrelsens tjänstelokaler, hvarjemte Kongl. Maj:t tillika bemyndigat öfverintendentsembetet att, för vidtagande af åtgärder för iståndsättande af landshöfdingebostaden samt för inredande och möblerande af nyssnämnda embetsrum, låta för en kostnad, icke öfverstigande kostnadsförslaget slutsumma, 25,500 kronor, verkställa de i samma förslag omförmälda arbeten och öfriga åtgärder.

I skrifvelse den 3 december 1901 hade öfverintendentsembetet nu gjort framställning om uppförande af den ifrågasatta tillbyggnaden till landshöfdingeresidenset i Visby och om anvisande af dertill erforderliga medel. Embetet anförde: det kunde visserligen icke förnekas, att landshöfdingebostället, som, efter verkställandet af de enligt nyssberörda bref medgifna reparationsåtgärder, bestode af följande lokaler, nemligen *i bottenvåningen* tambur och trappa till öfre våningen, kök, två domestikrum, provisoriskt badrum och förrådsrum, *i våningen en*

trappa upp serveringsrum, matsal, salong, sängkammare, ytterligare tre rum samt ett smalt genomgångsrum och å vinden två smärre rum, icke oväsentligt förbättrats, men det oaktadt finge detsamma, äfven efter undergången reparation, anses allenast för en kort tid och i afvaktan på något bättre vara, med hänsyn till boställshafvarens ställning och deraf följande representationsskyldighet, tillräckligt och ingalunda motsvarande nutidens, om också ganska stora, likväl utan tvifvel befogade anspråk, särskildt på goda rum för erforderlig tjänstepersonal och i allmänhet på en i modern mening komfortabel inredning i fråga om rummens storlek och inbördes läge. I nu nämnda afseenden syntes blott behöfva erinras, att, utom det att det nuvarande kökets mått — 4,9 meters längd och 3,5 meters bredd — liksom också det invid detsamma varande, för kökspersonalen afsedda rummets vore allt för ringa — endast ett sällskapsrum, salongen, funnes att tillgå och att denna salong, som upptoge byggningens hela bredd, afskure förbindelsen mellan soff- och ekonomirum, en olägenhet, som ständigt och särskildt vid sjukdomsfall gifvetvis måste visa sig särdeles känbar och som för visso ytterst sällan nu för tiden vidlåde en boställsvåning. Det syntes embetet ovedersägligt, att nu anförda, högst betydande brister äfvensom förefintliga andra sådana måste afhjelpas; och då en beqväm och tillräckligt stor våning syntes kunna åstadkommas endast på det sätt, att de intill salongen belägna, nu till sofrum, barnkammare m. m. använda rummen finge disponeras till sällskapsrum och att nya sofrum m. m. äfvensom ett kök af erforderlig storlek anordnades i en vid residensets vestra gavel uppförd tillbyggnad, hade öfverintendents-embetet låtit genom e. o. arkitekten S. Hermansson upprätta ritningar och kostnadsförslag för anordnande af berörda, för landshöfdingebostadens i Visby försättande i tidsenligt skick, såvidt embetet kunde finna, oundgängligen påkallade tillbyggnad.

Enligt det af Hermansson uppgjorda förslaget skulle den ifrågasatta tillbyggnaden åt Strandgatan bestå af två våningar jemte en vindsvåning samt inrymma i bottenvåningen kök, 2 domestikrum samt rum för kallskänk, skafferi m. m., i våningen en trappa upp sängkammare med toalett och badrum, 2 barnkammare, serveringsrum, förråd för linne m. m. och i vindsvåningen 3 bostadsrum jemte garderober; varande berörda förslag, som slutade å ett kostnadsbelopp af 54,000 kronor, till alla delar godkändt af såväl Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet som ock af boställshafvaren.

Med stöd af hvad sålunda förekommit hade öfverintendentsembetet

hemställt, det täcktes Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåta proposition om beviljande af nödiga medel för uppförande af ifrågavarande tillbyggnad.

Behovvet af en tillbyggnad af nu omförmäld beskaffenhet till landshöfdingebostaden i Visby syntes departementschefen genom hvad öfverintendentsembetet i ärendet anfört vara ådagalagdt och hade departementschefen icke funnit något att erinra mot de af embetet förordade ritningar och kostnadsförslag.

Då den nuvarande bostadslägenheten efter undergången reparation för en till 25,500 kronor beräknad kostnad bör kunna antagas vara i det skick, att den utan alltför stora olägenheter torde kunna under någon tid tagas i bruk och utskottet icke är förvissadt om, att ej inom en mer eller mindre aflägsen framtid fråga kan komma att uppstå om förändringar i afseende å landsstaters i samma byggnad belägna lokaler, får utskottet hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Ang. anslag
till väfskolan
i Borås.
[16.]

15:o) Med auleddning af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och i öfverensstämmelse med hvad under en längre följd af årtionden hemställt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må på extra stat för år 1903 bevilja, såsom bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås — med vilkor, att från Elfsborgs länslandsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften af statsanslaget — 3,800 kronor, och såsom bidrag till aflönande af en andre lärare vid samma skola, 1,000 kronor, under vilkor, att enahanda belopp varder för ändamålet från nämnda läns landsting eller eljest tillskjutet.

Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart.

16:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm

handelsskola, *Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*, på extra stat för år 1903 bevilja 28,000 kronor.

För hvar och ett af åren 1899, 1900 och 1901 har Riksdagen, enligt hvad departementschefen erinrat, på extra stat anvisat ett anslag af 20,000 kronor, att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffade, att Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Frans Schartaus praktiska handelsinstitut anginge, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemnade samma understöd som dittills samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma. På framställning af Kongl. Maj:t om höjning af berörda anslag hade Riksdagen för år 1902 på extra stat för nyssnämnda ändamål anvisat ett anslag af 28,000 kronor. Af det belopp, 8,000 kronor, hvarmed anslaget sålunda blifvit för år 1902 höjdt, hade 4,500 kronor ansetts vara betingade af ersättningar för afgiftsnedsättningar och frielevplatser, hvilka, enligt de för anslagets utgående gällande bestämmelser, skulle i främsta rummet från anslaget utgå. Med återstoden, 3,500 kronor, hade afsetts att täcka beräknad brist vid institutet i Stockholm, hvilken brist antagits skola uppkomma af den anledning, att sistnämnda institut anordnat parallelafdelningar, till följd hvaraf kostnaderna betydligt ökats, utan att åtminstone då ännu den inträdda ökningen i elevernas antal och alltså jemväl i elevavgifter ansetts tillräcklig att uppväga kostnadsökningen.

Ang.
anslag till
handels-
undervisning.
[17.]

Efter kommerskollegii hörande hade Kongl. Maj:t genom bref den 27 september 1901 förordnat, att det för innevarande år anvisade anslaget skulle användas till understöd åt ofvannämnda två handelsinstitut under vilkor, bland andra,

att vid hvardera institutet tillfälle till afgiftsfri undervisning skulle beredas för minst femton medellösa elever och att för öfrigt nedsättning i elevavgifterna borde ske, i den mån institutets styrelse pröfvade eleverna deraf vara i behof, dock ej till lägre belopp än 100 kronor för hvarje elev; samt

att understödet skulle i mån af behof fördelas mellan instituten för att användas i främsta rummet till godtgörande af skilnaden mellan det belopp, som af nedsatt afgift betalande elever erlagts, och det belopp, som skulle hafva influtit, om såväl dessa som frielever erlagt hvardera 260 kronor, och i andra rummet till gäldande af det belopp, hvarmed, oaktadt berörda godtgörelse, inkomsterna till äfventyrs under-

stege utgifterna, dock att i hvarje fall den brist, som i sistnämnda hänseende kunde förefinnas vid Frans Schartaus handelsinstitut, skulle betäckas intill ett belopp af 3,500 kronor.

Det för år 1901 anvisade anslaget hade Kongl. Maj:t enligt bref den 18 oktober samma år fördelat mellan de båda handelsinstituten, dervid Frans Schartaus handelsinstitut tillagts 9,560 kronor och Göteborgs handelsinstitut 10,440 kronor.

I särskilda till Kongl. Maj:t ställda skrifter hade styrelserna för ifrågavarande båda handelsinstitut anhållit, att understöd af allmänna medel jemväl för år 1903 måtte instituten beredas; och hade i sådant afseende anförts:

af *styrelsen för Göteborgs handelsinstitut*, att antalet elever vid institutet innevarande läsår utgjorde 163, deraf i första klassen 72, fördelade på tre afdelningar, i andra klassen 64, likaledes fördelade på tre afdelningar, och i den ettåriga fackkursen för studenter 27; att 80 af eleverna vore från Göteborgs stad och de öfriga 83 från olika delar af landet; att friplatser för innevarande läsår beviljats åt 15 elever och nedsättning af afgiften till 100 kronor åt 60 elever; att skilnaden mellan under läsåret inflytande elevavgifter och hvad som skulle hafva influtit, om alla eleverna betalt fulla avgifter, utgjorde 16,760 kronor; att denna skilnad skulle, om frielever och nedsatt avgift betalande elever erlagt en avgift af 260 kronor, belöpa sig till 13,500 kronor; samt att med hänsyn till den andel af 1902 års statsanslag, som för Göteborgs handelsinstitut kunde vara att motse, styrelsen ansett sig icke kunna bifalla 21 ansökningar om friplats och 12 ansökningar om nedsättning af afgiften; och

af *styrelsen för grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut*, att antalet elever vid institutet innevarande läsår utgjorde 102, deraf 54 erlade full avgift, 24 nedsatt avgift samt 24 innehade friplats; att elevantalet vore ej obetydligt lägre än under nästföregående år (113); att särskildt antalet nyinskrifna elever sjunkit, i det att deras antal, som nästföregående läsår utgjort 86, nu uppginge allenast till 60; att minskningen belöpte sig dels på den 2-åriga kursens 1:sta klass (29 mot 43) och dels på den 1-åriga B-kursen (13 mot 28), hvaremot den 1-åriga b-kursen (studentkursen) innevarande år vore något större än läsåret 1900—1901 (18 mot 15); att, då emellertid äfven under de närmast föregående åren tilloppet såväl till den 2-åriga kursens 1:sta klass som ock till den 1-åriga B-kursen varit betydligt större än nu, den år 1901 inträdda minskningen sannolikt berodde på tillfälliga orsaker; att styrelsen på grund af det relativt

ringa antalet elever i den 2-åriga kursens 1:sta klass icke ansett sig böra innevarande läsår dela denna klass på två parallelafdelningar, hvar emot 2:dra klassen af samma kurs nu vore fördelad på två afdelningar till fortsättning af föregående års två parallelafdelningar för 1:sta klassen; att institutets elever alltså äfven innevarande läsår vore fördelade på fem afdelningar; att emellertid i och för nedbringande, så vidt möjligt, af kostnaderna för undervisningen de båda 1-åriga kurserna (B och b) sammanslagits i vissa ämnen, der de olika förkunskaperna och ett så stort antal elever som 31 ej kunnat anses verka alltför hindrande för undervisningen; att detta oaktadt räkenskaperna för innevarande läsår utan tvifvel komme att visa en ej obetydlig brist; att, ehuru styrelsen hoppades, att nyanmälningarna år 1902 åter skulle blifva talrikare, det ekonomiska resultatet äfven då knappast kunde antagas komma att ställa sig gynsammare än senast förflutna läsår, som visade en brist af 1,553 kronor; samt att vid beredande af anslag åt institutet för år 1903 äfven en för läsåret 1902—1903 sannolikt uppstående brist borde tagas i betraktande.

Öfver förevarande ansökningar hade kommerskollegium den 15 oktober 1901 afgifvit utlåtande, dervid kollegium, under erinran att enligt en af inspektören för instituten afgifven berättelse undervisningen vid instituten under läsåret 1900—1901 bedrifvits i sådan omfattning och utsträckning samt på sådant sätt, att den kunde anses med institutens ändamål öfverensstämmande, förklarar, att kollegium ansåge, att understöd af allmänna medel fortfarande borde anvisas åt ifrågasvarande två handelsinstitut, särskildt för beredande af tillfälle åt mindre bemedlade att utan afgift eller till nedsatt sådan begagna sig af undervisningen. Och hade kollegium, som ansett, att statsunderstödet för år 1903 borde bestämmas till enahanda belopp som för år 1902, hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för beredande åt instituten af understöd för år 1903 af allmänna medel till belopp af 28,000 kronor.

Lika med kommerskollegium ansåge äfven departementschefen, att ett anslag till enahanda belopp, som för innevarande år beviljats eller 28,000 kronor, vore för ifrågasvarande ändamål behöfligt jemväl för år 1903.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må för år 1903 på extra stat anvisa ett anslag af 28,000 kronor, att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handels-

institut och grosshandelssocietetens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmäktige, och hvad Frans Schartaus praktiska handelsinstitut angår, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemna årligt understöd till minst samma belopp som hittills samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

Ang. befrämjande af svenska alsters afsättning i utlandet samt handelsstipendier.

[18. 19.]

17:o) Kongl. Maj:t har föreslagit, att Riksdagen måtte å extra stat för år 1903 bevilja dels till befrämjande af *afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar* 15,000 kronor, dels ock till *handelsstipendier* 20,000 kronor.

Departementschefen har, under erinran hurusom Riksdagen på extra stat anvisat till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar för hvart och ett af åren 1897—1902 ett anslag af 15,000 kronor samt till handelsstipendier för hvardera året 1897 och 1898 10,000 kronor och för hvart och ett af åren 1899—1902 20,000 kronor, meddelat, att af förstnämnda anslag för innevarande år Kongl. Maj:t den 25 oktober 1901 dels, i likhet med hvad under flera föregående år egt rum, beviljat till mejeriagenturen i Manchester 8,500 kronor och till fiskeriagenturen i norra Tyskland 5,000 kronor, dels ock förklarar, att återstoden, 1,500 kronor, skulle tills vidare reserveras till användning för framtida, under år 1902 sig yppande behof, afseende främjande af svenska alsters afsättning i främmande länder.

Hvad anginge det för år 1901 beviljade anslaget å 20,000 kronor till handelsstipendier, hade Kongl. Maj:t genom beslut den 19 april samma år, i enlighet med hvad af kommerskollegium föreslagits, tilldelat fortsättningsstipendier dels med 2,000 kronor åt tre stipendiater och med 1,500 kronor åt en stipendiat för att i Ryssland verka för afsättning af svenska industrialster, dels med 2,000 kronor åt en stipendiat för att i södra Ryssland verka för samma ändamål, dels med 5,000 kronor åt en stipendiat för att i någon af Ostasiens hamnstäder, företrädesvis Vladivostok, inhemta erfarenhet om vilkoren för afsättning af svenska exportartiklar, dels ock med 3,000 kronor åt en stipendiat för att i Ostasien inhemta erfarenhet i sistberörda hänseende, hvarjemte Kongl. Maj:t tilldelat nya stipendier dels med 2,000 kronor åt en person såsom bidrag till dennes verksamhet för afsättning af svenska industri-

alster i Kina och Japan, dels ock med 500 kronor åt en person såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för en af honom planlagd resa genom Sibirien för att inhemta erfarenhet om vilkoren för afsättning derstädes af svenska industrialster; och hade åt sist omnämnda person för den af honom tillämnade resan beviljats jemväl återstående beloppet, 1,500 kronor, å 1901 års anslag till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar.

Departementschefen har förklarat sig anse, att anslag för berörda begge ändamål vore äfven för 1903 behöfliga.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot förevarande framställningar, hemställer,

att Riksdagen må för år 1903 på extra stat anvisa

a) ett anslag af 15,000 kronor att af Kongl. Maj:t användas till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar; och

b) ett anslag af 20,000 kronor till handelsstipendier.

Befrämjande i allmänhet af bergsbruket.

18:o) I enlighet med Kongl. Maj:ts förslag och i likhet med hvad under en följd af år egt rum hemställer utskottet,

att Riksdagen må, under vilkor, att *bergsskolorna i Filipstad och Falun* med dertill hörande skolor för bergsarbetare komma att jemväl under år 1903 fortsätta sin verksamhet i enahanda omfång och utsträckning som hittills, hvarom Kongl. Maj:t torde vilja genom inspektion af sakkunnig person sig förvissa, å extra stat för samma år anvisa ett belopp af 14,000 kronor att till brukssocietetens fullmäktige i jernkontoret utbetalas.

Ang. anslag till bergsskolorna.
[20.]

Anställande af en extra grufingeniör i norra bergmästaredistriktet.

Ang. an-
ställande af
en extra gruf-
ingeniör i
norra berg-
mästare-
distriktet.
[21.]

19:o) Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för *anställande under år 1903 inom norra bergmästaredistriktet af en extra grufingeniör* på extra stat för samma år anvisa ett anslag af 1,500 kronor.

I fråga om detta ärende har departementschefen, under erinran att Riksdagen med anledning af en utaf Kongl. Maj:t gjord framställning, för anställande under år 1902 af en extra grufingeniör inom norra bergmästaredistriktet, på extra stat för samma år anvisat ett anslag af 1,500 kronor, meddelat, att Kongl. Maj:t enligt bref den 14 juni 1901 förordnat, att inom norra bergmästaredistriktet skulle för innevarande år på förordnande anställas en extra grufingeniör med arvode af 1,500 kronor och med i öfrigt samma skyldigheter och rättigheter, som tillkomme den inom nämnda distrikt anstälde grufingeniören, samt att kommerskollegium, då samma skäl, som talade för anställande för år 1902 af en extra grufingeniör inom norra bergmästaredistriktet och för hvilka kollegium redogjort i skrifvelse den 16 oktober 1900, syntes kollegium böra föranleda till anställande jemväl för år 1903 af en dylik tjänsteman, i skrifvelse den 3 december 1901 hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte jemväl för år 1903 anvisas ett anslag å 1,500 kronor.

Tillsättandet af en extra grufingeniör i norra bergmästaredistriktet hade i främsta rummet föranledts deraf, att såsom följd af de bestämmelser rörande inmutning å kronojord och disposition af kronans jordegareandel i grufva å sådan jord, som meddelats genom lagen den 20 oktober 1899 om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884 och kungörelsen om begagnande af kronans jordegareandel i grufva den 20 oktober 1899, ett synnerligen stort antal förrättningar komme att under de närmaste åren ega rum för utmåsläggningar äfvensom för bestämmande af beloppen såväl af arrendeafigifterna för begagnande af kronans andelar i grufvor som äfven af den i 17 § i grufvestadgan, sådan denna numera lyder, omförmälda afgäld, och komme, enligt departementschefens förmenande, äfven under år 1903 antalet förrättningar af nu angifna slag att blifva mycket betydande.

Utskottet får, med hänsyn till hvad sålunda meddelats, hemställa,

att Riksdagen må, för anställande under år 1903 af en extra grufingeniör inom norra bergmästare-

distriktet, på extra stat för samma år anvisa ett anslag af 1,500 kronor.

Anordnande af fabriksinspektion.

20:o) Uti punkten 22 under denna hufvudtitel har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att, för *anordnande af fabriksinspektion*, på extra stat för år 1903 anvisa ett anslag af 57,000 kronor.

*Ang. anslag
för anordnande af
fabriksinspek-
tion.*

[22.]

Departementschefen har till statsrådsprotokollet angående nu ifrågasvarande anslagsbehof till en början erinrat om, att Riksdagen för anordnande af fabriksinspektion anvisat på extra stat för år 1901 dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, dels till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor, dels till bestridande af kostnader för skrifbiträden och likartade utgifter 9,600 kronor och dels till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor eller tillhopa 54,600 kronor.

I skrifvelse den 26 september 1900 hade kommerskollegium redogjort för de särdeles ogynsamma förhållanden i fråga om yrkesinspektionen, som, oaktadt den med år 1901 inträdda ökningen af yrkesinspektörernas antal från fem till åtta, dock enligt kollegii åsigt komme att blifva rådande; och hölle kollegium före, att en lämplig åtgärd i syfte att förbättra dessa förhållanden vore anställande hos hvar och en af de åtta yrkesinspektörerna af en tekniskt bildad assistent. Kollegium hade tillika angifvit de göromål, som för beredande af ökad tid åt yrkesinspektörerna för deras hufvudsakliga uppgift, den egentliga inspektionsverksamheten, syntes, åtminstone delvis, lämpligen kunna öfverflyttas på assistenterna, hvarjemte kollegium framhållit, att genom anställande af dylika assistenter skulle vinnas, bland andra fördelar, äfven den, att yrkesinspektörsbefattningar vid uppkommande ledigheter kunde besättas med personer, som vore hemmastadda med yrkesinspektionsgöromålen.

I den till Riksdagen den 14 januari 1901 aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:t, i enlighet med hvad kommerskollegium sålunda hemställt, föreslagit Riksdagen att, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för innevarande år anvisa dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till hvar, för år räknadt, dels till arfvoden åt nio assistenter 27,000 kronor med 3,000 kronor till hvar, för år räknadt, dels till

bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor och dels till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnande inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 81,000 kronor.

I skrifvelse den 29 maj 1901 angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hade Riksdagen anfört, att som Riksdagen i skrifvelse den 14 maj 1900 uttalat, att den princip, att inspektionerna skulle förrättas af inspektörerna sjelfve och icke af några dem underlydande tjenstemän, borde åtminstone tills vidare fortfarande upprätthållas, och sådana nya förhållanden sedan dess icke syntes hafva tillkommit, som kunde föranleda Riksdagen att genom ett bifall till Kongl. Maj:ts hemställan att till hvarje inspektörs biträde anställa en assistent med viss inskränkt befogenhet nu frångå sitt förenämnda uttalande, ansåge Riksdagen sig ej kunna biträda Kongl. Maj:ts förslag till afhjelpande af den brist i yrkesinspektionens dåvarande arbetskrafter, som kunde förefinnas. I allt fall förestälde sig Riksdagen, att vissa af de uppdrag, hvilka, enligt hvad det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet öfver finansärenden angåfve, skulle öfverlåtas åt assistenterna, såsom t. ex. efterbesigtningar eller tillsynen öfver efterlefnaden af lagen angående minderåriges och qvinnors arbete, voro af alltför maktpåliggande och grannlaga natur för att böra anförtros åt annan än inspektören sjelf. Under erinran, att så nyligen som år 1900 anslag beviljats till tre nya inspektörsbefattningar, hade Riksdagen vidare anfört, bland annat, att, som den nya lagen angående minderåriges och qvinnors arbete, hvilken utfärdats den 17 oktober 1900, icke tillämpats förr än från och med ingången af år 1901, någon erfarenhet icke syntes kunna hafva vunnits beträffande det af nämnda lag till äfventyrs förorsakade behovet af än ytterligare ökning i yrkesinspektionens arbetskrafter; och hade Riksdagen anmält, att Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts berörda framställning, att Riksdagen, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för innevarande år anvisat dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till en hvar, för år räknadt, dels till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor, dels till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor och dels till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 57,000 kronor.

Jemte meddelande af vissa föreskrifter i anledning af detta Riksdagens beslut hade Kongl. Maj:t den 14 juni 1901 anbefalt kommerskollegium att inom viss angifven tid till Kongl. Maj:t inkomma med

förslag till den ökning i yrkesinspektörernas antal, som kollegium kunde finna vara af omständigheterna påkallad.

Med anledning häraf hade kommerskollegium den 24 september 1901 aflåtit skrifvelse i ämnet och dervid, med åberopande af hvad kollegium i sin förut omförmälda skrifvelse den 26 september 1900 anfört, äfven nu såsom sin åsigt uttalat, att den ökning i yrkesinspektionens arbetskrafter, som vore af omständigheterna synnerligen påkallad, till följd af för handen varande förhållanden icke borde ske genom att ytterligare öka yrkesinspektörernas antal, utan genom anställande hos inspektörerna af tekniskt bildade assistenter. Att med jämförelsevis korta mellantider efter hand öka yrkesinspektörernas antal och såsom en nödvändig följd deraf förändra distriktsindelningen syntes kollegium icke vara lämpligt, särskildt i betraktande af såväl den stora betydelse, en noggrann kännedom hos vederbörande yrkesinspektör om de industriella förhållandena inom hans distrikt måste ega för ett ändamålsenligt handhavande af yrkesinspektionsverksamheten, som ock den olägenhet, som för industriidkarne låge deruti att nödgas med korta mellanrum underkasta sig kontroll af nya inspektörer. Det vore nemligen icke möjligt att, med bibehållande af ett lämpligt förhållande mellan antalet arbetsställen inom de olika yrkesinspektionsdistrikten, öka dessa senare ens med ett enda, utan att utbrytningar af arbetsställen med deraf följande rubbningar skulle blifva nödvändiga inom alla de nuvarande distrikten. Att det framdeles kunde komma att visa sig lämpligt att öka jemväl yrkesinspektionsdistriktens antal, och detta till och med i ganska stor utsträckning, ville kollegium emellertid ingalunda hafva förnekat, men hyste dock den bestämda öfvertygelsen, att yrkesinspektionens intressen alltid skulle till följd af de olika tekniska kvalifikationer, som kräfdes för tillsyn å efterlefnaden af de båda lagar, hvilkas tillämpning redan nu fölle inom yrkesinspektörernas verksamhetsområde, bäst och mest ekonomiskt tillgodoses genom tillvaron af två kategorier af kontrollanter — yrkesinspektörerna och hos dem anstälde assistenter. Af kollegii förenämnda skrifvelse den 26 september 1900 framginge också, att det deri framställda förslaget till ökning i yrkesinspektionens arbetskrafter af kollegium icke ansetts såsom något för en längre framtid tillfyllestgörande, utan endast afsett att, med minsta rubbning i de bestående förhållandena och med minsta olägenhet för den industriidkande allmänheten, fylla det nödvändigaste behovet af arbetskrafter. För den händelse Kongl. Maj:t icke skulle anse sig böra till innevarande års Riksdag i

ämnet framlägga proposition af i hufvudsak enahanda innehåll med den, hvilken aflåtits till 1901 års Riksdag, funne sig kollegium för närvarande icke böra föreslå någon ökning i yrkesinspektionens arbetskrafter.

Då Riksdagen, med förklarande, att Riksdagen icke funnit anledning att frångå sin förut uttalade åsigt, att yrkesinspektörerna sjelfva och icke några dem underlydande tjänstemän borde, åtminstone tills vidare, verkställa inspektionerna, ansett sig icke kunna biträda det af Kongl. Maj:t till 1901 års Riksdag framlagda förslag om ökande på det sätt af yrkesinspektionens arbetskrafter, att till biträde åt hvarje af de nuvarande yrkesinspektörerna anställdes en assistent med viss begränsad befogenhet, ansåge departementschefen sig icke nu böra tillstyrka Kongl. Maj:t att hos Riksdagen å nyo göra framställning om anställande hos yrkesinspektörerna af assistenter. För afhjelpande af det förefintliga behovet af förstärkning i yrkesinspektionens arbetskrafter syntes därför icke finnas annan utväg än att öka antalet yrkesinspektörer, och denna utväg ansåge departementschefen ock inom kort böra anlitas, men onekligen vore, på sätt kommerskollegium framhållit, vissa olägenheter förenade med allt för täta rubbningar i den för yrkesinspektionen fastställda distriktsindelningen. Då den nuvarande distriktsindelningen tillämpats först från och med nästlidet års början, borde, enligt departementschefens förmenaude, icke ännu vid detta statsregleringstillfälle någon rubbning i densamma ifrågasättas.

Under erinran, att det nu ifrågasatta anslaget är öfverensstämmande med hvad nästlidet års Riksdag för samma ändamål beviljade, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1903 anvisa *dels* till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till en hvar, för år räknadt, *dels* till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor, *dels* till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor *och dels* till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 57,000 kronor.

Ersättning till sjömanshusen.

21:o) Till *ersättning åt sjömanshusen* har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för 1903 anvisa ett anslag af 30,000 kronor.

*Ang. anslag
för ersättning
till sjömans-
husen.*

Departementschefen har till statsrådsprotokollet till en början erinrat, hurusom Riksdagen under rubrik »ersättning till sjömanshusen» å extra stat för hvartera af åren 1900, 1901 och 1902 anvisat ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpligtiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under vilkor, att aflöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöle sådan ersättning, icke finge utan kommerskollegii medgifvande höjas.

[23.]

Genom kongl. bref den 14 juni 1901 anbefaldt att föreslå de belopp, de särskilda sjömanshusen borde, med iakttagande, att högst 30,000 kronor i det hela komme till användning, såsom ersättning i ifrågavarande hänseende för år 1902 erhålla, hade, enligt hvad departementschefen vidare meddelat, kommerskollegium inkommit med skrifvelse den 9 november 1901, deri kollegium, med förmälan, att kollegium ansåge, att äfven det för år 1902 beviljade anslaget borde oakortadt tilldelas sjömanshusen, anført, att, sedan till kollegii kunskap kommit, att den från sjömanshuset i Jönköping utgående årliga aflöning, som vid 1897 års slut utgjort 100 kronor, höjts till 500 kronor, samt i anledning häraf kollegium infordrat upplysning, när denna löneförhöjning skett, af direktionen för nämnda sjömanshus till kollegium öfverlemnats utdrag af det hos direktionen den 6 oktober 1899 hållna protokoll, utvisande, att genom beslut nämnda dag ombudsmannens vid sjömanshuset aflöning höjts från 100 kronor till 500 kronor, att med detta högre belopp utgå från och med den 23 augusti 1899; att då kollegii medgifvande härtill hvarken begärts eller erhållits, men direktionen det oakadt begagnat sig af berörda anslag för såväl år 1900 som år 1901, samt härtill komme, att, enligt hvad tillika inhemtats, till följd af berörda löneförhöjning sjömanshusets utgifter under åren 1899 och 1900 öfverstigit de årliga inkomsterna, så att dess kapitalbehållning icke obetydligt minskats, kollegium i skrifvelse berörda den 9 november 1901 infordrat direktionens förklaring i ämnet jemte yttrande, om direktionen vore villig vidtaga rättelse af de på grund af sagda beslut verkställda utbetalningar, samt att kollegium, som ansåge,

att, innan det anmärkta förhållandet blifvit på ett tillfredsställande sätt ordnad, något vidare bidrag af statsmedel ej borde tillkomma detta sjömanshus, fördenskull hemstälde, att af ifrågavarande, för år 1902 anvisade anslag 250 kronor, motsvarande det belopp, som för år 1901 tilldelats sjömanshuset i Jönköping, måtte tills vidare reserveras; och hade kollegium tillika afgifvit förslag till fördelning af återstående 29,750 kronor af samma anslag mellan rikets öfriga sjömanshus med undantag af sjömanshusen i Luleå och Skellefteå, hvilka af skäl, som funnes angifna i den till 1901 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, icke erhållit anslag för sistnämnda år, och hvilkas direktions icke heller hos kollegium gjort framställning att vid fördelning af 1902 års anslag komma i åtanke.

Jemlikt bref den 13 december 1901 hade Kongl. Maj:t beslutit, att af ifrågavarande anslag för år 1902 250 kronor skulle tills vidare reserveras, samt att af samma anslag skulle, i enlighet med den af kommerskollegium föreslagna fördelning och med föreskrift om iakttagande af det af Riksdagen stadgade vilkor, till sjömanshusen i riket, med undantag af sjömanshusen i Jönköping, Luleå och Skellefteå, utdelas återstående 29,750 kronor, dervid minsta beloppet tilldelats sjömanshusen i Haparanda och Kungälv med 50 kronor till hvardera samt högsta beloppet, 4,000 kronor, tillerkändts sjömanshuset i Göteborg.

I sin ofvanberörda skrifvelse af den 9 november 1901 hade kommerskollegium jemväl hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för beredande åt sjömanshusen äfven framgent af ett bidrag af statsmedel till belopp af minst 30,000 kronor årligen, att dem emellan fördelas.

Då ifrågavarande anslag torde jemväl för år 1903 blifva erforderligt, hemställer utskottet,

att Riksdagen må å extra stat för år 1903 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa ett anslag af 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen af skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpligtiges inskrifning och redovisning samt med utarbetande af sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under vilkor, att aflöning till tjänsteman vid sjömanshus, som erhåller sådan ersättning, icke må utan kommerskollegii medgifvande höjas.

Återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg.

22:o). Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, i afbidan på omreglering af konsulatafgifterna, för att till svenska fartygsrederier måtte kunna, enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna godt meddela, återbetalas fyra femtedelar af hvad under år 1903 kunde komma att utgifvas såsom konsulatafgifter för rederierna tillhöriga fartyg, på extra stat för samma år anvisa ett förslagsanslag å 175,000 kronor.

Ang. anslag för återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg.
[24.]

Till statsrådsprotokollet har departementschefen i ärendet anført följande.

I afbidan på omreglering af konsulatafgifterna hade Riksdagen på extra stat för hvart och ett af åren 1900—1902 anvisat ett förslagsanslag å 175,000 kronor, för att till svenska fartygsrederier skulle kunna, enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna godt meddela, återbetalas fyra femtedelar af hvad under hvart år kunde komma att utgifvas såsom konsulatafgifter för rederierna tillhöriga fartyg.

Genom bref den 30 november 1899, hvilket bref intagits i svensk författningssamling, hade Kongl. Maj:t dels fastställt bestämmelser angående sättet och villkoren för fullgörandet af berörda återbetalning, dels ock anbefalt kommerskollegium att meddela erforderliga närmare föreskrifter i ämnet, samt genom bref den 14 juni 1901 bemyndigat kollegium att hos statskontoret, i mån af behof, af det för innevarande år för ändamålet anvisade anslag reqvirera de medel, som för bestridande af medgifven restitution af för svenska fartyg erlagda konsulatafgifter vore enligt de i kongl. brefvet den 30 november 1899 meddelade bestämmelser erforderliga.

Den lindring för sjöfartsnäringen, som med ifrågavarande anslag afsåges, ansåge departementschefen böra komma näringen till godo jemväl för år 1903.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, i afbidan på omreglering af konsulatafgifterna, på extra stat för år 1903 anvisa ett förslagsanslag å 175,000 kronor, för att till svenska fartygsrederier må kunna, enligt de närmare bestäm-

melser, Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, återbetalas fyra femtedelar af hvad under samma år kan komma att utgifvas såsom konsulatafgifter för rederierna tillhöriga fartyg.

Brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm.

Ang. brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm.
[25.]

23:o). Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att till *brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm* på extra stat för 1903 anvisa ett anslag af 18,314 kronor.

Departementschefen har erinrat, hurusom Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställningar till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm för hvartera af åren 1900, 1901 och 1902 beviljat ett extra anslag af 18,314 kronor, äfvensom meddelat, att, enligt inhämtad upplysning från brandförsäkringsbolagens tarifförenings delegation i Stockholm, någon höjning i hittills utgående premiesats för operabyggnadens brandförsäkring icke för närvarande vore ifrågasatt.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, till bestridande af kostnaden för gäldande af årspremie för brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm, bevilja ett extra anslag för år 1903 af 18,314 kronor.

Ny byggnad för Kongl. Maj:ts kansli m. m.

Ang. ny byggnad för Kongl. Maj:ts kansli m. m.
[26.]

24:o). Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för uppförande af ny byggnad för Kongl. Maj:ts kansli och utförande af vissa i samband dermed stående byggnadsföretag bevilja ett extra anslag af 2,000,000 kronor, att utgå under åtta år, och deraf anvisa en åttonde-del eller 250,000 kronor för år 1903.

Öfver denna framställning kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande, hvilket utskottet härigenom skolat för Riksdagen

anmäla.

Dyrtidstillägg.

25:o). Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att, till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet den 4 sistlidne januari angifna grunder, af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjente i finansdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli samt till finansdepartementet hörande embetsverk och kårer, å extra stat för år 1903 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 200,000 kronor.

*Angående
dyrtidstillägg.
[27.]*

Öfver denna framställning kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 18 februari 1902.

På statsutskottets vägnar.

CHR. LUNDEBERG.

Reservationer:

vid *punkten* 3:o b) (angående anslag för anordnande af arbetsstatistiska undersökningar):

af herr *E. Fränckel*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att, med anledning af Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag, Riksdagen må

a) — — — — —

samt

b) för åstadkommande af en arbetsstatistik å extra stat för år 1903 anvisa 20,000 kronor och medgifva, att å detta anslag uppkommande öfverskott må under år 1904 för det med anslaget afsedda ändamål användas;

af herr *S. G. von Friesen*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att Kongl. Maj:ts förslag i denna del må på det sätt bifallas, att *dels* för det arbetsstatistiska arbetet i kommerskollegium å ordinarie stat uppföres lön till en första aktuarie med de af Kongl. Maj:t för denna tjänsteman föreslagna aflöningsförmåner samt *dels* för detta arbetes anordnande å extra stat för år 1903 uppföres ett anslag af 15,000 kronor.

Vid bifall till hvad utskottet under mom. a) i denna punkt föreslagit och nu under mom. b) hemstälts kommer anslagstiteln »kommerskollegium» att höjas med 6,660 kronor, eller från 78,450 kronor till 85,110 kronor.

Herr *H. P. P. Tamm* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående hufvudtitels behandling inom utskottet.

Bil. Litt. A.

Bil.

Tabell öfver ordinarie anslagen under

1902 års riksstat anslår:						Finans-
Anvisning i kontant		Indelning och dermed jemför- lig anvisning på förslag. Friheter.		Summa.		
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
17,000	—	—	—	17,000	—	Departementschefen
64,000	—	—	—	64,000	—	Departementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli
122,100	—	—	—	122,100	—	Kammarkollegium
107,300	—	—	—	107,300	—	Statskontoret. Nuvarande belopp
						Ökas å anslaget till vikariat, renskrifning, flitpen-
174,000	—	—	—	174,000	—	Stämpelomkostnader, <i>förslagsanslag</i>
140,000	—	—	—	140,000	—	Kostnader för allmänna bevillingens uttaxering, <i>för-</i>
20,300	—	—	—	20,300	—	Mynt- och kontrollverken
10,500	—	—	—	10,500	—	Omkostnader för kontrollverket, <i>förslagsanslag</i>
191,900	—	—	—	191,900	—	Kammarrätten
39,100	—	—	—	39,100	—	Öfverintendentsembetet
2,982,000	—	—	—	2,982,000	—	Tullverket, <i>förslagsanslag</i> , att af tullmedlen direkt
2,100,000	—	—	—	2,100,000	—	Ersättning till städerna för mistad toltag, <i>förslags-</i>
78,450	—	—	—	78,450	—	Kommerskollegium. Nuvarande belopp
						Ökas å anslaget till juridiskt biträde, amanuenser
						kontoret, vikariatsersättningar, renskrifning
33,000	—	—	—	33,000	—	Bergsstaten
67,100	—	—	—	67,100	—	Statistiska centralbyrån:
						Aflöningsmedel för statistiska centralbyrån
						<i>Reservationsanslag:</i>
						Till bibliotekets underhållande
						,, arfvoden åt tillfälliga biträden samt till
						varande belopp
						Ökas med
						,, officiella statistiska trycket
						,, en statistisk tidskrift
						,, utarbetande af en aflönings- och pensions-
Tppt	6,146,750	—	—	6,146,750	—	

Litt. A.

riksstatens Sjunde hufvudtitel.

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemför- lig anvisning på förslag. Friheter.		Summa.	
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
departementet.		17,000	—	—	—	17,000	—
		64,000	—	—	—	64,000	—
		122,100	—	—	—	122,100	—
		107,300: —					
ningar och tillfälliga biträden med		4,700: —					
		112,000	—	—	—	112,000	—
		174,000	—	—	—	174,000	—
slagsanslag		140,000	—	—	—	140,000	—
		20,300	—	—	—	20,300	—
		10,500	—	—	—	10,500	—
		191,900	—	—	—	191,900	—
		39,100	—	—	—	39,100	—
utgå		2,982,000	—	—	—	2,982,000	—
anslag		2,100,000	—	—	—	2,100,000	—
		78,450: —					
och andra extra biträden, grufkarter- m. m. med		2,160: —					
		80,610	—	—	—	80,610	—
		33,000	—	—	—	33,000	—
		28,400: —					
		1,500: —					
vikariatsersättningar. Nu-		17,500: —					
		2,500: —					
		20,000: —					
		17,300: —					
		1,400: —					
statistik		1,000: —					
		41,200: —					
		69,600	—	—	—	69,600	—
Transport		6,156,110	—	—	—	6,156,110	—

1902 års riksstat anslår:					
Anvisning i kontant.		Indelning och dermed jemförlig anvisning på förslag.		Summa.	
		Friheter.			
Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
6,146,750	—	—	—	6,146,750	—
48,500	—	—	—	48,500	Befrämjande i allmänhet af slöjderna. Nuvarande <i>Tillkommer:</i> höjning i anslaget till reseunderstöd åt höjning i anslaget till reseunderstöd åt bergshandteringen, med anslag till reseunderstöd åt handt-
11,500	—	—	—	11,500	Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart
8,700	—	—	—	8,700	Befrämjande i allmänhet af bergsbruket
30,000	—	—	—	30,000	Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i
250,000	—	—	—	250,000	Byggnader och reparationer, <i>reservationsanslag</i>
21,550	—	30	—	21,580	Städers friheter, <i>förslagsanslag</i>
15,000	—	—	—	15,000	Observations- och uppbördsprocenter m. m., <i>förslags-</i>
450,000	—	—	—	450,000	Kontroll å tillverkningsafgifter, <i>förslagsanslag</i>
25,000	—	—	—	25,000	För kontrollen vid enskilda banker och kreditanstalter,
75,000	—	—	—	75,000	Restitutioner, <i>förslagsanslag</i>
45,466	—	—	—	45,466	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>
18,769	—	—	—	18,769	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>
61,556	—	—	—	61,556	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslags-</i>
32,000	—	—	—	32,000	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>
60,000	—	—	—	60,000	Kongl. operan
S:a 7,299,791	—	30	—	7,299,821	—

		Förslag till blifvande riksstat:					
		Anvisning i kontant		Indelning och dermed jemför- lig anvisning på förslag.		Summa.	
				Friheter.			
		Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
	Transport	6,156,110	—	—	—	6,156,110	—
belopp	48,500: —						
arbetare med	10,000: —						
tekniker, hvilka icke egna sig	10,000: —						
verksidkare m. fl.	5,000: —	25,000: —					
		73,500	—	—	—	73,500	—
		11,500	—	—	—	11,500	—
		8,700	—	—	—	8,700	—
Stockholm, förslagsanslag		30,000	—	—	—	30,000	—
		250,000	—	—	—	250,000	—
		21,550	—	30	—	21,580	—
anslag		15,000	—	—	—	15,000	—
		450,000	—	—	—	450,000	—
förslagsanslag, högst		25,000	—	—	—	25,000	—
		75,000	—	—	—	75,000	—
		45,466	—	—	—	45,466	—
		18,769	—	—	—	18,769	—
anslag		61,556	—	—	—	61,556	—
		32,000	—	—	—	32,000	—
		60,000	—	—	—	60,000	—
	Summa	7,334,151	—	30	—	7,334,181	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstaten
Sjunde hufvudtitel.

	Kronor	ö.
Finansdepartementet.		
<i>Finansdepartementets afdelning af Kongl. Maj:ts kansli:</i>		
Till arfvode för en byråassistent å finansdepartementets bankbyrå	4,500	—
<i>Kammarkollegium:</i>		
Till ordnande och registrerande af vissa handlingar i kammararkivet	5,000	—
<i>Statskontoret:</i>		
Ersättning för af statskontoret gjorda förskott	107,081	—
<i>Tullverket:</i>		
Till förstärkning af arbetskrafterna vid tullverket	217,600	—
<i>Öfverintendentsembetet:</i>		
Till underhåll och reparationer af publika byggnader	50,000	—
<i>Kommerskollegium:</i>		
För anordnande af arbetsstatistiska undersökningar	20,000	—
<i>Befrämjande i allmänhet af slöjderna:</i>		
Bidrag till upprätthållande af väfskolan i Borås och till aflönande af en andre lärare vid samma skola	4,800	—
Transport	408,981	—

	Kronor	ö.
Transport	408,981	—
<i>Befrämjande i allmänhet af handel och sjöfart:</i>		
Till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelsso- cietens i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut	28,000:—	
„ befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svensk industri och svenska näringar	15,000:—	
„ handelsstipendier	20,000:—	63,000—
<i>Befrämjande i allmänhet af bergsbruket:</i>		
Till bergsskolorna i Filipstad och Falun	14,000:—	
„ anställande af en extra grufveingeniör inom norra bergmästaredistriktet	1,500:—	15,500—
<i>Fabriksinspektion:</i>		
För anordnande af fabriksinspektion		57,000—
<i>Diverse anslag:</i>		
Ersättning till sjömanshusen	30,000:—	
Till återbetalning till viss del af erlagda konsulatafgifter för svenska fartyg, <i>förslagsanslag</i>	175,000:—	
„ brandförsäkring af operabyggnaden i Stockholm ...	18,314:—	223,314—
Summa	767,795	—